

RAPOR

ALMANYA'DA FETÖ YAPILANMASI VE ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI

KEMAL İNAT, ENES BAYRAKLI, KAZIM KESKİN, ÖMER YILMAZ
HALİL İBRAHİM DOĞAN, SERRA CAN, ZELİHA ELİAÇIK

GENİŞLETİLMİŞ
2. BASKI

 SETA

ALMANYA'DA
FETÖ YAPILANMASI
VE ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI

COPYRIGHT © 2018

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SETA Yayınları 107
Nisan 2018
ISBN: 978-975-2459-73-1

Uygulama: Erkan Söğüt
Kapak Fotoğrafı: shutterstock.com
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

ALMANYA'DA FETÖ YAPILANMASI VE ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI

(Genişletilmiş İkinci Baskı)

Kemal İnat, Enes Bayraklı, Kazım Keskin, Ömer Yılmaz,
Halil İbrahim Doğan, Serra Can, Zeliha Eliaçık

Katkıda Bulunanlar
Hacı Mehmet Boyraz, Oğuz Güngörmez

SETA

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

İÇİNDEKİLER

TAKDİM | 7

ÖZET | 9

GİRİŞ | 17

ALMANYA'DA FETÖ YAPILANMASI | 21

FETÖ KURUMSALLAŞMASININ TARİHİ VE PROFİLİ | 21

FETÖ AĞLARI | 29

FETÖ'NÜN GELİR KAYNAKLARI | 35

FETÖ'NÜN MEDYA AĞI | 41

FETÖ'NÜN SİYASİ YAPILANMASI | 47

ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI | 51

15 TEMMUZ'DAN ÖNCE | 51

15 TEMMUZ'DAN SONRA | 55

FETÖ'NÜN STRATEJİ DEĞİŞİKLİĞİ | 66

SONUÇ | 69

EK1. FETÖ'NÜN ALMANYA YAPILANMASI | 72

TAKDİM

---

15 Temmuz gecesi binlerce kişinin yaralanmasına ve 249 asker, polis ve sivil Türk vatandaşının hayatına kaybetmesine neden olan kanlı darbe girişiminin ardında yer alan Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) yalnızca Türkiye'de değil yurt dışın-da da kapsamlı ve geniş bir yapılanmaya gittiği bilinmektedir. Zira örgüt ilk kurulduğu yıllardan beri hedefini sadece Türkiye ile sınırlı tutmamıştır. Türkiye'deki yapılanmaya paralel olarak dünyanın dört bir yanında özellikle eğitim, medya ve ticaret alanında kendi kurumsal ve örgütsel ağlarını oluşturmuştur. Örgüt ayrıca sadece kendi kurumlarını oluşturmakla kalmamış, ilgili ülkenin medya, akademi, siyaset ve eğitim ağlarına yerleştirdiği elemanlarla buralardaki etki alanını genişletmeyi hedeflemiştir.

Almanya en çok Türk nüfusun yaşadığı Avrupa ülkesi olması hasebiyle FETÖ için her zaman için cazip bir ülke olmuştur. Bu ülkedeki yanlış uyum siyasetlerinin bir sonucu olarak özellikle eğitim alanında ortaya çıkan boşluklar, bu alanda faal olan örgüte geniş bir faaliyet alanı açmıştır. FETÖ diğer ülkelerde olduğu gibi Almanya'da da gizli ve açık olmak üzere iki yönlü bir örgüt yapısına sahiptir. Gizli yapılanmanın başat unsuru olan "ışık evleri"nde örgüt lideri Fetullah Gülen'in öğretileri çerçevesinde bağınaz ve eleştiriye kapalı bir gençlik yetiştirilirken, açık yapılanmaya ait legal sivil toplum kuruluşu (STK), dernek, medya organı ve özel okullar yolu ile örgüte hem insan kaynağı hem de mali kaynak sağlanmaktadır.

FETÖ Almanya'da özellikle gizli, otoriter ve hiyerarşik yapısı nedeniyle bazı eleştirilere maruz kalsa da 15 Temmuz darbe girişiminden sonra daha çok günde-

me gelmeye başlamıştır. FETÖ'nün bu ülkede bulunan güçlü teşkilat ve ağ yapısı ile birlikte Alman devletinin müsamahakar tutumu, örgütün darbe girişiminde buldukları mahkeme kararları ile sabit olan örgüt mensubu darbecilerini bu ülkeye kaçırmayı kolaylaştırmıştır. Örgütün 15 Temmuz darbe girişiminin arkasında olduğu gerçeği Türk toplumunda tüm kesimlerce kabul edilmesine rağmen Alman resmi makamlarının bunu kabul etmeyerek darbecileri himaye eden bir siyaset izlemeleri Türk-Alman ilişkilerinde yeni bir kriz noktası oluşturmuştur. FETÖ, 15 Temmuz darbe girişimi sonrası bu ülke kurumlarına öteden beri yerleştirdiği elemanlarını kullanarak Türkiye karşıtı lobi ile iş birliği içerisinde kara propaganda yürütmektedir. Örgüt takiye ideolojisinin bir gereği olarak Batı kamuoyunu etkileyecek şekilde kendisini diyalog yanlısı, barışçıl ve demokratik bir STK gibi tanıtırken Türkiye ile ilgili konularda Alman kamuoyunu yanlış bilgilendirmektedir.

SETA'nın Mart 2016'da "Almanya'da FETÖ Yapılanması ve Almanya'nın FETÖ Politikası" başlığı ile yayımladığı çalışmanın genişletilmiş ikinci baskısı olan bu rapor, son dönemde gerçekleşen önemli gelişmeler çerçevesinde ve Ağustos 2017'de yürütülen saha çalışmasında elde edilen veriler ışığında güncellenmiştir. FETÖ'nün Almanya yapılanması ile ilgili olarak örgüt tarafından propaganda amaçlı hazırlanan tek yanlı yayınlar dışında çok az kaynak bulunmaktadır. Bu raporun örgütün bu ülkedeki yapılanması, etki alanı ve yeni stratejisinin daha iyi anlaşılması ve Alman kamuoyunun örgütün faaliyetleri hakkında bilgilendirilmesi noktasında önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Bu çalışmanın örgütün Avrupa merkezi sayılan Almanya yapılanmasını aydınlatmada faydalı olmasını umuyor, emeği geçen SETA araştırmacı ve asistanlarına ayrıca raporun oluşturulmasına dışarıdan katkı sağlayan tüm uzmanlara teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Burhanettin Duran
SETA Genel Koordinatörü

ÖZET

Elinizdeki rapor Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) Almanya'daki yapılanmasını, eğitim, ekonomi ve medya ağlarını ve Alman devletinin örgüte yönelik tutumunu incelemektedir. Bu başlıklar incelenirken özellikle 15 Temmuz 2016 bir milat olarak alınmış ve örgütün eğitim, ekonomi ve siyasi yapılanmasının bu tarihten önce ve sonraki durumu karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Raporun ilk bölümünde Almanya'da FETÖ kurumsallaşmasının tarihi ve örgüt profili ortaya konularak eğitim, medya, siyaset ve finans ağları masaya yatırılmıştır. İkinci bölümde Alman devletinin örgüte yönelik takındığı tutum 15 Temmuz öncesi ve sonrası olmak üzere iki kısımda incelenmiştir. Son bölümde ise bu çalışmada yer alan analizler ışığında örgütün Almanya yapılanmasıyla mücadelede neler yapılabileceğine dair değerlendirme ve öneriler yer almaktadır. İlki 2017 Mart'ında yayımlanan bu raporda yer alan bilgi ve yorumlar 2017 Ağustos'unda Almanya'da yürütülen saha çalışması çerçevesinde Türk ve Alman tarafından uzman, gazeteci ve diplomatlarla yapılan görüşmeler neticesinde ulaşılan veri ve izlenimler ışığında yeniden gözden geçirilmiş ve bazı eklemeler yapılmıştır. Burada özellikle FETÖ'nün 15 Temmuz sonrası yapılanması, söylemleri ve faaliyet alanlarında gerçekleşen değişimler tespit edilmeye çalışılmış ve yeni şartlara uyum sağlama noktasında ideolojik pragmatizm ve takkiye konusunda uzmanlaşmış olan örgütün yeni bir strateji değişikliğine gidip gitmediği sorusunun cevabı aranmıştır.

1990'ların ortalarından itibaren Almanya'da eğitim ve öğretim kurumları üzerinden kurumsal yapılanmaya giden FETÖ burada yaşayan Türk toplumunu hem insan gücü hem de mali destek açısından elverişli ve kullanışlı bir kaynak olarak gör-

müştür. FETÖ bu ülkede de Türkiye ve diğer ülkelerdeki yapılanma modeline benzer şekilde sivil toplum kuruluşları üzerinden örgütlenmiştir. Almanya'nın başarısız uyum siyasetinin yarattığı boşluklardan istifade eden örgüt açtığı okul ve dernekler üzerinden faaliyetlerini yürüterek eğitim alanında yoğunlaşmıştır. Örgüt bununla bir yandan Almanya'nın göçmenlerden beklentilerine uygun şekilde faaliyet göstermek suretiyle Alman kamuoyunda olumlu bir imaj oluştururken diğer taraftan da bu kurumlar eliyle kendisine insan kaynağı ve finansman desteği sağlamıştır. Gizli ve açık olmak üzere iki katmanlı bir yapıya sahip olan FETÖ içeriye dönük olarak otoriter, kapalı, sorgulamaya kapalı, din vurgusu yüksek ve tek merkezden kontrol edilen hiyerarşik bir profil çizerken dışarıya yönelik olarak "ılımlı İslam", "dinler arası diyalog", "demokrasi ve insan hakları" ve "Erdoğan karşıtlığı" vurgusu yaparak Alman kamuoyunda olumlu bir imaj oluşturmaya çalışmaktadır.

15 Temmuz'da gerçekleştirdiği başarısız darbe girişiminin ardından Türkiye'deki yapılanması büyük darbe alan örgüt ana merkezini Almanya'ya taşımıştır. Bu noktada bir örgüt mensubunun mahkeme kayıtlarına da geçen gizli yazışmalarda açıkça ifade ettiği gibi Avrupa ülkelerinin siyasi mültecilere sığınma noktasında sağladığı kolaylıklar ve Avrupa ülkeleri arasındaki seyahat ve geçiş kolaylığı bulunması örgüt mensuplarının ABD'den ziyade Avrupa ve özellikle de Almanya'ya yönelmelerine neden olmuştur.¹ Ancak buradaki Türk toplumundan destek görmeyen ve ciddi bir taban kaybına uğrayan örgütün faaliyetlerini devam ettirmek için Alman kamuoyu ve devletin desteğini almaya yönelik yeni bir strateji geliştirdiği görülmektedir.

Son dönemde örgütün Almanya'daki Türk toplumu nezdinde desteğini ciddi oranda kaybetmesi neticesinde Alman kamuoyunda destek arayışına girdiği ve Alman kurumları ile daha da yakınlaşmaya başladığı dikkat çekmektedir. Bu yeni durum bir yandan Alman tarafının örgüt üzerindeki etkinliğini artırması sonucunu doğururken diğer taraftan örgütün de Alman kurumlarının desteğini almak için birtakım strateji ve söylem değişikliğine gitmesine neden olmuştur. Bu noktada Alman kamuoyundan yükselen "şeffaflaşma" ve "öz eleştiri" talepleri ile örgütün yeni stratejisi arasındaki paralellik dikkat çekicidir. Bu yeni stratejinin bir gereği olarak Alman kamuoyunda örgüte yöneltilen şeffaf olmama, gençleri tek tip bir ideolojik formasyona sokma suçlamalarına karşı örgüt mensupları öz eleştiride buldukları izlenimini yaratmaya çalışarak artık daha şeffaf olacaklarını ve Türk okulu açma faaliyetleri yerine mevcut Alman kurumlarında Türklerin entegrasyonu konusunda faaliyet göstereceklerini ifade etmektedirler. Gerçekte ise örgütün 15 Temmuz darbe

1. Mesut Hasan Benli, "Fırar Yazışmaları", *Hürriyet*, 29 Ocak 2018.

girişimi sonrası Türk toplumundan gelen desteğin kesilmesiyle birlikte yeni okullar açacak mali ve insani kaynakları kalmadığı bilinmektedir. Örgüt gizli bir ajandası olan bir tarikat oldukları yönündeki eleştirileri ise Alman kamuoyuna sempatik gelecek “ılımlı İslam”, “dinler arası diyalog” ve “şeffaflık” söylemleriyle bertaraf etmeye çalışmaktadırlar. Ancak temel ideolojisi “takiye” olan örgütün Alman kamuoyununun anladığı manada bir şeffaflaşmaya gitmesi son tahlilde mümkün değildir. Çünkü bu, örgütün gerçek yüzünün ve hedeflerinin ifşası anlamına gelecektir. Örgütün ancak bulunduğu ülkedeki kurumlara sızmasını tam anlamıyla gerçekleştirdiği ve eline yeterince güç geçtiğinde gerçek yüzünü ve amaçlarını ortaya koyduğu ise Türkiye örneğinde açıkça görülmüştür.

Bu yeni “şeffaflık” ve “öz eleştiri” stratejisinin bir göstergesi de FETÖ’nün Almanya’daki sözcüsü olan Ercan Karakoyun’un kişisel Facebook hesabından yaptığı bir paylaşımda örgüt için artık kaçınılmaz hale gelen bir iç muhasebeye gideceği yönündeki mesajdır. Karakoyun söz konusu paylaşımda örgütün kendi içindeki görüş farklılıklarının tartışılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bu tutumu bir yandan Alman kamuoyunun şeffaflaşma taleplerine bir cevap gibi görmek mümkün. Diğer yandan bu örgütün özellikle 15 Temmuz darbesi sonrası dağılma ve çözülme sürecini durdurmaya yönelik “yatıştırıcı stratejik bir hamle” olarak da okunabilir.

Yeni dönemde yürütülen stratejinin bir parçası olarak örgütün “mağdur ve kurban” imajı üretmeye çalıştığı görülmektedir. Almanya’da 15 Temmuz darbe girişimi sonrası Türk toplumunun desteğini çekmesi üzerine okullarını birbiri ardına kapatmak zorunda kalan FETÖ, Türk devletinin baskıları sonucu bu okulların kapandığı gibi bir izlenim oluşturmak suretiyle Alman kamuoyunda mağdur imajı yaratmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda gerçekleştirdiğimiz saha çalışması esnasında FETÖ mensuplarının kendilerine destek vermeyen Türk vatandaş ve kurumları aleyhine Alman güvenlik kurumlarına muhbirlik yaptıkları ile ilgili Türk toplumunda yaygın bir kanaat bulunduğu gözlemlenmiştir. Alman kamuoyunda Milli İstihbarat Teşkilatının (MİT) Almanya’da 5 bin kişiye ulaşan bir muhbir ağı ile FETÖ mensuplarını fişlediği ve Türk vatandaşlarının örgüt mensuplarını Türk makamlarına ihbar ettiği şeklindeki iddiaların ise delile dayanmadığı anlaşılmıştır.

Bu yeni dönem stratejisinin gereği olarak Almanya’da birbirlerinden bağımsız kurumlar olarak farklı yerlerde çeşitli isimlerle faaliyet gösteren eğitim merkezlerinin örgütün ifşa olması sebebiyle artık aralarındaki bağı saklamadıkları ve birlikte hareket ettikleri görülmektedir. Nitekim örgüt lideri Fetullah Gülen Eylül 2016’da ZDF televizyonuna verdiği mülakatta “Gülen Hareketi” ismini kabul etmediğini ve bu harekete bağlı insanları tanımadığını iddia ederken örgütün

Almanya sözcüsü Ercan Karakoyun Ocak 2017'de *Die Gülen Bewegung* (Gülen Hareketi) isimli bir kitap kaleme almış ve bu kitap üzerinden örgüt propagandası yapmaya başlamıştır. Böylece örgütle Fetullah Gülen arasındaki bağ açıkça itiraf edilmiş ve değişik zamanlarda farklı söylemler kullanan FETÖ'nün samimiyetsiz ve ikircikli tutumu bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Örgüt mensuplarının köklü Türk kurumlarını tasfiye etme eğilimindeki Alman devletine kendilerini elverişli ve uyumlu bir partner olarak sundukları görülmektedir. Özellikle 15 Temmuz darbesinden sonra Alman tarafının da bu ortaklığa sıcak baktığı söylenebilir. *Die Welt* gazetesinde “Biz Almanya'ya Faydalı Olacağız” (Wir Werden Deutschland von Nutzen Sein) başlığıyla yayımlanan ve FETÖ mensubu kişilerle yapılan söyleşilere yer verilen bir röportajda örgüt mensupları Alman kamuoyuna Almanya için faydalı ve kullanışlı oldukları yönünde mesaj vermektedirler.² Haberde FETÖ mensuplarının eğitilmiş, çalışkan, iyi yetişmiş ve Almanya'ya kolayca uyum sağlayabilecek kimseler olarak sunulmaları dikkat çekicidir. Örgüt mensuplarının öteden beri Almanya'da yaşayan diğer Türkiye kökenli göçmenlerle aralarına mesafe koydukları bilinmektedir. Son dönemde örgütün Alman kurumlarından destek bulmak amacıyla kendisini diğer Türkiye kökenli grup ve oluşumlardan farklı olduğunun altını daha çok çizmeye başlaması ve adeta “iyi Türkler” olarak sunması dikkat çekicidir. Nitekim adı geçen haberde örgüt mensupları Almanya'da yaşayan Türkleri Türkiye devletince kolayca manipüle edilebilen gruplar olarak nitelemek suretiyle aşağılamak istemektedirler. FETÖ'nün Almanya'da yaşayan Türkleri uzun süre hem insan kaynağı hem de mali destek açısından kullandığı göz önüne alındığında örgütün yerli unsurlarla menfaate ve sömürüye dayalı bir ilişki kurarken esas hedefinin Alman tarafının desteğini almak olduğu açıkça görülmektedir. Ayrıca sürekli olarak diyalog ve hoşgörü odaklı bir hareket olduğunu iddia eden örgütün Türkiye kökenli diğer gruplarla hiçbir dönemde iletişime geçmemesi bu iddiaların samimiyetsizliğini de ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra Türk-Alman ilişkilerinin içinde bulunduğu kriz durumunu bir fırsata dönüştürerek kendi lehine kullanmak isteyen FETÖ, Türkiye hakkında “insan hakları”, “fikir özgürlüğü” gibi kavramlar üzerinden yürütülen kara propagandaya destek vermekte ve Almanya'daki Türkiye karşıtı lobinin aktörleri ile birlikte hareket etmektedir.

Almanya'nın 15 Temmuz darbe girişiminin ardından örgüte yönelik tutumu iki ülke arasında bir süredir sorunlu olarak devam eden ilişkileri daha da zorlaştırmaktadır. Bu durum Berlin'in tıpkı PKK örneğindeki gibi FETÖ'yü Türkiye'ye

2. Yuriko Wahl-Imme, “Wir Werden Deutschland von Nutzen Sein”, *Die Welt*, 28 Mart 2018.

karşı baskı aracı olarak kullanacağını işaret etmektedir. Berlin'in kendisine sığınan hiçbir darbe suçlusunu teslim etmemesi ve FETÖ konusunda Türkiye ile iş birliğinden uzak durması bu tezi desteklemektedir.

FETÖ'nün İslam konusunda Alman tezleriyle uyumlu söylemler geliştirmesi örgütün Alman kamuoyu tarafından kabul görmesini kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte sosyal faaliyetler yürüten ılımlı bir STK olarak lanse edilen örgütle ilgili Alman kamuoyunda ciddi eleştiriler de yer almaktadır. Özellikle örgütün mafyavari yapılanması ve şeffaf olmayan kurumsal işleyişi öteden beri eleştirilmektedir. İstihbarat Şefi Bruno Kahl'ın FETÖ'nün 15 Temmuz darbesinin arkasında olmadığı yönünde örgütü aklayan açıklamalarda bulunması bazı çevrelerde tepkiyle karşılanmıştır. Bu ülkeye sığınan üst düzey bürokrat ve savcıların Ergenekon sürecinde oynadıkları kritik rol ve uyguladıkları manipülatif yöntemlere rağmen Almanya'nın bu kişileri himaye etmesi bazı Alman gazeteciler tarafından da eleştirilmektedir. Almanya'nın önde gelen gazetelerinden *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (FAZ) ve *Tageszeitung*'da (TAZ) yayımlanan makalelerde bu kişilerin Türk kamuoyunda her kesimce kabul edilen 15 Temmuz darbesine müdahil oldukları gerçeğinin ispatı durumunda Almanya'nın darbecileri toprağında saklayan bir ülke pozisyonuna düşmesinin bedelini ödeyemeyeceğine dikkat çekilmektedir. Nitekim Bilim ve Politika Vakfı'nın Türkiye uzmanı Günter Seufert Ocak 2018 itibarıyla açıkça gözlemlenmeye başlanan ikili ilişkilerin normalleştirilmesi çabalarına dair değerlendirmesinde FETÖ'nün ilişkilerde ciddi bir sorun oluşturduğuna dikkat çekmiştir. Tecrübeli Türkiye uzmanının Almanya'nın örgütle ilgili tutumunun Türkiye'de hiçbir kesime anlatılamayacağına dikkat çekerek örgütle daha mesafeli bir ilişki kurulması ve şeffaf olmayan iç yapılanmasının mercek altına alınması yönünde uyarılarda bulunması oldukça önemlidir. Alman tarafının Seufert'in FETÖ konusundaki çağrısına olumlu cevap vermesi normalleşmeye başlayan iki ülke ilişkilerin daha iyi bir seviyeye taşınmasına önemli katkı sağlayacaktır.

Türkiye'nin Alman kamuoyunun örgüt hakkında sadece propaganda faaliyetleri üzerinden bilgi sahibi olduğunu göz önünde bulundurması ve bu alandaki bilgi boşluğunu dolduracak çalışmalar yapması gerekmektedir.

Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında FETÖ'nün Almanya yapılanması ile mücadelede şu hususlara dikkat etmek gerekmektedir:

- Alman kamuoyuna FETÖ'nün Türkiye'deki anayasal düzen ve demokrasiyi ortadan kaldırmaya yönelik faaliyetleri izah edilmeli, kullandığı takiyeci dil ve manipülatif yöntemler açıkça ortaya konulmalı ve uzun vadede Alman devlet ve toplumunun da benzer bir riskle karşı karşıya olduğu anlatılmalı-

dır. Almanya Türkiye'de yaşananları göz önünde bulundurarak FETÖ'nün barışçı ve diyalog çalışmaları yapan legal bir STK görünümünde devlete ve siyasi etki mekanizmalarına sızmayı hedeflediğini unutmamalıdır.

- 15 Temmuz darbe girişimi sonrası Almanya'daki Türklerin desteğini kaybeden FETÖ Almanlara daha da yakınlaşma ve ülke kamuoyunun hassas olduğu konularda pirim yapmak amacıyla söylem değişikliğine gitmektedir. Örgütün Türk-Alman ilişkilerinde son dönemde yaşanan gerginliklerde Almanya tarafında yer alıyor izlenimi vererek ülkede meşruiyetini artırmaya çalıştığı görülmektedir. FETÖ'nün Türkiye'de toplum yapısı ve şartlarına binaen dini söylemler kullanırken Almanya'da toplumun hassas olduğu "insan hakları", "özgürlük", "ılımlı İslam" gibi kavramlar etrafında daha seküler bir söyleme yönelmesi takiyeci bir strateji uyguladığının açık göstergesidir.
- Son dönemde örgütün içe kapalı ve gizemli yapılanmasına yönelik Alman kamuoyunda yapılan eleştiriler ve şeffaf olması yönünde artan baskılar nedeniyle kullanmaya başladığı yeni şeffaflık stratejisinin FETÖ'nün manipülasyon yöntemi olduğu Alman kamuoyuna izah edilmelidir. Zira yalnızca Fetullah Gülen ile olan ideolojik ve örgütsel bağın artık gizlenmiyor oluşu şeffaflık manasına gelmemektedir. Örgütün dayandığı ideolojik ve yönetsel temel "takiye"dir ve gerçek manada şeffaflaşması kendisini ele vermek manasına geleceğinden mümkün değildir. FETÖ'nün Türkiye örneğinde açıkça görüldüğü gibi devlet ve toplum kurumlarına sızmasını tam anlamıyla gerçekleştirip yeterli güce ulaştığında gerçek yüzünü gösterdiği ve esas hedeflerini belli ettiği anlatılmalıdır.
- Örgütün kurulduğu günden açıkça eyleme geçtiği 15 Temmuz darbe girişimine kadar geçen sürede Türkiye'de izlediği siyaset, strateji ve yürüttüğü söylemler tüm çelişki ve tutarsızlıklarıyla birlikte Alman kamuoyuna aktarılmalıdır. Bilhassa örgütün söylem ve eylemleri arasındaki zıtlık ifşa edilmelidir. Türkiye'de "Siyasete uzağız ve girmeyiz" sloganı ile siyaset yapma imkanı ve meşruiyeti sağlayan örgüt aynı şekilde şeffaflaşacağı yönündeki söylemlerinin arkasına sığınarak gizli ajandasındaki hedefleri gerçekleştirmek için daha da komplike ve sofistike yöntemler geliştireceğinin sinyallerini vermektedir. Bu noktada örgütün "şeffaflaşma" söylemlerini Alman kamuoyunda kabul edilebilir bir imaja kavuşmak için araç olarak kullanılmasına izin verilmemelidir.
- Alman kamuoyunda "dinler arası diyalog" ve "hoşgörü" kavramları üzerinden kucaklayıcı barışçıl bir yapı olarak sempati toplamaya çalışan örgütün dinler

arası diyalog bir yana sızdığı devlet kurumlarında özellikle Alevi vatandaşları fişlemek suretiyle mezhepsel ayrımcılık yaptığı ve kendinden olmayan birey ve grupları tasfiye ettiği gerçeği hakkında Alman kamuoyu bilgilendirilmelidir.

- Örgütün Türkiye’de Emniyet Müdürlüğü ve Adalet Bakanlığı gibi devlet kurumlarına sızdıktan sonra buradaki mensuplarını kullanarak Hrant Dink ve Necip Hablemitoğlu gibi bazı faili meçhul cinayetlere karıştığı ve bu davaları manipüle ettiği yönünde savcılık iddianamelerinde önemli deliller bulunmaktadır. Alman kamuoyu FETÖ’nün bu karanlık ilişkiler ağı ve kriminal faaliyetleri ile ilgili olarak da bilgilendirilmelidir.³
- FETÖ’nün konvansiyonel bir terör örgütü olmadığı ve kriminal eylemlerini, içine sızmayı başardığı kurumlardaki (ordu ve emniyet gibi) elemanları eliyle gerçekleştirdiği görülmektedir. Dolayısıyla Alman tarafı örgütün faaliyetlerini değerlendirirken bu sofistike yöntemleri de dikkate almalıdır. Yeni tür bir terör örgütü olan FETÖ ile mücadelede konvansiyonel örgütlere karşı yürütülen mücadeleden farklı yöntemler izlenmelidir.
- Alman kamuoyunda öz eleştiri yapıldığı izlenimi verilerek adeta örgütün eski “günahlar”ını affettirme ve kamuoyu nezdinde bu yapıyı sempatik hale getirmeye çalışıldığı görülmektedir. Örgütün Almanya sözcüsü Ercan Karakoyun örgütle ilgili olarak Alman kamuoyunda sıklıkla dillendirilen şeffaflık suçlamalarına cevaben kişisel Facebook sayfasında yayımladığı bir deklarasyonda 28 Şubat sürecinde Kemalistler ve sonrasında da Türkiye rejimi tarafından kendilerine baskı uygulandığı için kapalı ve şeffaf olmayan bir yapılanmaya gitmek zorunda bırakıldıklarını ileri sürmüştür. Örgüt kurulduğu ilk günden bu yana faaliyet yürüttüğü tüm ülkelerde aynı gizli yapılanma ve stratejiyi takip etmiştir. Özellikle 28 Şubat sürecinde dönemin hakim Kemalist ideolojisiyle uzlaşarak iş birliği yapmıştır. Dolayısıyla Karakoyun’un iddiaları doğruyu yansıtmamakta ve söz konusu deklarasyonla bu konularda yeterince malumat sahibi olmayan Alman kamuoyunun gözünü boyamaya çalışmaktadır. Bu noktada örgütün şimdiye kadarki istihbari ve gizli örgütlenmesini açıklamak üzere ileri sürdüğü argümanların tutarsızlığı ve yanlışlığı gözler önüne serilmelidir. FETÖ’nün özellikle Ergenekon sürecinde izlediği strateji ve yargı manipülasyonları dönemin mağdurlarının şahitliğinde Alman kamuoyuna aktarılmalıdır.

3. “Necip Hablemitoğlu’nun Eşi Şengül Hablemitoğlu 6 Saat İfade Verdi”, *Karar*, 29 Eylül 2016; “Hrant Dink Cinayetinde FETÖ Elebaşı Fetullah Gülen’e Tutuklama Kararı”, *DHA*, 9 Haziran 2017; “Dink Cinayeti FETÖ’nün İlk Kurşunu”, *Aljazeera*, 3 Ağustos 2016; “Mord an Hrant Dink: Gülen-Netzwerk im Visier”, *Deutsche Welle*, 19 Ocak 2017.

- Tek tip insan yetiştirme amacıyla dini bir “soft f hrer”e kayıtsız şartsız itaat, hiyerarşi ve sadakat ilkesi doğrultusunda gizlilik ve takiye yöntemleri ile hareket eden FETÖ’n n istihbari bir yapılanmayı andıran örgüt ağları deşifre edilerek “ zg rl k ”, “demokratik”, “seküler” ve “ effaf” olamayacağı Alman kamuoyuna delilleriyle birlikte sunulmalıdır.
- 15 Temmuz darbesinin arkasında FETÖ lideri Gülen ve mensuplarının olduğu konusunda Türkiye’de tüm kesimler arasında bir görüş birliği bulunduğu Alman kamuoyuna anlatılmalıdır. Alman siyaseti ve kamuoyu FETÖ ile giri ilecek her türlü i  birliği ve takınılacak müsamahakar tutumun, Türkiye’de darbenin arkasında bu grubun olduğu noktasında Şüphesi bulunmayan oldukça geniş bir ideolojik, siyasi ve toplumsal spektrumu karşısına almak anlamına geleceği noktasında uyarılmalıdır. FETÖ konusunda Türkiye’deki toplumsal ve siyasi mutabakat dikkate alınmalı ve Alman kamuoyu bu noktada aydınlatılmalıdır.
- Örgüte ait STK’ların çalışmaları ve Batı ile uyumlu söylemleri sebebiyle Almanya’nın FETÖ’n n 15 Temmuz öncesindeki faaliyetlerine karşı müsamahakar tutumu bir nebze anlaşılır karşılanabilir. Ancak kanlı darbe girişimi ile gizli ajandası açıkça ortaya çıkan örgüte yönelik bu tutum meşruiyetini yitirmiştir. Almanya’ya FETÖ’n n karanlık yapılanmasının uyum ve güvenlik noktasında oluşturduğu risklerin yanı sıra Türk-Alman ilişkilerine getirdiği ağır maliyet de hatırlatılmalıdır.
- FETÖ’n n legal örgütlenmeler üzerinden kontrol altına aldığı ve harekete geçirebileceği kitlelerin uzun vadede tıpkı PKK gibi i  kamuoyunu ve Alman h k metini baskı altına alma ve hareket alanını kısıtlamaya yönelik eylemlerde bulunma riski de göz önünde bulundurulmalıdır.
- Alman kamuoyu Türkiye’nin 17-25 Aralık  ncesi ve sonrası dönemde değişen örgüte yönelik tutumu ve bunun gerekçeleri noktasında açıklıkla ve ikna edici bir Şekilde aydınlatılmalıdır. Örgütün devlet kurumları ve bürokrasisine sızması ve darbe sürecindeki rolü ile ilgili Almanya daha iyi ve açık bir biçimde bilgilendirilmelidir.
- FETÖ ile ilgili Alman kamuoyunda ciddi bir bilgi eksikliği mevcuttur. Almanya  rg t  bağlı kuruluşların propaganda faaliyetleriyle tanımaktadır. Dolayısıyla örgütün gerçek yüzü hakkında Alman kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik Almanca yayınlar yapılması gerekmektedir.

GİRİŞ

Ekonomik, siyasi ve kültürel açıdan Türkiye ile çok yakın ilişkilere sahip bir ülke olan Almanya FETÖ'nün kuvvetli bir şekilde örgütlendiği ülkelerin başında gelmektedir. Örgütün Almanya'yı önemli merkezlerinden biri olarak belirlemesinin nedenlerinin başında bu ülkenin üç milyon civarında -yarıya yakını Alman vatandaşları olan- Türkiye kökenli nüfusa sahip olması yer almaktadır. Türkiye'den sonra en fazla Türkiye kökenli insanın yaşadığı ülke olan Almanya, FETÖ tarafından eleman kazanma ve finansal destek sağlama konularında verimli topraklar olarak görülmüştür. Ayrıca Almanya'nın Avrupa'nın en büyük ekonomik gücü olması "güç" kavramını her zaman çok önemseyen FETÖ'nün bu ülkede yerleşmesi için önemli bir kriter haline gelmiş ve örgüt Berlin'in Avrupa üzerindeki nüfuzunu çıkarları için kullanmayı hesaplamıştır. Son olarak Berlin yönetiminin FETÖ mensuplarına kucak açması ve ülkedeki yapılanmasında her türlü kolaylığı sağlaması da örgütün Almanya'yı önemli merkezlerinden biri olarak seçmesinin gerekçelerinden birini oluşturmuştur.

FETÖ'nün Almanya'daki örgütlenmesine de eğitim ve medya alanından başladığı, ardından ekonomi çevreleri ve siyaset dünyasından dostlar edinme arayışına girdiği görülmektedir. Örgütün klasik bir dini cemaat gibi davranmaktan ısrarla kaçınarak Alman siyasi otoritelerinin karşı çıkmayacağı eğitim alanında faaliyete başlaması ve Almanya'daki Türkiye kökenlilerin topluma entegre olmasını savunan "diyalog" dernekleri altında örgütlenmesi başka ülkelerdeki organizasyon biçimleriyle benzerlik arz etmektedir. Pensilvanya'daki liderine doğrudan

bağlı, hiyerarşik ve gizli örgüt yapısını eğitim ve kültürlerarası diyalog kavramlarıyla kamufle etmeye çalışan FETÖ, Almanya'daki önemli siyasi figürler ile çeşitli yollarla yakınlık kurarak desteklerini almaya çalışmıştır. Örgütün hala “ılımlı İslam” ve “hoşgörü” kavramları etrafında Alman kamuoyunu etkileyerek destek bulduğu görülmektedir. Nitekim son olarak örgütün prestij projesi haline gelen cami, havra ve kiliseyi aynı çatı altında birleştiren “House of One” için Berlin Belediyesi bir arsa hibe edilmiştir.¹ Bu noktada FETÖ önde gelen siyasetçilere diyalog ödülleri vermekten 17-25 Aralık öncesi Türkiye’de kontrolünde tuttuğu çeşitli kamu kuruluşlarının kaynaklarını kötüye kullanarak gazeteci, siyasetçi ve akademisyenlere yönelik ücretsiz Türkiye gezileri düzenlemeye kadar farklı yöntemlerle lobi faaliyetleri yürütmüştür.

FETÖ’nün Almanya’da siyaset ve medya dünyasında kendisini destekleyecek “dostlar” bulma arayışının ne kadar başarılı olduğu, bu ülkenin 17-25 Aralık ve özellikle de 15 Temmuz darbe girişimi sonrasındaki Türkiye politikasında görülmektedir. Diğer taraftan Berlin’in bu tutumunun arkasında sadece FETÖ’nün başarısı değil aynı zamanda Alman hükümetinin söz konusu terör örgütünü Türkiye’ye karşı kullanışlı bir kart olarak görmesi de önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye’nin bütün taleplerine rağmen FETÖ’yü terör örgütü olarak tanımayan Berlin yönetimi 15 Temmuz darbe girişiminin arkasındaki temel aktör olduğunu da kabul etmeye yanaşmamaktadır. Bu tutum Alman İstihbarat Şefi Bruno Kahl’ın 18 Mart’ta *Der Spiegel*e verdiği röportajda FETÖ’nün 15 Temmuz darbesinin arkasında olduğuna inanmadığı yönündeki beyanı ile resmiyet kazanmıştır. Kahl’ın bu açıklaması ve ona yönelik tepkiler raporun son bölümünde ayrıntılı olarak değerlendirilecektir.

Aynı şekilde Alman hükümeti Zekeriya Öz ve Celal Kara gibi FETÖ’nün önemli isimleriyle diğer örgüt mensubu kamu görevlilerini de Türkiye’ye iade etmeyi reddetmektedir. İkili ilişkilerde son dönemde gerçekleşen yakınlaşma sonucu Almanya darbeye karışmış FETÖ mensuplarıyla ilgili Türkiye’nin taleplerine daha olumlu yaklaşmaktadır. Nitekim Alman makamları Kasım 2017’de örgütün “hava komutanları imamı” olduğu bilinen ve darbeyi bizzat yöneten ekip içinde yer alan Adil Öksüz hakkında ikamet ettiği yerin tespitine yönelik soruşturma başlatmıştır.

Almanya’nın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın “Teröre yataklık yapıyor” eleştirilerine maruz kalmayı ve Türkiye ile zaten sorunlu olan ilişkileri daha fazla riske atmayı göze alarak FETÖ’ye bu kadar sahip çıkmasının nedenlerine raporun ilerleyen sayfalarında değinilecektir. Berlin’in bu tutumu FETÖ konusunda

1. Jan Thomsen, “House of One: Berlin Vergibt Grundstück für Interreligiöses Projekt”, *Berliner Zeitung*, 7 Kasım 2017.

da PKK meselesindekine benzer bir politika izleyeceği endişelerine yol açmaktadır. Yani Ankara'yı oyalayan, sabrının sınırlarını zorlayan ve teröre karşı iş birliğinden kaçınan bir politika söz konusu olacak gibi görünmektedir. PKK gibi FETÖ'nün de Almanya'da korunaklı bir alan bulması ve Türkiye karşıtı faaliyetlerini rahat bir şekilde yapabilmesi Türk-Alman ilişkilerinde derin sorunlar oluşturacaktır. Alman liderlerin son dönemde ülke kamuoyunda seslendirilmeye başlayan Gülen ve PKK siyasetiyle ilgili itirazlara² kulak vermemeleri durumunda oluşacak risklerin ne kadar farkında oldukları, farkındalarsa Türkiye'deki meşru iktidar yerine onun terör örgütü olarak tanımladığı FETÖ'yü tercih etmekte ne kadar ısrarcı olacakları ve bu tercihlerinin ne gibi sonuçlar doğuracağını ise zaman gösterecektir.

2. Michael Martens, "Wo Erdoğan Richtig Liegt", *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 18 Eylül 2017.

ALMANYA'DA FETÖ YAPILANMASI

FETÖ KURUMSALLAŞMASININ TARİHİ VE PROFİLİ

FETÖ'nün Almanya'daki varlığına bakıldığında Türkiye'de ve dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi iki boyutlu bir yapılanmadan söz edilebilir: Birincisi örgütün toplum içerisinde görünen STK, eğitim kurumu ve medya alanındaki yayın organları gibi unsurlarla temsil edilen tarafını oluşturmaktadır. İkinci boyut ise örgütün görünmeyen ve dışarıya karşı örgüt üyelerince genellikle inkar edilen ve gizlenmeye çalışılan yapılanmasına işaret etmektedir. İkinci boyuttaki yapılanma birinci boyutta yer alan yapı ve kurumları bir araya getirmektedir. Bu yapılanmanın başında Almanya imamı bulunmaktadır. Söz konusu yapılanma dışarıya açık olmamakla birlikte örgütün Türkiye'deki organizasyon yapısı ile benzerlikler arz ettiği örgütten ayrılanların ifadelerinden anlaşılmaktadır. Yani en tepedeki Almanya imamının altında eyalet ve il imamları, abi ve ablalar yer almaktadır.³ Örgüt üyeleri dışarıya karşı perde önünde görülen yapılanmanın birbiriyle doğrudan bağlantılı olmadığını, Gülen'den sadece ilham aldıklarını iddia etseler de bu yapının arka plandaki örgütlenme sayesinde bir birliktelik arz ettiği bilinmektedir.

Örgütün Görünen Yüzü ve Almanya'ya Yerleşmesi

Almanya'daki FETÖ yapılanması ülkedeki geleneksel İslami cemaatlerden farklı bir görünüm arz etmektedir. Türkiye kökenli muhafazakar gruplar genellikle camiler

3. Rüdiger Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk", *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 8 Ağustos 2016.

inşa etmekte ve dini eğitim konusuna ağırlık vermektedir. FETÖ mensuplarının ise seküler görünümlü eğitim kurumlarına öncelik verdiği görülmektedir. Hatta FETÖcüler Müslümanların Almanya'daki haklarını savunan ve Müslüman kimliği ağır basan bir yapı olarak görülmemek için azami gayret sarfetmektedir. Kendisini diğer İslami gruplardan uzak tutarak Müslüman kimliği ile ön plana çıkan dernek ve yapılanmaların içerisinde yer almamaktadır. Bunun yerine diyalog faaliyetlerine ağırlık vermekte ve kiliselerle iş birlikleri geliştirmektedir. Hatta yasalar izin vermesine rağmen okulların eğitim programına İslam dinine dair dersler dahil etmemektedir.⁴

Dolayısıyla ülkedeki yaygın ifadeyle “Gülen Hareketi” denince örgütün eğitim alanındaki faaliyetleri akla gelmektedir. Nitekim Fetullah Gülen'in “Cami yerine okul inşa edin” çağrısına uyan örgüt üyeleri ülke çapında Alman devleti tarafından tanınan yüzlerce dersane, okul ve derneği kurumsal ağına dahil etmiştir.⁵ Bunun yanında örgütün ülke çapında birçok anaokulu ve sayısız öğrenci evi bulunmaktadır. Alman kamuyunda “Lichthäuser” (ışık evleri) olarak da bilinen bu evler –tıpkı Türkiye'de olduğu gibi– örgütün Gülen'in öğretileri çerçevesinde şekillenen ideolojik formasyonunun verildiği örgüte eleman kazandırma mekanları olarak kullanılmaktadır.⁶

Aslında Fetullah Gülen 1970'lerin ikinci yarısından itibaren Almanya'yı önemsemiş ve buradaki Türklere vaaz ve konferanslar vermek için ülkeyi sık sık ziyaret etmiştir. Ancak o dönemde Türkler arasında aradığı desteği yeterli düzeyde bulamamıştır.⁷ Örgütün ülkedeki ilk kurumsallaşma çabaları 1990'ların ortalarından itibaren başlamıştır. 1995'te Stuttgart'ta Das Bildungshaus BiL isimli eğitim merkezinin kuruluşuyla başlayan süreç diğer şehirlerde de etüt merkezleri ve kreşlerin açılmasıyla devam etmiştir. Açılan etüt merkezlerinin sayısı günümüzde 150 civarına ulaşmış olup⁸ bu merkezler toplumun tabanına ulaşmada FETÖ mensupları açısından kilit rol oynamaktadır.⁹

2003'ten itibaren ise ikinci evreye geçilmiş ve ilk özel okullar kurulmaya başlanmıştır.¹⁰ Başta Stuttgart, Berlin, Köln, Hamburg, Hannover, Mannheim ve Karlsruhe

4. Günter Seufert, *Überdehnt sich die Bewegung von Fethullah Gülen? Eine Türkische Religionsgemeinde als Nationaler und Internationaler Akteur*, (SWP-Studie, Berlin: 2013), s. 25.

5. Soldt, “Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk”.

6. Volker Siefert, “Gülen-Bewegung: Gehirnwäsche im Auftrag des Imam”, *Die Zeit*, 27 Aralık 2013.

7. Hakan Yavuz, *Toward an Islamic Enlightenment: The Gülen Movement*, (Oxford University Press, New York: 2013), s. 37.

8. “FETÖ'nün Almanya Yapılanması”, Anadolu Ajansı, 30 Temmuz 2016.

9. “Heiner Hoffmann, Polit-Magazin FAKT”, Youtube, 19 Ağustos 2015, <https://www.youtube.com/watch?v=jMMDD1hrvF4>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

10. “FETÖ'nün Almanya Yapılanması”.

gibi büyükşehirler olmak üzere kurulan özel okul sayısı 24'e ulaşmıştır.¹¹ Denkliği Alman devleti tarafından da tanınan bu okullar eyaletlere göre değişik dernekler tarafından kurulup işletilmektedir. Gerekli şartları yerine getirdikten sonra eyaletlere göre değişen oranlarda önemli miktarda devlet yardımı alan bu okullarda öğrencilerden aylık ortalama 300 avro ücret alınmaktadır.¹² Alman eğitim sistemindeki yapısal zaaf ve eksiklikler nedeniyle Türk kökenli göçmen çocuklar entegrasyon ve eğitimde dezavantajlı durumdadır. FETÖ rahatlıkla açtığı özel okul ve etüt merkezleri ile bu alandaki boşluğu doldurmaktadır. 15 Temmuz darbesinden sonra Alman-Türk toplumunda oluşan duyarlılık sonrasında velilerin çoğu çocuklarını buralardan almıştır. Bu durumun neticesinde bazı okullar kapılarına kilit vururken etüt merkezlerinin yarıya yakını da kapanmak zorunda kalmıştır. Söz konusu öğrenci kaybının Türkiye'den Almanya'ya iltica eden örgüt mensuplarının çocuklarını bu okullara kayıt ettirmesiyle dengeleneceği beklenmektedir.¹³

Fetullah Gülen'den sadece ilham aldıklarını, resmi olarak bağlarının olmadığını söyseler de¹⁴ başta büyükşehirler olmak üzere birçok yerleşim biriminde aktif olan 300 dolayında STK FETÖ'nün yereldeki temsilcileri vazifesini görmektedir.¹⁵ Ağırlıklı olarak diyalog derneği olarak bilinen bu STK'larda sadece "kendi davalarına gönül vermiş" Türkiye kökenli insanların değil Kürt ve Alevi gibi Türk toplumunun değişik etnik ve dini gruplarından kişilerin yanı sıra toplumun çeşitli düzeylerinden Almanların da bulunmasına özel bir önem verilmektedir.¹⁶ Etüt merkezleri ile yakın bir dayanışma içerisinde bulunan bu derneklerin bir diğer önemli özelliği ise öğretmenlerinin Türkiye ve Almanya kökenli karma bir yapıya sahip olmasıdır. Hatta Bonner Bildungs-Center ve Internationaler Bildungs-und Umweltverein gibi bazı derneklerde Müslüman olmayan Alman öğretmenlerin ağırlıkta olması dikkat çekicidir.¹⁷ FETÖ üyeleri izledikleri bu stratejiyle dışarıya karşı propagandasını yaptıkları ılımlı Müslüman profiline altını doldurmaya ve

11. Soldt, "Gülen-Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

12. "FETÖ'nün Almanya Yapılanması".

13. Mathias Rohe, Mouhanad Khorchide, Havva Engin, Hansjörg Schmid ve Ömer Özsoy, *Handbuch Christentum und Islam in Deutschland, Grundlagen, Erfahrungen und Perspektiven des Zusammenlebens*, (Eugen-Bise Stiftung, Verlag Herder, Münih: 2017), s. 384.

14. Seufert, *Überdehnt sich die Bewegung von Fethullah Gülen? Eine Türkische Religionsgemeinde als Nationaler und Internationaler Akteur*.

15. Evelyn Peternel ve Bernhard Ichner, "Gülen-Bewegung Züchtet Künftige Eliten Heran", *Kurier*, 24 Temmuz 2016.

16. Deniz Aykanat ve Bernd Kastner, "Was die Gülen-Bewegung in Deutschland zum Perfekten Sündenbock Macht", *Süddeutsche Zeitung*, 27 Temmuz 2016.

17. "Die Fethullah Gülen Bewegung in Deutschland", Deutscher Bundestag Wissenschaftlicher Dienste, 20 Haziran 2008, <https://www.bundestag.de/blob/415274/2af148cebcf872537ad7a68408b7c6ba/wd-1-072-08-pdf-datta.pdf>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

toplumsal düzeyde bir destek elde etmeye çalışmaktadır. Bunun yanı sıra söz konusu okulların kurucu ve sorumlu müdürlerinin pedagojik formasyona sahip eğitimi ve öğretmenlerden değil mühendislik veya teknik formasyona sahip kişiler olduğu dikkat çekmektedir. Bu nedenle de okulların çoğu emekli ve göçmen arka planı olmayan Alman idareciler tarafından yönetilmektedir.¹⁸

Örgütün kurumsallaşma çabaları çerçevesinde diyalog derneklerinin bir kısmının bir araya gelmesiyle Alman Diyalog Kurumları Birliği (Bund Deutscher Dialog Institutionen) oluşturulmuştur. Diyalog dernekleri için bir nevi çatı örgütü niteliğinde olan bu birlik 2013'ten beri "Alman Diyalog Ödülü" adı altında Alman toplumunun önde gelen simalarına ödüller dağıtmaktadır.¹⁹ Bu ödüller sayesinde örgüt hem kendisine yakınlık ve sempati duyan Alman toplumunun önde gelen yüzlerini kendisine daha fazla bağlamaya hem de toplumda ihtiyaç duyulan hoşgörü ortamına katkı yaptığı propagandasıyla sempati toplamaya çalışmaktadır.

Aralık 2013'ten beri ise Diyalog ve Eğitim Vakfı (Stiftung Dialog und Bildung) örgütün Almanya'daki halkla ilişkiler sorumlusu olarak hareket etmektedir. Vakıf örgüt ile ilgili Alman toplumundaki soru işaretlerini cevaplamaya yönelik çalışmaktadır.²⁰ Vakfın başkanı ve örgütün Almanya'daki temsilcisi şeklinde lanse edilen Ercan Karakoyun vakfın kuruluş gerekçesini şu sözlerle açıklamaktadır:

Gülen ve "Hizmet" hareketinin medyada, siyasette ve akademik çevrelerde çokça konuşulması örgütün Almanya ve diğer ülkelerdeki faaliyetlerinin daha yoğun şekilde anlatılması ihtiyacını doğurmuştur.²¹

Ancak vakfın 2013 sonlarındaki kuruluşu aynı dönemde yaşanan 17-25 Aralık darbe girişimi ile birlikte değerlendirildiğinde Türkiye'de hükümetle mücadeleye girişen örgütün en fazla Türkiye kökenli vatandaşın yaşadığı Almanya'daki konumunu güçlendirerek hükümeti zor durumda bırakmak için gösterdiği çabaların bir parçası olarak değerlendirilebilir. Almanya genelinde çeşitli eyaletlerde farklı isimlerle faaliyet gösteren FETÖ dernek ve okullarının öteden beri izledikleri tek tek bağımsız kurumlar gibi hareket etme stratejilerini değiştirerek birlikte hareket ettikleri ve şimdiye dek Fetullah Gülen'le ilişkilerini inkar etmelerine rağmen örgütle bağlantılarını açıkça ortaya koyarak "mağdur" imajı çizmeye çalıştıkları dikkat çekmektedir.

18. Mathias Rohe vd., *Hand Christentum und Islam in Deutschland, Grundlagen, Erfahrungen und Perspektiven des Zusammenlebens*, s. 383.

19. Alman Diyalog Kurumları Birliği'nin resmi web sayfası için bkz. <http://bddi.org>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

20. Aykanat ve Kastner, "Was die Gülen-Bewegung in Deutschland zum Perfekten Sündenbock Macht".

21. "Hizmet-Bewegung in Deutschland, Stiftung Setzt Sich Kritischen Dialog Nach Innen und Nach Außen Zum Ziel", *Deutsch-Türkisches Journal*, 6 Mayıs 2014.

Örgüt “Pangea Matematik Olimpiyatları” ve “Alman-Türk Kültür Olimpiyatları” adı altında yarışmalar düzenlemekte ve “kültürlerarası diyalog” alanında başarı gösterdiğini düşündüğü insanlara ödüller vermektedir. Böylelikle Almanya’da yaşayan Türklerin Alman toplumuna “entegrasyon”u konusunda hassasiyet gösteren yerel ve üst düzey kamu görevlilerinin sempatisini çekmek ve örgüt ile ilgili kamuoyunda pozitif bir algı oluşturmak hedeflenmektedir.²² FETÖ’nün dışı bakan yüzü aslında Alman toplumunun göçmenlerden beklentileriyle de örtüşmektedir. Zira örgüt dışı dönük olarak iyi eğitilmiş, iyi Almanca konuşabilen ve İslam’ın her türlü aşırı yorumundan uzak duran bir nesil yetiştirme gayretinde olduğu propagandasını yapmaktadır. Bu da Alman toplumu ve otoritelerinin Türk toplumundan beklentileriyle ziyadesiyle uyum içerisindeydir.²³

FETÖ’nün Almanya’daki medya ayağının amiral gemisi Offenbach merkezli World Media Group AG’dir.²⁴ Grup çatısı altında çok sayıda televizyon, gazete ve internet haber sitesi faaliyet göstermekteydi. Ancak 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında örgütün Türkiye’de zayıflaması bu faaliyetlerinin bir kısmını durdurmasına, geriye kalanlarını ise seyreltilmesine yol açmıştır. Bu durum Almanya’da yaşayan Türkiye kökenli insanların örgüt elitinin takip ettiği politikayı benimsemediğinin bir ifadesi olarak da yorumlanabilir.

Ancak örgütün medyayı kullanması resmi olarak görünür olan kurumların ötesine taşmaktadır. Zira Türkiye’de dersanelerin kapatılması ve 17-25 Aralık sürecinde açıkça Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ile mücadeleye giren FETÖ’nün Alman kamuoyunu etkilemek ve Türk hükümetini uluslararası alanda zor duruma düşürmek için mensuplarına sosyal medyayı aktif olarak kullanmalarını yönünde telkinlerde bulunduğu örgütün eski üyelerinin Alman medyasına verdiği beyanatlardan anlaşılmaktadır.²⁵

Örgüt ekonomi alanında da eyaletlere göre farklı dernekler altında yapılanmaktadır. FETÖ’ye mensup esnaf, küçük ve orta ölçekli şirketlerin bir araya gelmesiyle oluşturulan dernekler 2009’da Girişimciler Derneği Federal Birliği (Bundesverband der Unternehmervereinigung, BUV) isimli çatı örgütünün altında birleşmişlerdir. Yirmi derneğin üye olduğu BUV üç binden fazla işletmeyi temsil ettiğini iddia etmektedir.²⁶

22. Soldt, “Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk”.

23. Siefert, “Gülen-Bewegung: Gehirnwäsche im Auftrag des Imam”.

24. Volker Siefert, “Imam Gülen’s Einfluss Reicht bis in die Deutsche Politik”, *Die Zeit*, 29 Aralık 2013.

25. “Video: Gülen-Bewegung - Wie Gefährlich ist Sie?”, *Das Erste Mittags Magazin*, 26 Ağustos 2016.

26. Bundesverband der Unternehmervereinigung’un resmi web sitesi için bkz. <http://buv-ev.de/geschichte>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

Son zamanlarda örgütün Alman siyasetine sızma girişimleri de dikkati çekmektedir. Örgüt yöneticilerinin taraftarlarına Sosyal Demokrat Parti (SPD), Hristiyan Demokrat Parti (CDU) ya da Yeşiller'e üye olmaları konusunda telkinlerde bulunduğu itirafların medyaya yansıyan ifadelerinde yer almıştır.²⁷ Bu bağlamda Alman kamu televizyonu ARD FETÖ'cülerin Leipzig'deki SPD'ye sızma çalışmaları ile ilgili çarpıcı bilgiler paylaşmıştır.²⁸ Bad Cannstatt'ta hala 400 öğrencisiyle faaliyetlerine devam eden BiL okulunu açan ve aktif olarak örgüte hizmet eden Muammer Akın'ın *Die Zeit* gazetesine verdiği mülakat örgütün Alman siyaseti ile ilişkilerini göstermektedir. Akın bu mülakatta eskiden beri üyesi olduğu CDU'nun yabancılar komisyonundaki faaliyetleri esnasında partili bürokrat ve siyasetçileri etkilediğini ve onların desteği ile BiL okulunu kurmayı başardığını ifade etmiştir.²⁹ Örnekleri çoğaltılabilecek bu tür çabalar FETÖ'cülerin Alman siyasetine sızarak örgütün lobi gücünü artırma gayretlerinin bir parçası olarak yorumlanabilir.

Yine ülkede yapılan yorumlara göre başta eğitim olmak üzere toplumsal yaşamın birçok alanında örgütlenen FETÖ mensuplarının ilerleyen dönemde devlet kadroları, siyasi partiler ve toplumda daha önemli makam ve mevkilere gelmesi beklenmektedir.³⁰ Türkiye'den Almanya'ya kaçan akademisyen, iş adamı ve üst düzey bürokratların da ülkede etki uyandıracak önemli çalışmalarda bulunacakları örgüt sözcüsü Ercan Karakoyun tarafından açıkça ifade edilmiştir. Karakoyun Türkiye'de çok etkin ve aktif olan bu kişilerin Almanya'da pasif bir biçimde evde oturmayı kabul edemeyecekleri ve aynı faaliyetleri burada devam ettireceklerini belirtmiştir.

FETÖ'nün Batı toplumunun hoşuna gidecek diyalog, eğitim, tolerans, düşünce özgürlüğü, kadın-erkek eşitliği gibi kavramları ön plana çıkarması³¹ ve ılımlı İslam'ı vadetmesine rağmen arka plandaki faaliyetleri Alman toplumu ve devlet yetkililerinde şüphe uyandırmaktadır.³² Ülkede "Gülen Hareketi" olarak tanınan örgütün modern İslami bir eğitim vakfı mı yoksa tehlikeli bir yapılanma mı oldu-

27. Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

28. "Gülen-Nachhilfe Nicht Ohne Hintergedanken", Pro Christliches Medienmagazin, 23 Ekim 2013, <https://www.pro-medienmagazin.de/gesellschaft/gesellschaft/2013/10/23/guelen-nachhilfe-nicht-ohne-hintergedanken>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

29. Arnfrind Schenk ve Martin Spiewak, "Die Musterschüler", *Die Zeit*, 19 Temmuz 2017.

30. Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

31. Diyalog ve Eğitim Vakfı'nın internet sitesi için bkz. <http://sdub.de/stiftung>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

32. Siefert, "Gülen-Bewegung: Gehirnwäsche im Auftrag des Imam".

ğu uzman ve politikacılar arasında tartışılmalı bir konudur.³³ Dolayısıyla aslında Alman toplumunun önemli bir kesiminin ülkedeki FETÖ yapılanmasına öteden beri şüphe ile yaklaştığı görülmektedir.³⁴

FETÖ'nün Gizli Yüzü

FETÖ'nün gizli yapılanmasıyla ilgili açık kaynaklarda bilgi edinmek zor olsa da örgütten ayrılanların ifşaatları bu konu ile ilgili fikir vermektedir. Örgütün sıkı hiyerarşik örgütlenmesi perde önündeki eğitim, sosyal ve ekonomik alanlardaki kurumları bir araya getirmektedir.³⁵ Bu yapılanma FETÖ'yü örgüt yöneticileri tarafından belirlenen gündem ve politikaları gerçekleştirmek üzere yekvücut halinde cemaat bilinciyle hareket eden bir yapıya dönüştürmektedir. Dolayısıyla örgüt üyeleri tarafından genellikle inkar edilen perde arkasındaki bu ikinci boyut sayesinde örgütün Almanya'daki kurumsal yapısı Pensilvanya'dan idare edilen ve dünya çapında organize şekilde hareket eden FETÖ'nün bir kolu haline gelmektedir.

Dünya genelindeki FETÖ yapılanmasının önemli bir halkası olarak Almanya'da da Türkiye ve diğer ülkelerdekine benzer hiyerarşik bir yapılanma söz konusudur. Almanya yapılanmasının başında ülke imamı olarak Hayrettin Özkul bulunmaktadır. Onun emri altında eyalet imamları ve onların da altında bölge imamları yer almaktadır.³⁶ FETÖ'nün Avrupa imamı ve Gülen'in en yakınlarından Abdullah Aymaz'ın Almanya'da yaşıyor olması ise hem örgütün ülkedeki kurumsal altyapısının gücünü göstermesi hem de örgüt nezdinde Almanya'ya verilen önem açısından dikkate değerdir.³⁷

Bu boyuttaki yapılanma açısından "ışık evleri" denilen öğrenci evleri örgütün dini motivasyonlu ideolojik formasyonunun verilmesi, gizli ajandalarının oluşturulması ve uygulanması açısından kritik öneme sahiptir. Gayriresmi olarak faaliyet gösteren bu evlerin Almanya'daki sayıları tam olarak bilinmemekle birlikte yüzlerce ışık evinden söz edilebilir. Bu evlerde örgütün sıkı hiyerarşik yapısı hüküm sürmektedir. Örgüte eleman temin etme noktasında da bu evler son derece

33. "Islamisierung Durch Bildung? So Gefährlich ist die Gülen-Bewegung in Deutschland", *The Huffington Post*, 7 Ağustos 2016.

34. Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

35. Seufert, *Überdehnt sich die Bewegung von Fethullah Gülen? Eine Türkische Religionsgemeinde als Nationaler und Internationaler Akteur*.

36. Peternel ve Ichner, "Gülen-Bewegung Züchtet Künftige Eliten Heran".

37. Rüdiger Soldt, "Aussteiger Berichten über die Gülen-Bewegung: Wie Eine Sekte", *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 29 Ağustos 2016; "Terörist Baş Gülen'in İkinci Adamı! Darbe Girişimini Abdullah Aymaz Haber Vermiş", *Sabah*, 22 Temmuz 2016.

önemli bir pozisyonundadır.³⁸ FETÖ'nün ülke çapında ekonomik ve diğer açılardan destek veren örgüt bilincine sahip önemli sayıda destekçisi bulunmaktadır.³⁹

Örgütün sıkı hiyerarşi içerisinde örgütlenmiş Gülen'in gücünü korumasına hizmet eden yapısının varlığına dönük yorumlar 15 Temmuz öncesinde de Alman medyasında yer almıştır. O dönemde dahi FETÖ'den ayrılanların itirafları göstermiştir ki örgüt içerisinde beyin yıkama uygulamalarını andıran eğitim faaliyetleri yürütülmekte, Gülen'in öğretileri tek gerçek olarak sunulmakta ve üyelerden mutlak itaat beklenmektedir.⁴⁰

Almanya'da da Türkiye'de olduğu gibi her meslek grubu için ayrı sohbet grupları oluşturulmuştur.⁴¹ Daha önce de bu gruplar içerisinde siyasi konular konuşulmakta ise de 17-25 Aralık'ın bir nevi milat olduğu ve bu tarihlerden itibaren hükümet aleyhinde sıkı bir propaganda dönemine girildiği örgütten ayrılan itirafların sözlerinden anlaşılmaktadır. Bu yeni dönemde örgütün Alman kamuoyunu etkilemek ve Türk hükümeti karşısında kendi pozisyonunu tahkim etmek için üyelerinden sosyal medya kullanımını dahil her türlü yöntemi aktif olarak kullanmalarını istediği yine örgütten ayrılanlar tarafından ifade edilmiştir.⁴²

Örgüt ayrıca televizyon kanalları, gazete ve dergileriyle hem finansal destek sağlama hem de etki alanını genişletme çabasıdadır. FETÖ bu yollarla elde edilen ekonomik imkanları ve Alman makamları üzerinde inşa etmeye çalıştığı lobi gücünü menfaatleri doğrultusunda etkin bir şekilde kullanmaktadır.⁴³ Örgüt her ne kadar elde ettiği bu gücü cemaat üyeleri ya da sempatanlarını güdülemek için Türkiye ve İslam'ın hizmetinde kullanacağı propagandasını yapsa da son dönemde ülkemizde yaşananlar net bir şekilde göstermiştir ki FETÖ'nün çıkarlar hiyerarşisinin en üstünde kendi elitleri tarafından belirlenenler bulunmaktadır.⁴⁴ İslam ve Türkiye sevgisi gibi kavramlar ise FETÖ yöneticileri tarafından sempatan ve üyelerini motive etmek için araçsallaştırılmıştır.⁴⁵

FETÖ mensupları ilk zamanlarda Almanya'daki çok büyük çaplı örgütlenmelerinin Fetullah Gülen ile ilişkilendirilme girişimlerine ısrarlı bir şekilde kar-

38. Seufert, *Überdehnt sich die Bewegung von Fethullah Gülen? Eine Türkische Religionsgemeinde als Nationaler und Internationaler Akteur.*

39. Anja Willner, "Klandestine Strukturen, Hat Erdogan doch Recht? So Viel Einfluss hat Prediger Gülen in der Türkei", *Focus*, 22 Temmuz 2016; Frank Jansen, Ulrike Scheffer ve Thomas Seibert, "Wie Mächtig ist Fethullah Gülen? Und was Macht Seine Bewegung in Deutschland?", *Der Tagesspiegel*, 22 Temmuz 2016.

40. Siefert, "Gülen-Bewegung: Gehirnwäsche im Auftrag des Imam".

41. Soldt, "Aussteiger Berichten über die Gülen-Bewegung: Wie Eine Sekte".

42. "Video: Gülen-Bewegung - Wie Gefährlich ist Sie?".

43. "Wie Gülen zum Staatsfeind Nr. 1 wurde, Die dunkle Seite der Gemeinde", *TAZ*, 2 Ağustos 2016.

44. Siefert, "Gülen-Bewegung: Gehirnwäsche im Auftrag des Imam".

45. Mutlu D. adlı itiraflarının bu konuda söyledikleri dikkate değerdir. Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

şı çıkmaktaydı.⁴⁶ Özellikle basın mensuplarının ısrarlı sorularına muhatap olan örgüt mensupları kendilerinden yalnızca Fetullah Gülen'den etkilenmiş kimseler olarak söz edilmesini istiyorlardı. FETÖ'nün dünya çapında bir ağ olduğu ve Almanya'nın da dahil olduğu 170 kadar ülkenin, ABD'de mukim Fetullah Gülen tarafından sevk ve idare edildiğinin ortaya çıkması durumunda bu yapının sürekli iddia ettiği gibi siyasi amaçlarının olmadığı tezine kimsenin inanmayacağı bilinen bir husustu. Bunun dışında örgüt mensupları açısından bir yandan insan hakları, demokrasi ve kadın-erkek eşitliği gibi Batılı muhataplar nezdinde geçer akçe olan değerleri dillendirerek yol almaya çalışırken diğer yandan emir komuta zinciri içinde hiyerarşik bir şekilde yapılanmış örgütün başında bulunan "soft-Führer" in denetiminde olmak gibi çelişkili bir duruma düşmek inandırıcılık açısından sakıncalıydı. İşte bu gibi saiklerle hareket eden FETÖ mensupları 15 Temmuz 2016'ya kadar sözü edilen organik bağı inkar etmelerine rağmen darbe girişiminin başarısız olması ve örgüt elebaşısı ile darbeciler ve Türkiye bürokrasisi içindeki elemanları arasındaki bağın açığa çıkmasının ardından bazı konularda itiraflarda bulunmak zorunda kalmışlardır.

Örgütün Almanya'daki temsilcisi olarak bilinen Ercan Karakoyun Deutschlandfunk radyosuna vermiş olduğu bir mülakatta artık savunulamayacak olan bir yalanı dile getirmeyi bırakarak Almanya'daki dernek, okul, kreş ve kursların koordine edildiği Diyalog ve Eğitim Vakfı'nın "Gülen Hareketi" ile bağına itiraf etmiştir.⁴⁷ Karakoyun'un Ocak 2017'de yayımladığı *Die Gülen Bewegung* (Gülen Hareketi) kitabı ve bunun çerçevesinde gerçekleştirdiği tanıtım ve okuma etkinlikleri üzerinden Alman kamuoyunu ikna ve propaganda faaliyetlerine hız verdiği görülmektedir.

FETÖ AĞLARI

Eğitim Ağı

Alman toplumuna kendini bir STK olarak tanıtan FETÖ'nün ülkedeki eğitim ağı 25-30 civarında özel okul ile 150'den fazla etüt merkezinden oluşmaktadır.⁴⁸ Bunların bir kısmı Alman devletinden maddi destek almakta-

46. "WDR Doku Fethullah Gülen", Youtube, 10 Haziran 2013, <https://www.youtube.com/watch?v=zr1LWux-VLYs>, (Erişim tarihi: 27 Eylül 2016).

47. "Erdogan hat Einen Sündenbock Gesucht und Gefunden", Deutschlandfunk, 22 Temmuz 2016.

48. "Landesschau Baden Württemberg", SWR, <http://www.swr.de/landesschau-bw/gesamtsendung-landesschau-baden-wuerttemberg-vom-4//id=122182/did=17904314/nid=122182/1luxd3u/index.html>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016); Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

dır.⁴⁹ Yakın zamana kadar Groß-Gerau bölgesinin entegrasyon görevlisi olan Sedat Çakır, Türk çocuklarının Alman eğitim sisteminde dezavantajlı olmasının bir piyasa boşluğu yarattığı ve FETÖ'nün bu boşluğu iyi eğitim imkanları sunarak lehine kullandığı kanaatinde. ⁵⁰ Burada not edilmesi gereken husus FETÖ'nün kendine Türk diasporası üzerinden eleman devşirmesidir. Örgüt eğitim alanını da aynı diasporanın ikinci, üçüncü ve dördüncü nesli üzerinden bir finans kaynağına dönüştürmüştür. Nitekim FETÖ'ye yakınlığı ile bilinen Stuttgart şehrindeki BiL okulunun öğrencilerinin dörtte üçü Türk asıllıdır. ⁵¹ Doktora tezi kapsamında FETÖ'nün uluslararası eğitim ağı bağlamında Almanya'da bulunan dört derneği ⁵² inceleyen Bekim Agai ülkenin her büyük şehrinde en az bir tane eğitim derneğinin bulunduğu sonucuna varmaktadır. Agai derneklerde eğitimcilerin hem Alman hem Türk asıllı, bazı kurumlarda ise yalnızca Alman asıllı olmalarını karakteristik bir özellik olarak adlandırmaktadır. ⁵³ Agai ayrıca örgütü dini motivasyonla seküler amaçlara ulaşmak isteyen bir yapı olarak karakterize etmektedir. ⁵⁴

Almanya'daki eğitim kurumlarını da içinde barındıran uluslararası FETÖ yapılanması üç halkadan oluşmaktadır: "Dış halka"yı oluşturan grup örgüte sempati duyanlar, haftalık toplantılara katılanlar ve FETÖ'den maddi yardım alanlar. "Orta halka"yı oluşturanlar yapıya finans kaynağı sağlayan iş adamlarıdır ki bunlar hem dış halkanın faaliyetlerine maddi imkanlar sunan hem de iç halkanın maaşlarını karşılayan grup olarak bilinmektedir. "İç halka"yı ise öğretmen, gazeteci, lobici, akademisyen, düşünce kuruluşları ve şirket çalışanları gibi FETÖ çalışanları oluşturmaktadır. Bu üç halkanın birbiriyle sıkı yardımlaşma ve etkileşim içinde bulunduğu hesaba katılırsa eğitim ağlarında her birinin payının olduğu ve dolayısıyla bağımsız bir alan olmadığı ortaya çıkmaktadır. ⁵⁵

49. Almanya'daki kanunlara göre özel okullar eğitimin başlamasından üç sene sonra devletten maddi destek talebinde bulunabilir. "Verfassungsschutz Baden Württemberg warnt vor Islamischer Gülen Bewegung", SWR, 2 Şubat 2014, <http://www.swr.de/report/presse/islam-guelen-fethullah/-/id=1197424/did=12795286/nid=1197424/vkc67z/index.html>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016).

50. "Erdogans Erzfeind: Wer ist Fethullah Gülen", WDR, 20 Temmuz 2016, <http://www1.wdr.de/mediathek/video/sendungen/die-story/video-erdogans-erzfeind--wer-ist-fethullah-guelen-100.html>, (Erişim tarihi: 18 Eylül 2016).

51. "Bil-Schule Stuttgart: Eltern Müssen Druck Weichen", SWR, 1 Ağustos 2016.

52. Bonner Bildungs-Center (B.B.C. Bonn), Rheinländisches Informations- und Bildungsforum (RIBIF/Düsseldorf), Internationaler Bildungs- und Umweltverein e.V. (IBUV/Hannover) ve Yadigar e.V. (Düsseldorf).

53. "Die Fethullah Gülen Bewegung in Deutschland".

54. Video: "Dr. Bekim Agai über Gülen Bewegung", <https://www.youtube.com/watch?v=CEzGiDmStGE&t=225s>, (Erişim tarihi: 3 Ekim 2017).

55. Christopher Holton ve Claire Lopez, "The Gulen Movement, Turkey's Islamic Supremacist Cult and its Contributions to the Civilization Jihad", *Center for Security Policy Press Civilization Jihad Reader Series*, Cilt: 8, (2015), s. 12-13.

Uluslararası bir boyuta sahip olan bu yapının etkisi, faaliyet alanları ve Alman demokrasisi ve toplumu için oluşturduğu tehlikenin ülke kamuoyu ve özellikle de eyalet düzeyindeki yerel politika yapıcılarını tarafından yeterince bilinmediği görülmektedir. FETÖ'nün en yoğun yapılanma bölgelerinden biri olan Nordrhein-Westfalen Eyaleti'ndeki bazı önemli yerel siyasetçilerin dahi bu yapıyla ilgili bilgi sahibi olmaması söz konusu durumun bir tezahürüdür. WDR kanalına verdiği bir mülakatta Köln Belediye Meclisi Üyesi Gisela Manderla (Hristiyan Demokrat Birliği/Christlich Demokratische Union-CDU), FETÖ'nün bir okul projesini ajandalarında yabancı uyruklu çocukların topluma uyum sağlamasını vurguladıkları için onayladığını ifade etmiştir. Manderla misafir odaları ve sinema salonlarıyla dikkat çeken 18 milyon avroluk bu lüks okul projesinin finans kaynağını araştırdığında paranın "Fetullah Gülen ağı" tarafından sağlandığını bazı çevrelerden öğrendiğini belirtmiştir. Fetullah Gülen adını ilk kez bu vesileyle duyduğunu söyleyen Manderla bu ismin proje müracaat formunda geçmediğinin de altını çizmiştir.⁵⁶

Örgüte bağlı okullara Fetullah Gülen'e yakınlıkları sorulduğunda kurum olarak tamamen bağımsız olduklarını ancak bazı öğretmenlerin Gülen'e kişisel sempati duymalarının mümkün olduğunu söylemektedirler. Nitekim Rhein-Ruhr Eğitim Derneği Başkanı Erol Yücel ve bu derneğe bağlı okulun müdürü Orhan Yıldırım yaptıkları bir resmi açıklamada "Gülen Hareketi'nin bir parçası olmadıklarını" ifade etmektedir. Sadece "Gülen'i tanıdıklarını ve öğretilerini beğendiklerini" söyleyen Yıldırım bunların derslerin bir parçası olmadığını ve geçerli olan müfredata uyulduğunun da altını çizmektedir.⁵⁷

Alman kamuoyu için bir soru işareti haline gelen FETÖ eğitim ağının Gülen ile olan ilişkisi "Landesschau Baden-Württemberg" programında da konu edilmiştir. Programa katılan Muammer Akın müdürü olduğu BiL okulunu kurarken Gülen'in "Okul inşa edin" çağrısı üzerine hareket ettiğini açıklamıştır.⁵⁸ Fetullah Gülen'e yakınlığından dolayı sosyal medyada soyadını Gülen olarak değiştiren ünlü basketbolcu Enes Kanter de 23 Haziran 2016'da bu okulu ziyaret etmiştir.⁵⁹

Seküler müfredata rağmen bir sınıfta öğrencilerin neredeyse tamamının Gülen'i tanınması ve bir gazetecinin sorusu üzerine ailelerinin de Gülen ve kitaplarıy-

56. "Fethullah Gülen - Der lange Arm des Imam (die Story)", Youtube, 22 Ağustos 2012, <https://www.youtube.com/watch?v=SBljP77h7lM>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

57. "Duisburger Bildungsverein Soll der Gülen-Bewegung Nahestehen", NRZ, 15 Temmuz 2011.

58. "Muammer Akın, Gründer der Stuttgart Bil-Schule", SWR, 1 Ağustos 2016.

59. "Grosser Besuch: Enes Kanter zu Besuch in der Bil Schule", Bil-Schulen, <http://www.bil-schulen.de/aktuelles/228-grosser-besuch-enes-kanter-zu-besuch-in-der-bil-schule>, (Erişim tarihi: 20 Eylül 2016).

la ilgilendiklerini söylemeleri ayrıca dikkat çekmiştir. Her ne kadar okul idaresi Gülen'e bağlı olmadığını ve her ferdin kendi şahsi yakınlığının okul açısından bir önem ifade etmediğini söylese de çocukları için bu okulları tercih eden özellikle Türk asıllı velilerin, okulun Gülen ile olan bağlantısından haberdar oldukları anlaşılmaktadır. Hatta bu bağlantı birçoğu için okulu tercih sebebidir. Temsilcileri FETÖ okullarının seküler bir eğitim anlayışı içerisinde olduğunu ve birçoğunda din dersi yerine etik dersinin okutulduğunu söylemektedir. Siyaset bilimci Ralph Ghabban ise söz konusu okulların FETÖ ağının parçası olduğunu, seküler eğitimin buralarda verildiğini ve dini eğitim için farklı mekanların seçildiğini düşünmektedir. Ghabban'ın yorumuna göre eğitim kurumları örgütün eleman devşirme kaynağıdır ve FETÖ buralardan kazandığı bireyleri okul dışında ideolojik eğitime tabi tutmaktadır.⁶⁰

Almanya'da FETÖ'nün eğitim ağı Anayasayı Koruma Teşkilatı tarafından takip edilmemektedir. Ancak Gülen'e bariz yakınlığın zaman zaman sorun teşkil ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Ludwigsburg'daki özel Carl-Friedrich-Gauß Okulu'nun Alman kökenli eski müdürü veda mektubunda şu ifadeleri kullanmıştır:

Öğretmenler Gülen'e hayranlar ve benim haberim olmadan kararlar alıyorlar. Artık bu okulun sorumluluğunu daha fazla üzerime alamam.⁶¹

FETÖ okul, dersane ve eğitim merkezlerinde bilhassa yabancı uyrukulara, mültecilere ve özel yeteneği olanlara çeşitli imkanlar sunmaktadır. Prestijli eğitim programlarının yanı sıra çeşitli aktivite, müsabaka, gezi ve aile danışmanlıkları gibi hizmetlerle öğrenci ve veliye özel ilgi gösterilmektedir.⁶² Bu bağlamda veli ve öğrencilere yönelik eğitim ve aktiviteleriyle en fazla ön plana çıkan okullardan biri BiL Okulu'dur.⁶³ Modern eğitim araçlarıyla donatılmış bu gibi kurumların finans kaynaklarına bakıldığında kısmi devlet desteği ve çeşitli sponsorların varlığından söz edilebilir. Örneğin Bayern Eyaleti'nde bulunan ve FETÖ'ye yakın dernekler tarafından kurulduğu açık olan Vision isimli okulun öğretmenlerinin maaşları Bayern Kültür Bakanlığı tarafından ödenmektedir. Okulun müdürü TAZ gazetesinin yaptığı mülakatta bu

60. "Fethullah Gülen Bewegung in Deutschland", Youtube, 16 Temmuz 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=RwFfLid0FtY>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016).

61. "Gülen-Bewegung: Neue Vorwürfe gegen Bildungseinrichtungen", SWR, 5 Şubat 2014.

62. "Lernzirkel Image Film", Youtube, 10 Haziran 2015, <https://www.youtube.com/watch?v=IRP3-j4rf00>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016).

63. Bu okulun web sayfası için bkz. <http://www.bil-schulen.de>, (Erişim tarihi: 19 Eylül 2016).

durumu açıkça belirtmiştir.⁶⁴ *Der Spiegel* yazarı Maximilian Popp tarafından 2012'de kaleme alınan "The Shadowy World of the Islamic Gülen Movement" başlıklı yazıda FETÖ'nün finans kaynaklarının şeffaf olmadığı ve eğitim ağının parçası olan birçok personelin maaşının yüzde 10'luk kısmının "cemaat"e aktarıldığından söz edilmektedir. Popp ayrıca Berlin'in Spandau bölgesinde yapılan lüks özel okula ve 2012 itibarıyla Berlin'de yirmi "ışık evi"nin bulunduğu dikkat çekmektedir.⁶⁵ Bu sayının günümüzde çok daha artmış olması kuvvetle muhtemeldir.

FETÖ'yü Avrupa'daki en tehlikeli İslamcı grup olarak tanımlayan Marburg Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Ursula Spuler-Stegemann, örgütün okul ve diğer eğitim kurumlarında yetiştirdiği "elemanlar"ını Alman toplumunun önemli noktalarına yerleştirmeyi hedeflediğini söylemektedir.⁶⁶ Federal Almanya Meclisinin FETÖ ile ilgili 2008'e ait bir araştırma raporunda verilen bilgiye göre Nordrhein-Westfalen Eyaleti'nin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bu eyalette örgüte yakınlığı ile bilinen yetmiş kadar derneğin bulunduğunu bildirmektedir. Ayrıca bakanlık bu derneklerde çoğunlukla Gülen'e ait fikirlerin modern bilimle sentezlenip öğretildiğine vurgu yapmaktadır.⁶⁷ FETÖ'nün Almanya'daki eğitim ağında yer alan bazı eğitim kurumları Tablo 1'de buldukları şehir ve eyaletlerle birlikte sıralanmıştır. Bilgilerin alındığı kaynağın da belirttiği üzere bu liste eksiktir. Ancak söz konusu eğitim ağının Almanya'nın federal yapısı üzerinde nasıl bir görünüm sergilediğini tahayyül etmek açısından bir fikir vermektedir.

Tabloda FETÖ'ye bağlı eğitim kurumlarının Nordrhein-Westfalen ve Baden-Württemberg gibi Türklerin yoğun olarak yaşadığı eyaletlerde daha çeşitli ve yoğun bir yapılanmanın içinde bulunduğu görülmektedir. Dikkat çeken başka bir nokta Türk-Alman Eğitim Enstitüsü (TÜDESB) çatısı altındaki on dört kurumun Berlin ve çevresinde faaliyet göstermesidir. Burada da FETÖ eğitim ağının bölgesel olarak kümelenmesinden söz etmek mümkündür.

64. Ralf Pauli, "Die Stigmatisierte Schule", *Tageszeitung*, 22 Ocak 2017.

65. Maximilian Popp, "The Shadowy World of the Islamic Gülen Movement", *Der Spiegel*, 8 Ağustos 2012.

66. Nadine Zeller, "Wie Nahe Steht die Regenbogen Schule der Gülen Bewegung", *Badische Zeitung*, 17 Şubat 2014.

67. "Die Fethullah Gülen Bewegung in Deutschland".

TABLO 1. FETÖ'NÜN ALMANYA'DAKİ EĞİTİM KURUMLARI*

Şehir/Eyalet	Kurum Adı, Web Sitesi
Mannheim/Baden-Württemberg	Sema-Schule, http://privatschule-mannheim.de
Reutlingen/Baden-Württemberg	Lernstube, http://www.lernstube.org
Stuttgart/Baden-Württemberg	Das Bildungshaus BiL, http://www.bil-bildungshaus.de
Freiburg/Baden-Württemberg	Regenbogen Privatschule, http://regenbogen-privatschule.de
Ludwigsburg/Baden-Württemberg	Forum Bildungszentrum, http://www.forum-bildungszentrum.de
Sindelfingen/Baden-Württemberg	Prisma Bildungszentrum BB, http://www.ssv-prisma.de
Mannheim/Baden-Württemberg	Lerntreff
Hannover/Niedersachsen	Verein für Integration und Bildung, http://www.vib-niedersachsen.de
Hannover/Niedersachsen	Sprachakademie, http://www.sprachakademie.org
Hamburg/Hamburg	Alsterbildungsring e.V., http://www.alsterbildungsring.de
Ludwigshafen/Rheinland-Pfalz	Lernzirkel Oggersheim
Bremen/Bremen	Schlerförderung e.V., http://www.schulerforderung.com
Frankfurt am Main/Hessen	Avicenna Institut Bockenheim, http://www.avicenna-ev.de
Dortmund/NRW	Westfalia Bildungszentrum e.V., http://www.wbzev.de
Hagen/NRW	Prisma Bildungsplattform, http://www.prismabildungsplattform.de
Duisburg/NRW	Eventus Bildungszentren, http://www.eventus-bz.de
Krefeld/NRW	Integral Bildungsforum e.V., http://www.integral-bildungsforum.de
Düsseldorf/NRW	Lernhilfe Ribif e.V., http://www.ribif.de
Dortmund/NRW	Westfalia Bildungszentrum e.V., http://www.wbzev.de
Duisburg/NRW	Eventus Bildungszentren, http://www.eventus-bz.de
Essen/NRW	Horizont Bildungszentrum, http://www.horizont-essen.de
Wuppertal/NRW	Bergischer Bildungsbund e.V., http://www.bergischerbildungsbund.de
Köln/NRW	Dialog Ehrenfeld, http://www.dialog-koeln.de
Köln/NRW	Tuerkisch-Deutsche Akademische Bund Köln (TDAB), http://www.tdab.de , http://www.schulzentrumdialog.de
Hamm/NRW	System Bildungszentrum, http://www.sbzev.de
Eringersfeld, Geseke/NRW	Internat Schloss Eringersfeld, http://www.gymnasium-eringersfeld.de
Nürnberg/Bayern	Mesale e.V., http://www.kitasternenhimmel.de , www.mesaleschulen.de , www.maximumnachhilfe.de
München/Bayern	Vision Lernpunkte e.V., http://www.vision-lernpunkte.de
Jettingen-Scheppach/Bayern	Vision Privatschulen GmbH, http://www.vision-privatschulen.eu
Brandenburg-Berlin	Türkisch Deutsches Bildungsinstitut Berlin-Brandenburg (TÜDESB),** http://www.tuedesb.de/tuedesb

* "Every Continent but Antarctica: The Fethullah Gulen Movement's Schools are All over the World", 24 Kasım 2013, Turkish Invitations, <http://turkishinvitations.weebly.com/every-continent-but-antarctica.html>, (Erişim tarihi: 20 Eylül 2016).

** TÜDESB (Türk-Alman Eğitim Enstitüsü) bünyesinde Berlin'de çeşitli derecelerde dört okul, dört kreş ve altı eğitim merkezi olmak üzere toplam on dört kurum yer almaktadır.

FETÖ'NÜN GELİR KAYNAKLARI

160'a yakın ülkede faaliyet gösteren FETÖ buralarda yürüttüğü ticari faaliyetler, sahip olduğu eğitim kurumları, topladığı bağışlar ve diğer birçok yöntem sayesinde milyarlarca dolarlık gelir kaynağı oluşturmuştur. Avrupa ülkelerinde de etkin faaliyetler yürüten örgütün kıtadaki merkez finans üssü Almanya olmuştur. Örgütün söz konusu ülkede sahip olduğu finansal yapılanmaya geniş çaplı olarak ilk kez Alman WDR kanalı tarafından 2013'te hazırlanan "İmamın Uzun Kolu" (Der Lange Arm des Imam)⁶⁸ isimli belgesel ile dikkat çekilmiştir. FETÖ'nün Türkiye ve Almanya yapılanmasını anlatan bu belgeselin ardından ülkede örgüte yönelik eleştiri ve soru işaretleri gün geçtikçe artmıştır.

"Himmet": Örgüte Para Toplama Seansları

FETÖ Almanya'da da legal ve illegal olmak üzere iki hat üzerinden finansman arayışı içinde olmuştur. Birinci hat bir şekilde örgütle yolu kesilmiş ve FETÖ'nün nihai hedefleri hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmayan Türkiyeli iş adamları, esnaf veya hayırseverlerin suistimal edildikleri "himmet" toplantıdır. Bu yolla bilerek ya da bilmeyerek örgütün destekçisi haline gelen çok sayıdaki kişiden örgüt yararına himmet adı altında para toplanmaktadır.⁶⁹ Düzenli olarak toplanan bu bağışların örgütün Almanya'daki en önemli gelir kaynaklarından olduğu dikkate alındığında himmetlerin FETÖ için önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Genelde FETÖ imamı tarafından yapılan sohbetlerden sonra talep edilen bu bağışlar aynı zamanda vakıf ve dernekler aracılığıyla örgüte bağlı şirketlerin ticari konularını korumak için de kullanılmaktadır.⁷⁰ Sözü edilen toplantılarda çoğunluğu iş adamlarından oluşan kişilerden genellikle okul yapımı, öğrenciler için burs sağlama ve örgüt evlerinin iâşesinin temin edilmesi gibi lojistik destek finansmanı amacıyla para toplandığı bilinmektedir. Özellikle Ramazan ayları bu tür toplantıların zirve yaptığı zamanlar olarak öne çıkmaktadır. Söz konusu toplantılar aracılığıyla dünya çapında toplanan paranın miktarının yıllık olarak milyar dolarların üzerinde olduğu, örgütün toplam servetinin ise 2008 itibarıyla 25-50 milyar dolar

68. Belgesel için bkz. "Der Lange Arm des Imam - Das Netzwerk des Fethullah Gülen", Youtube, 17 Ağustos 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=rJEEirZKSps>, (Erişim tarihi: 30 Ekim 2016).

69. Maria M. Held, "Erdoğan's Feinde, Wer Steckt Hinter der Gülen-Bewegung", T-Online, 25 Temmuz 2016, http://www.t-online.de/nachrichten/deutschland/gesellschaft/id_78470846/tuerkei-die-fetullah-guelen-bewegung-wer-erdogans-feinde-sind.html, (Erişim tarihi: 30 Ekim 2016).

70. Soldt, "Aussteiger Berichten über die Gülen-Bewegung: Wie Eine Sekte".

arasında seyrettiği bilgisi Alman medyasında yer almıştır.⁷¹ Rakamların da gösterdiği üzere FETÖ elebaşısı Fetullah Gülen “holding biçiminde çalışan bir tarikat lideri” pozisyonuna sahiptir.⁷²

Örgüt elemanlarının maddi durumları dikkate alınarak maaşlarının bir kısmını “bağış” adı altında düzenli olarak FETÖ’ye verdikleri de unutulmamalıdır. Alman gazeteci Maximilian Popp’a göre örgüt üyelerinin maaşları yüzde 10 ile yüzde 70 arasında değişen oranda FETÖ’ye aktarılmaktadır.⁷³ Örgüt bu yöntem sayesinde bir yandan finansal yapısını güçlendirirken öte yandan da elemanlarının örgüte olan sadakatini test etmektedir.

Kimse Yok mu (Ist da Jemand) Derneği

Almanya’da FETÖ’ye ait kurumların en önemlilerinden biri de Ist da Jemand adı altında hizmet veren “Kimse Yok mu” derneğidir. Örgüte aktarılan bağışlar ağırlıklı olarak bu dernek aracılığıyla toplanmıştır. FETÖ’nün sözü edilen dernek yoluyla topladığı paraları farklı amaçlar için kullandığı 15 Temmuz darbe girişiminin ardından yapılan soruşturmalarda ortaya çıkmıştır. Buna göre Somali için toplanan yardım paralarının örgüte aktarıldığı tespit edilmiştir.⁷⁴

Gelir Kaynağı Olarak Eğitim

Alman kamuoyu tarafından pek bilinmeyen fakat Türkiye ve Almanya’daki Türk diasporasının pek yabancı olmadığı bahsi geçen finansal araçların dışında FETÖ legal yollardan da kendine kaynak aktarmayı başarmıştır. Burada dikkati çeken en önemli gelir kalemi olarak eğitim sektörünü anmak gerekmektedir. Uta Rasche’nin belirttiğine göre Almanya genelinde örgüte bağlı olduğu düşünülen otuz⁷⁵ civarındaki özel okulda öğrencilerden aylık 250-350 avro civarında ücret alınmaktadır.⁷⁶ Bünyesindeki kreş, yuva, okul ve derslere destek kurslarından sağladığı kaynağın dışında FETÖ’nün Almanya’daki yasal düzenlemelerden de istifade ettiği bilinmektedir. Almanya’da geçerli olan düzenlemelere göre özel okullar kuruluşlarını takip eden üçüncü yılın ardından devlet desteği için başvuru hakkını

71. F. William Engdahl, “Das Gülen-Netzwerk: Eine CIA-Kreation Zur Besseren Kontrolle der Islamischen Welt”, Kopp Online, 24 Temmuz 2016.

72. “Wer ist Fethullah Gülen”.

73. Maximilian Popp, “Der Pate”, *Der Spiegel*, 11 Ocak 2014.

74. “Kimse Yok Mu Derneğine FETÖ Operasyonu”, *Vatan*, 27 Eylül 2016.

75. Bazı kaynaklarda bu sayı yirmi dörde düşerken bazılarında elliye kadar çıkarılmaktadır. Çoğunlukla ise otuz rakamı telaffuz edilmektedir.

76. Uta Rasche, “Auf dem Marsch Durch die Institutionen”, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 4 Mart 2014.

elde etmektedir.⁷⁷ Alman basınına yansıyan bilgilere göre FETÖ okulları devletin kisasından milyonlarca avro destek almıştır. FETÖ'nün aldığı devlet desteğinin miktarı hakkında da kesin bir yorumda bulunmak örgütün şeffaf olmayan yapısı sebebiyle mümkün değildir. Fakat bir örnek teşkil etmesi amacıyla Hamburg'daki Alsterring Lisesi'nin (Gymnasium) son beş sene içinde 2,5 milyon avrodan fazla devlet desteği aldığı söylenebilir.⁷⁸

FETÖ Berlin, Böblingen, Freiburg, Hamburg, Hannover, Karlsruhe, Köln, Ludwigsburg, Mannheim ve Stuttgart başta olmak üzere Almanya'nın birçok kentindeki eğitim kurumları aracılığıyla göçmenlerin topluma entegrasyonu çerçevesinde Alman siyasetçileri etkilemeye çalışmıştır.⁷⁹ Eyaletlere göre farklı dernekler tarafından kurulup işletilen BiL Schulen, TUDESB ve Diyalog gibi eğitim kurumlarının FETÖ ile olan bağları yerel medya organlarınca sıklıkla ortaya konulmuşsa da Alman karar vericileri konu ile ilgili gözle görülür bir işlem yapmamıştır. Alman hükümetinin konuya dair attığı tek adım Thomas Lemmen ve Bekim Agai isimli iki araştırmacıyı FETÖ'ye ait finansal güç hakkında araştırma yapmaları için görevlendirmek olmuştur. Bahsi geçen uzmanlar yaptıkları araştırmaların neticesinde Almanya'nın tüm şehirlerinde örgüte ait okulların bulunduğunu raporlamıştır.⁸⁰

Gelir Kaynağı Olarak Medya

Almanya'da medya alanında öne çıkan FETÖ kuruluşu "World Media Group" isimli çatı örgütlenmesidir. Bu grubun altında merkezi Offenbach'ta bulunan ve Almanca yayımlanan *Zaman* gazetesi, Deutsch-Türkisches Journal adıyla yayım yapan internet sitesi, aylık yayımlanan *Die Fontäne* dergisi ile Almanca yayım yapan Ebru TV ve Samanyolu TV yer almaktadır. Bu basın yayım ve medya kuruluşlarının yanı sıra FETÖ'nün "Tuwa Media GmbH" isimli bir medya pazarlama, "Sun Print und Vertriebs GmbH" isimli bir basım ve dağıtım, "Zukunft Medien GmbH" isimli bir yayım şirketi de bulunmaktadır.⁸¹

Zikredilen medya kuruluşları aracılığıyla FETÖ örgüt lideri Gülen'in konuşmalarını mensup ve takipçilerine ulaştırarak propaganda faaliyetlerini yürütmektedir. Söz konusu propagandalar aracılığıyla Gülen'in "diyalog" ve "ılımlı İslam"

77. Rasche, "Auf dem Marsch Durch die Institutionen".

78. "Türkische Gemeinde warnt vor Gülen-Bewegung", *Hannoversche Allgemeine Zeitung*, 15 Ağustos 2016.

79. "FETÖ'nün Almanya Yapılanması".

80. "Die Fethullah Gülen Bewegung in Deutschland".

81. "Haltung der Bundesregierung zur Gülen-Bewegung", Deutscher Bundestag, 19 Mayıs 2016, <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/18/085/1808502.pdf>, (Erişim tarihi: 30 Ekim 2016).

ile ilgili sözleri ön plana çıkarılarak potansiyel üyeler üzerinde etki yaratılmaya çalışılmaktadır. Ancak bu yayınlar arasında günlük olarak yayımlanan ve 30 bin tiraja ulaşan *Zaman* gazetesi 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında abone sayısında düşüş yaşadığı gerekçesiyle 30 Kasım 2016 itibarıyla yayın faaliyetlerini durdurmuştur.⁸² Gazetenin Almanya sorumlusu Süleyman Bağ yaptığı açıklamada 15 Temmuz darbe girişiminin ardından gazetenin abone sayısının 10 bin civarına kadar gerilediğini itiraf etmiştir.⁸³

Türkiye'de TUSKON, Almanya'da BUV

FETÖ'nün daha çok esnafların sahibi oldukları küçük işletmelerden başlayarak orta büyüklükteki işletmelerin sahiplerini öncelikli hedef olarak değerlendirdiği uzun zamandır bilinmektedir. Adeta kapalı devre olarak çalışan örgütsel mekanizma sayesinde yapının iş dünyasındaki temsilcileri buldukları her yerde benzer yöntemlerle hareket etmişlerdir. Alman makamlarınca da ifade edildiği gibi örgütün ülkedeki iş dünyası temsilcilerinden biri BUV'dur (Bundersverband der Unternehmervereingung/Girişimciler Derneği Federal Birliği). Onun yanı sıra 2007'de yirmi sekiz Türkiye kökenli işletmecinin kurduğu ve sadece Brandenburg ve Berlin eyaletlerinden 150'nin üzerinde işletmeciyi etkisi altına alan Barex isimli dernek de adından çokça söz ettirmektedir.⁸⁴ Tablo 2'de FETÖ'nün Almanya'daki finansal yapılanmasının çatı örgütlenmesi olan BUV'a üye olan derneklerin önemli bir kısmı listelenmiştir.⁸⁵

Üç bin işverenin dahil olduğu bir yapılanma olan BUV ilki 2011'de Stuttgart'ta, ikincisi 2012'de İstanbul'da "Türk-Alman Enerji Forumu" adıyla iki önemli organizasyona imza atmıştır. İlki her iki ülkenin cumhurbaşkanlarının himayesinde gerçekleştirilen organizasyonun ikincisine Türkiye'den 250, Almanya'dan 100 katılımcı davet edilmiştir. Türkiye Sanayiciler ve İşadamları Konfederasyonu'nun (TUSKON) da katkısıyla gerçekleştirilen programın iki ülke enerji bakanlıklarının desteklerini de alması bu tarihlerde örgütün etkisini giderek artırmış olduğunu göstermektedir.⁸⁶

Benzer şekilde BUV Genel Sekreteri Önder Kurt ile Saarland Eyaleti Ekonomi Bakanlığı Dış Ticaret Müsteşarı Axel Kampf'ın öncülüğünde heyetler İstanbul

82. "Zaman Ailesine Gönülden Teşekkürler", *Zaman*, 8 Aralık 2016.

83. "Zaman Almanya Son Baskısını Yaptı", *Deutsche Welle Türkçe*, 30 Kasım 2016.

84. Friedmann Eißler, "Gülen Bewegung", *Evangelische Zentralstelle für Weltanschauungsfragen*, (Temmuz 2011), http://ezw-berlin.de/html/15_1304.php, (Erişim tarihi: 21 Ocak 2017).

85. "Mitgliedsvereine", BUV, <http://buv-ev.de/netzwerk/mitgliedsvereine>, (Erişim tarihi: 21 Ocak 2017).

86. "Energieforum 2012", BUV, <http://www.dasenergieforum.com>, (Erişim tarihi: 21 Ocak 2017).

TABLO 2. BUV ÜYESİ DERNEKLER	
Derneklerin İsimleri*	Bulunduğu Şehir
ADUV-Unternehmerverband Alb-Donau	Ulm
AKTIV Unternehmerverein Rhein-Neckar	Mannheim
Barex-Berliner Arbeitgeber- und Existenzgründer e.V.	Berlin
BNWL-Business Netzwerk Westfalen-Lippe e.V.	Dortmund
Exuv-Existenzgründer und Unternehmerverband Augsburg e.V.	Augsburg
Exuv-Existenzgründer und Unternehmerverband München e.V.	München
Exuv-Existenzgründer und Unternehmerverband Nürnberg e.V.	Nürnberg
Fidan-Forum für Internationale und Düsseldorfer Arbeitgeber und Unternehmer in Nord Rhein	Düsseldorf
Fuv-Frankfurter Unternehmer Verein	Frankfurt
Hamle-Hamburger Kaufleute e.V.	Hamburg
Mduv-Mitteldeutschen Unternehmervereins e.V.	Dresden
Rbp-Ruhr Business Platform e.V.	Essen
Ruk-Rhein-Ruhr Unternehmerkreis e.V.	Bochum
Rhemarex-Rhein Mainier Arbeitgeber- und Existenzgründer e.V.	Mainz
Self-Verein zur Unterstützung der Selbständigen	Stuttgart
Synko-Verein für Unternehmer, Existenzgründer und Berufseinsteiger	Köln
Uvide-Unternehmerverein in der Eurogio e.V.	Aachen
Win-Wirtschaft in Niedersachsen e.V.	Hannover

* "Mitgliedsvereine", BUV, <http://buv-ev.de/netzwerk/mitgliedsvereine>, (Erişim tarihi: 21 Ocak 2017).

ve Bursada temaslarda bulunmuştur. FETÖ yapılanmasının bir başka işveren örgütü olan Marmara İşveren Dernekleri Federasyonu'nun (MARİFED) Türkiye'deki paydaş olduğu ziyaretlerde ZPT Saarland Teknoloji Merkezi, SELF ve AKTIV işverenler dernekleri de aktif katkı sağlamıştır.⁸⁷

FETÖ'nün dünya genelinde en önemli ticari ağını oluşturan TUSKON Almanya'nın birçok eyaletinde açtığı ofisler aracılığıyla örgütün ülkedeki ticari ağını genişletmiştir. Özellikle Barex Derneği'nin bünyesindeki 150 kadar şirket TUSKON'un desteğiyle ticari faaliyetlerini ülkenin geneline yaymayı başarmıştır.⁸⁸ Bu destek karşısında FETÖ'nün Almanyadaki teşkilatlarına düzenli bağış yapan şirketlerin örgüt ile olan bağı 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında yapılan soruşturmalarda ortaya çıkarılmıştır.⁸⁹

87. "BUV Türkiye'ye İşadamı Çıkarması Yaptı", Bacoban, 24 Ocak 2012, <https://goo.gl/d1gt4a>, (Erişim tarihi: 21 Ocak 2017).

88. Popp, "Der Pate".

89. "Almanya'da İnerine Giriliyor", *Sabah*, 4 Ağustos 2016.

FETÖ'nün İlegal Gelir Elde Etme Yöntemleri

Ticari faaliyet ve bağışların yanı sıra illegal bir yapılanma olması sebebiyle FETÖ Almanya'da finansal kaynak sağlamak amacıyla meşru olmayan yöntemleri de kullanmıştır. Bu yöntemler arasında sahte ve şişirilmiş faturalarla kara para aklamak, dünyanın değişik yerlerindeki serbest bölgelerde vergi kaçakçılığına imkan tanıyan bankacılık hizmetlerinden yararlanmak, mensuplarının bankalardan aldıkları promosyonların “haram” olarak gösterilmesi yoluyla bu paraları örgüte aktarmak ve miraslarının tamamının ya da bir kısmının FETÖ'ye bağlı işletmelere bırakılmasını teşvik etmek ve toplanan zekat paralarını amaç dışında kullanmak⁹⁰ gibi gelirler yer almıştır. Ayrıca FETÖ özellikle kara para aklama amacıyla doğrudan kendine ait kurumların yerine çifte vatandaşlığı bulunan hukukçu ve ekonomist üyelerini kullanmıştır. Bu sayede FETÖ hem kendisine yeni bir gelir kaynağı yaratmış hem de kurumlarını olası cezai yaptırımlardan korumuştur.

Örgütün bir diğer mali kaynağı ise Gülen'in kitaplarından elde edilen gelirler olmuştur. Bugüne kadar FETÖ lideri tarafından sosyal, dini ve siyasi konular hakkında yazılan altmışa yakın kitap, makale ve şiir Almancaya çevrilmiş ve Almanya'da “Lichthäuser” olarak bilinen örgüte ait hücre evlerinde zorunlu olarak okutulmuştur. Bu sayede örgüt hem kendi elemanlarına ideolojisini aşlamayı sürdürmüş hem de mensuplarından bir nevi zorunlu gelir elde etmiştir. Örgüt ayrıca bu yöntemi elemanlarının sadakatlerini ölçmek için kullanmıştır.

Alman Devletinin Tutumu

Yukarıda örneklendirildiği gibi BUV'un Türkiye-Almanya ticari ilişkilerindeki rolüne binaen Alman makamlarının bu yapılanmaya karşı tutumlarını bilmek önem arz etmektedir. Özellikle 15 Temmuz darbe girişiminin arkasında FETÖ'nün yer aldığı bilinmesinin ardından örgütün Almanya'daki işveren dernekleri ile Alman makamlarının ilişkileri dikkat çekici bir hal almaktadır. Sol Parti'nin (Die Linke) 2014'te hükümete yapmış olduğu uyarılar yetkililerce BUV'un Türkiye'deki bakanlık, kurum ve ekonomi piyasasının aktörleri arasında çok sağlam ağlara sahip olduğu gerekçesiyle dikkate alınmamıştır. BUV ile ilişkilerin yanı sıra Alman hükümetinin TUSKON ile de iş birliği içerisinde olduğu bilinmektedir.⁹¹

90. Daniel W. Skubik, “Fethullah Gülen, Islamic Banking and Global Finance”, Paper for the Fourth Conference on International Corporate Responsibility, 16-18 Kasım 2008, s. 4, <http://web1.calbaptist.edu/dskubik/gulen-global-finance.pdf>, (Erişim tarihi: 2 Şubat 2017).

91. Ulla Jelpke, “Bundesregierung Muss sich vom Gülen-Bewegung Distanzieren”, Die Linke, 19 Mart 2014, <https://www.linksfraktion.de/presse/pressemitteilungen/detail/bundesregierung-muss-sich-von-guelen-bewegung-distanzieren>, (Erişim tarihi: 22 Ocak 2017).

Yine Die Linke milletvekillerinin Parlamentoda 19 Mayıs 2016'da vermiş oldukları soru önergesini cevaplayan hükümet temsilcileri BUV ile ilişkilerin bozulmasını gerektirecek herhangi bir sebep bulunmadığını aktarmışlardır. Soru önergesinden ayrıca Ekonomi ve Enerji Bakanlığı Müsteşarı Iris Gleicke'nin 2 Mart 2015'te BUV'un yıllık toplantısının açılış konuşmasını yaptığı ve yine BUV'un davetlisi olarak 30 Kasım 2015'te bir toplantıya katıldığı ortaya çıkmaktadır. Aynı soru önergesinde Alman devletinin TUSKON ve BUV ile iş birliğinin ülke ekonomisine etkileri ve BUV'un Türkiye'de sahip olduğu ağların zarar görüp görmediği ile ilgili bilgi sahibi olmadığı da görülmektedir.⁹² Söz konusu açıklamalardan bir ticaret devleti olan Almanya'nın bekle-gör politikası izlediği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak FETÖ'nün aktif olduğu toplumsal alanların hepsinde olduğu gibi ekonomi alanında da gerçek niyetlerini gizler aktiviteler içinde olduğu görülmektedir. Örgütün finansal kaynakları legal ve illegal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Örgütün yapısal özellikleri nedeniyle illegal kaynaklarının yanı sıra legal olanların da tüm açıklığıyla bilinemediği anlaşılmaktadır. Eğitim sektörü FETÖ'nün ideolojik olarak tüm dünyada kendisini meşrulaştırmasına yarayan başlıca araç olmanın yanı sıra finansal kaynak oluşturması açısından da oldukça önem taşımaktadır. Almanya'nın birçok şehrinde bürolar kuran BUV isimli çatı kuruluş FETÖ'nün ekonomi alanındaki en önemli organizasyonu olarak göze çarpmaktadır. BUV Türkiye'de TUSKON'un oynadığı rolün benzeri bir görev üstlenmiş olup üyelerini dünya çapında oluşturulan FETÖ ağlarından yararlandırmayı hedeflemektedir. Söz konusu hedefin gerçekleştirilmesi sırasında da üyelerin elde ettikleri gelirlerin bir kısmını örgütün faaliyetlerine kaynak olarak aktardıkları açıktır.

FETÖ'NÜN MEDYA AĞI

FETÖ medyanın önemine binaen bu alana birçok yatırım yapmış, hem yurt içi hem de yurt dışına yönelik medya faaliyetlerini büyük bir ihtimamla sürdürmüştür. Genel olarak FETÖ'nün medya örgütlenmesine bakıldığında karşımıza iyi planlanmış bir yapı ve strateji çıkmaktadır. Bu yapı sadece yurt içine değil yurt dışına yönelik faaliyetleriyle de örgütün çıkar ve amaçlarını göstermektedir. Nitekim daha 90'ların başlarında yurt dışına yönelik medya faaliyetlerini başlatan yapı birçok ülkede kısa sürede örgütlenmiş ve FETÖ'nün tanıtım ve propagan-

92. "Haltung der Bundesregierung zur Gülen-Bewegung".

da faaliyetlerine başlamıştır. Aynı zamanda yerli ve yabancı gazetecilerle kurduğu ilişkiler ağıyla imaj faaliyetlerini yönetmiştir. 1979'da *Sızıntı* dergisiyle başlayan, 1986-87'de *Zaman*, 1993'te Samanyolu TV (STV) ve 1994'te Cihan Haber Ajansı'yla Türkiye örgütlenmesine devam eden yapı aynı zamanda da yurt dışına yönelik faaliyetlerini yürütmüştür. Darbe girişimi sonrası FETÖ soruşturması kapsamında kapatılana kadar 50'ye yakını yurt dışında olmak üzere yaklaşık 200 medya organı örgüt için çalışmıştır. FETÖ medyasının Almanya'da örgütlenmesi ve faaliyetlerine geçmeden önce genel olarak bu medya yapısının hedefleri, yurt içi ve yurt dışı stratejilerine bakmakta yarar vardır.

Medya gerçekliği, medyanın kendi gerçekliğini kurması ve gerçek hayattan kopuk paralel bir medya gerçekliği teorisyenler tarafından çok tartışılan konular arasındadır. Konu nörobiyoloji, kültüralizm, sosyokültürel yapı ve medya kültürü yapısı gibi birçok açıdan ele alınmıştır. Temelde medyanın oluşturduğu, ürettiği ya da farklı bir gerçekliğin temsil edildiği yapıda insanların nasıl ve ne şekilde bu etkinin altında olduğu araştırılmaya çalışılmıştır. Bu meyanda FETÖ medyasının oluşturduğu ya da ürettiği gerçeklik örgüt mensupları ve potansiyel adaylara yönelik hayati öneme sahiptir. Nitekim FETÖ medyasının mensuplarının örgüt içerisinde kalmaları ve zihni bütünlüğünün sağlanması, yeni eleman kazanma noktasında propagandanın yapılması, mesafeli kesimlerin ikna edilmesi ve sempatilerinin kazanılması amaçlarına hizmet ettiği söylenebilir. Kendi gerçekliğini medya imparatorluğu aracılığıyla kuran örgüt, mensuplarını söz konusu gerçeklik içerisinde tutma ve muhalifleri de buna inandırma noktasında iş görmektedir.

FETÖ medyasının diğer bir işlevi de operasyonel amaçlarıyla ilgilidir. Medyanın örgütün yanında olan kişi, yapı ve kurumların yüceltilmesi, karşısında olanların ise itibarsızlaştırılması ve kamuoyunda gözden düşürülmesi gibi amaçlara hizmet ettiği söylenebilir. Bu konuyla ilgili Ergenekon ve Balyoz davaları iyi bir örnek teşkil etmektedir. FETÖ medyası yurt dışına yönelik çalışmalarında yukarıdaki stratejilerine ek olarak halkla ilişkiler meselesine ağırlık vermektedir. Örgütün tanıtımı, imajının oluşturulması, yapılan faaliyetlerin duyurulması, akademisyen, gazeteci, bürokrat ve siyasetçilerle irtibatların kurulmasında yardımcı olunması FETÖ medyasının özellikle yurt dışına yönelik çalışmaları arasında sayılabilir. Her ülkenin sosyokültürel ve sosyoekonomik yapısı dikkate alınarak strateji geliştirilmesi esas alınmaktadır. Mesela Avrupa'ya yönelik mesajlarda özellikle de cami meselesi gündemdeyken Almanya, Avusturya ve İsviçre gibi ülkelerde minare yasağının getirilmesi için kampanyalar, protestolar düzenlendiği sıralarda FETÖ

mensuplarının güttüğü strateji kayda değerdir. FETÖ mensupları basına verdikleri demeçlerde ve kendi medya organlarında Fetullah Gülen'in "Cami yerine okul inşa edin" sözünü sıklıkla vurgulamışlardır. Böylece bir meşruiyet devşirmenin yanı sıra kendilerini farklı bir yerde konumlandırma ve kamuoyu nezdinde sempati kazanmayı hedeflemişlerdir.

Bu genel tespitlerin ardından FETÖ medyasının Almanya yapılanmasının ne zaman başladığı ve bu çerçevede hangi faaliyetlerin yürütüldüğünü ortaya koymak faydalı olacaktır. FETÖ medyasının Almanya yapılanmasının tarihi 1991'e kadar gitmektedir. Almanya merkezli *Zaman Avrupa*'nın yayımlanmasıyla başlayan süreç STV Avrupa, Ebru TV (2015'ten sonra QLAR ismiyle), Deutsch-Türkisches Journal (dtj-online.de), zaman-online.de gibi haber siteleriyle devam etmiştir.

Daha önce çeşitli yerlerde dağınık şekilde faaliyet gösteren şirketler 2005'te Almanya Offenbach'taki komplekse taşınmış ve 2006'da World Media Group A.Ş. ismiyle tek çatı altında toplanmıştır. Zukunft Medya Ltd. Şti. (Zukunft Medien GmbH) altında *Zaman Avrupa*, zaman-online.de ve dtj-online.de faaliyet göstermektedir. Peyk Medya Limited Şirketi'nin (Peyk Media GmbH) altında ise STV Avrupa ve 2016'da kapanan Ebru TV (QLAR) faaliyet göstermekteydi. Bunlar haricinde Tuwa Medya&Pazarlama Ltd. Şti. (Tuwa Media&Marketing GmbH) ve Sun Basım&Dağıtım Ltd. Şti. (Sun Print&Vertriebs GmbH) örgüte bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Ayrıca "World Media Group" çatısı altında aylık yayımlanan *Die Fontäne* (Çeşme) dergisi de bulunmaktadır.⁹³

Zaman Avrupa/Almanya

1986'da kurulan ve bir yıl sonra Gülen'in kontrolüne geçen *Zaman* gazetesi örgütün yazılı basında en büyük sesi oldu. 31 Ekim 1991'de ise Almanya Neu Isenburg merkezli "Zaman Yayın ve Ticaret Ltd. Şti." (Zaman Verlag und Handels GmbH) *Zaman* gazetesinin Almanya şubesi olarak kuruldu. Şirkette İlhan İşbilen (İstanbul) ve Mustafa Ermek (Rotterdam) yönetici olarak kayda geçtiler.⁹⁴ 1991-1998 arasında faaliyet gösteren şirket daha sonra farklı isimler altında devam etti. *Zaman Avrupa* ismiyle gazete 1994-2004 arasında haftalık olarak yayımlandı. 2004'te Offenbach'taki yerine geçti ve günlük olarak çıkmaya başladı. 2005'te diğer medya organları da bu yere taşındı. 2006'tan itibaren gazete Zukunft Medya Ltd. Şti. (Zu-

93. "Haltung der Bundesregierung zur Gülen-Bewegung".

94. "Zaman Verlags und Handels GmbH", Money House, <https://www.moneyhouse.de/Zaman-Verlags-und-Handels-GmbH-Neu-Isenburg>, (Erişim tarihi: 22 Eylül 2016).

kunft Medien GmbH) altında devam etti. 2013'te basım yeri Offenbach'ta kalmak kaydıyla merkezi Berlin'e taşındı.

Mart 2016'da kayyum atanmasından sonra *Zaman* gazetesi Türkiye'den bağımsız şekilde yayın hayatını sürdürmeye karar verdi. 2010'da 30 bin baskısıyla Almanya'da Türkçe yayınlarda en fazla tiraja sahip olan gazete 2013'ten sonra değiştirdiği çizgisiyle günden güne eridi. Türkiye aleyhine yayınlar yapması nedeniyle okur ve abone sayısını kaybedip on binlere kadar düştü. Gazeteye reklam verenler ciddi biçimde azaldı. 2013'ten önce iki yüz çalışana sahip olan *Zaman Avrupa* kadrosu 17 kişiye kadar düştü. Gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Süleyman Bağ 9 Eylül 2016'da Hessischer Rundfunk'a verdiği demeçte 30 Kasım 2016'da *Zaman Avrupa*'nın basımının durdurulacağını açıkladı. Gazetenin internet sitesi zaman-online.de ise 1 Ocak 2017'de durduruldu.⁹⁵

Samanyolu TV Avrupa

STV Avrupa Türkiye'deki merkezden gelen programlar haricinde 2001'den beri Almanya'daki stüdyolarından Avrupa'da yaşayan Türklere yönelik yayınlar yapmaktadır. 2006'dan beri Peyk Medya Limited Şirketi'nin (Peyk Media GmbH) yan kuruluşu olarak resmiyet kazanmıştır. 2009'da dijital paketteki ücretsiz TV kategorisinden çıkıp paralı TV (Pay TV) kategorisine geçmiştir. STV'nin Kasım 2015'te Türksat üzerinden yayın yapması yasaklanmış, Nisan 2016'dan itibaren de Türkiye'deki yayınlarına son verilmiştir. STV Avrupa ise faaliyetlerine Almanya üzerinden bir süre devam etmiştir. Kanal başta Almanya olmak üzere Hollanda, Fransa, Danimarka, Belçika, İsviçre ve Bulgaristan'a kablolu televizyonların Türkçe paketleri üzerinden yayın yapmıştır. Kanal halihazırda bu yayınlarını devam ettirmemektedir.

Ebru TV/QLAR

Ebru TV FETÖ medyasının yabancı dilde kültür-sanat ağırlıklı yayın yapan kanalıdır. 2006'da ABD'de faaliyetlerine başlayan Ebru TV Amerika kıtasına, Ekim 2011'den itibaren Kenya merkezli Ebru TV Africa ise Afrika kıtasına yönelik İngilizce yayınlar yapmaktadır. Televizyon Almanya'ya yönelik yayınlarına ise 2008'de Hessen Eyaleti'nden aldığı lisans üzerine başladı. 2010'da Offenbach'taki stüdyosuna taşındı. Nisan 2015'te Almanya'daki ismini QLAR olarak değiştirdi. 31 Aralık 2015'te aldığı kararla faaliyetlerini sonlandırdı.

95. "Gülen-nahe Zeitung Zaman wird Betrieb in Deutschland Einstellen", HR, 9 Eylül 2016, http://www.hr-online.de/website/derhr/home/presse_meldung_einzel.jsp?rubrik=55003&key=presse_lang_61898830&xmtmc=zaman&mtype=d&xtr=3, (Erişim tarihi: 22 Eylül 2016).

Deutsch-Türkisches Journal (Alman-Türk Gazetesi)

2011'in sonlarına doğru dtj-online.de adresinden Almanca yayına başlayan site Alman-Türk ilişkileri, iki ülkenin iç-dış politikaları, toplumsal, kültürel ve ekonomik alanlardaki haberleri kapsamaktadır. Özellikle Almanya'daki Türk gençleri üzerinde etkili olan sitenin binlerce takipçisi bulunmaktadır.

FETÖ medyası hem Almanya'da yaşayan Türkleri hem de Almanları hedef kitle olarak seçmiştir. Kendi oluşturduğu gerçekliği her iki kesime de empoze etmektedir. Halkla ilişkiler çalışmalarını her iki kesim üzerine farklı stratejilerle yürütmektedir. Türklerle ilgili stratejilerini iki döneme ayırmak mümkündür. Bu nedenle 2013 öncesi ve sonrası Almanya'daki Türklerin bu yapıya yaklaşımlarında farklılıklar gözlemlenmektedir. 2013 öncesi yayın politikasında Türkiye yanlısı, mütedeyyin, bulvar medyası çizgisinden uzak bir imaj çizen medya 17-25 Aralık krizi sonrasında değişim göstermiştir.

Dershane meselesiyle görünür hale gelen FETÖ medyasındaki değişim Almanya'daki yayınlara da yansımıştır. Türkiye aleyhine yayınlara yer vermeye başlayan FETÖ medyası Almanya'da yaşayan Türkiye kökenliler arasındaki etkisini yitirmiş ve yayın organları için söz konusu kesimden reklam alamamıştır. Bunun neticesinde gündend güne kan kaybetmiş ve özellikle 15 Temmuz darbe girişiminden sonra birçok kuruluşunu kapatmak zorunda kalmıştır. FETÖ Türkiye'de olduğu gibi Almanya'daki Türkler arasında da tutunamaz duruma gelmiştir. 2013 öncesinde Almanya'da en büyük tiraja sahip Türkçe yayın *Zaman Avrupa* gazetesiydi. 30 bini aşkın abone ve 200'den fazla çalışana sahip gazete 2013 sonrası tutumuyla 20 bin abonesi ile birlikte reklam verenlerini de kaybetmiş ve kapanmak zorunda kalmıştır.

FETÖ medyası ve kurumlarının Almanya ve Alman medyası üzerinde yaptığı propaganda faaliyetlerinin etkileri hala hissedilmektedir. Alman medyasının Gülen'e yaklaşımı 2013 öncesi ve sonrası hatta 15 Temmuz ardından dahi çok büyük bir değişime sahne olmamıştır. 15 Temmuz sonrasında Alman medyasının Gülen'i "masum ve eğitime önem veren İslam'ın ılımlı yüzü" gibi gösterme gayretleri devam etmiştir. Eleştirel yaklaşımların da yer aldığı Alman medyasında örgütle ilgili çoğunlukla olumlu bir imaj çizilmektedir. FETÖ yapılanması ne zaman bir yayın organına konu olsa istisnasız olarak Gülen'in "diyalog yanlısı, Alman yasalarına saygılı Müslümanlar yetiştirdiği" gibi ifadelerle yer verilmektedir. Genel itibarıyla yaptıkları eğitim ve diyalog faaliyetleri ön plana çıkarılıp "aslında entegrasyona, ülkeye yararlı bir yapılanma" olduğu imajı ağır basmaktadır. Bu yayınlar Almanya ve Alman halkı üzerinde oluşturulan "eğitim ve diyalog" merkezli imaj çalışmasının başarılı bir şekilde uygulandığını göstermektedir.

Bir diğer husus FETÖ mensuplarının özellikle son iki-üç sene Alman medyasına röportajlar vermeye, makaleler yazmaya ve televizyon programlarına çıkmaya başlamasıyla direkt propaganda yapacakları bir mecra bulmalarıdır. Süleyman Bağ ve Ercan Karakoyun gibi Almanya'daki FETÖ'nün önde gelen isimleri Alman medyasında daha sık görünür olmuşlardır. Burada şunu belirtmek gerekir ki FETÖ kendi adlarına konuşacak kişiyi kamuoyuna bildirdiğinden Alman medyası da doğal olarak onları davet etmektedir. FETÖ'nün resmi muhatap gösterdiği Ercan Karakoyun özellikle darbe girişimi sonrası Alman medyasında darbenin Gülen tarafından yapıldığını "saçma bir iddia" olarak nitelendirmiş, Erdoğan'ın bir günah keçisi arayıp bulduğunu ve bütün suçları bu yapıya yüklediğini her seferinde dile getirmiştir. ZDF, N24, Das Erste gibi kanallar da bu iddiayı sürdürmüş, yazılı basına birçok açıklama yapmıştır. Yine Karakoyun Mayıs 2016'da *Frankfurter Allgemeine Zeitung*'a yazdığı makalede Türkiye'ye yönelik karalamalarını devam ettirmiştir.⁹⁶

FETÖ medyasının Almanya'da Türklere yönelik yapılanması özellikle darbe girişiminden sonra bitme noktasına doğru ilerlemektedir. FETÖ Türkiye aleyhine yayınlarla Almanya'da yaşayan Türklerin desteğini büyük ölçüde kaybettiğinden bu konudaki medya faaliyeti başarıyla sonuçlanmayacaktır. *Zaman Avrupa*, Ebru TV (QLAR) ve STV Avrupadan sonra zaman-online.de de yayın hayatını sonlandırmıştır. Belki Almanca yayın yapan sitelerinden Alman kamuoyuna ve kendine sempati duymaya devam eden Türklere yönelik faaliyetlerini sürdürecektir. Nitekim FETÖ'nün Alman medyası ve kamuoyuna yönelik propaganda faaliyetlerinde aksine yukarı yönlü bir ivme söz konusudur. FETÖ belki klasik medya yoluyla değil fakat okul, dersane, enstitü ve vakıfları aracılığıyla propaganda faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayrıca örgüt mensuplarının kendi faaliyetlerini duyurmak ve kampanyalarına toplumsal bir meşruiyet kazandırmak için sosyal medya ağlarını giderek artan bir sıklıkla kullandıkları görülmektedir. Karakoyun ayrıca kaleme aldığı ve Herder Verlag tarafından yayımlanan *Die Gülen Bewegung* (Gülen Hareketi) isimli kitabını çeşitli şehirlerde okuma ve tanıtım toplantıları gerçekleştirerek örgüt propagandası yapmaya devam etmektedir. Deutschlandfunk'ta kitapla ilgili yazılan bir değerlendirme yazısında "içeriden" birinin anlattıkları örgüt hakkında bilgi kaynakları açısından bir kazanç sayılsa bile kitapta objektif bir değerlendirme yapılmadığının açık olduğu belirtilmiş ve örgütle ilgili Almanca kaynak eksikliğine vurgu yapılmıştır.⁹⁷

96. Ercan Karakoyun, "Für Erdogan hat der Rechtsstaat Aufgehört zu Existieren", *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 6 Mart 2016.

97. Luise Sammann, "Ein Erklärungsversuch von einem Insider", Deutschlandfunk, 27 Şubat 2017.

FETÖ'NÜN SİYASİ YAPILANMASI

FETÖ üyeleri Alman politikacılar üzerinde belirli bir etkiye sahip olabilmek ve örgüt lehine lobi yapabilmek için eyalet başbakanları ve bakanlarından belediye başkanları ve milletvekillerine kadar geniş bir yelpazede önemli Alman siyasetçilerle ilişki kurmaya özel bir önem vermişlerdir.⁹⁸ Bu noktada Sol Parti (Die Linke) dışındaki Federal Mecliste temsil edilen bütün partilere mensup politikacılarla ilişki kurma konusunda dikkate değer bir mesafe katettikleri söylenebilir.⁹⁹ Örneğin örgüt üyeleri tarafından CDU partisinden Almanya Federal Meclisi eski başkanı Rita Süßmuth'un örgüte yakınlığıyla bilinen Kültürlerarası Diyalog Forumu Danışma Kurulu'nda görev alması sağlanmıştır.¹⁰⁰ Benzer şekilde Alman Parlamentosu Bundestag'daki Yeşiller Grubu'nun Dış Politika Sözcüsü Omid Nouripour, Gülen'e yakınlığıyla bilinen Frankfurt merkezli Kültürlerarası Diyalog Forumu'nun (Forum für Interkulturellen Dialog e.V.-FID) danışma kurulunda görev almıştır.¹⁰¹ Bu ve benzeri örnekler örgütün lobi gücünü göstermesi açısından dikkate değerdir.¹⁰²

“Camiler yerine okullar inşa edin” sloganı etrafında profan bir programla çalışmalar yapan FETÖ bu yaklaşımıyla Alman karar alıcılarında sempati uyandırmayı başarmıştır. Örgüt bu adımının “Almanya İslamı” kavramı altında ülkedeki Müslümanların asimilasyonuna hizmet edecek çalışmalar yürüten Alman politikacılar tarafından olumlu karşılanacağını farkındadır. FETÖ yukarıda değinilen siyasetçiler Süßmuth ve Nouripour'un yanı sıra Yeşiller Partisi Eş Başkanı Cem Özdemir ve SPD'den Gesine Schwann gibi önemli Alman politikacılarının desteğini almayı başarmıştır. Örgüt üyeleri sözü edilen siyasetçilerin gerek oy kaygısı gerekse “ülkedeki üç milyona yakın Türkiye kökenli insanın entegrasyonu”nu hedefleyen her tür oluşumu destekleyeceklerinin bilinciyle hareket etmişlerdir. Son olarak FETÖ mensupları özellikle 11 Eylül'den sonra ABD'de daha çok önem kazanan “radikal İslam'a karşı ılımlı İslam” formülünün Almanyada da etkili olacağını farkındalığı ile hamleler yapmışlardır.

Yukarıda sözü edilen açık ya da gizli çıkar ve hedef birliği içinde FETÖ mensupları Alman politikacıları düzenlemiş oldukları etkinliklere davet edip “diyalog” ödülleri ile “onur”landırdılar. Bunun dışında klasikleşen “Türkiye gezileri” ile de-

98. Örgüt üyelerine önemli Alman simalarıyla diyalog oluşturulması noktasında yapılan telkinler ve bu konuda geliştirilen yöntemlere ilişkin Tülay takma isimli bir avukatın verdiği bilgiler dikkat çekicidir. Soldt, “Aussteiger Berichten über die Gülen-Bewegung: Wie Eine Sekte”.

99. Soldt, “Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk”.

100. “Wie Gülen Zum Staatsfeind Nr. 1 Wurde, Die Dunkle Seite der Gemeinde”.

101. Siefert, “Imam Gülen's Einfluss Reicht bis in die Deutsche Politik”.

102. Soldt, “Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk”.

netimlerdeki kuruluşları politikacı ve medya mensuplarına gezdirerek muhataplarının gözünde konularının daha güçlü görünmesini sağlayacak propaganda yaptılar. Böylece bir yandan Almanya'daki karar mercileri ile ilişkilerini güçlendirirken öte yandan muhataplarının hem Almanya hem de Türkiye'de kendilerini dikkate almalarını sağladılar. Bu stratejinin işe yaradığı Federal Almanya hükümetinin bir soru önergesine vermiş olduğu cevaptan anlaşılmaktadır. Sol Parti milletvekillerince Mart 2014'te Meclise getirilen soru önergesinde FETÖ'nün Almanya iş dünyasındaki yapılanması BUV ile hükümet arasındaki ilişkilerin mahiyeti sorulduğunda "BUV, Türkiye'de bakanlıklar, kurumlar ve iş dünyasındaki diğer aktörlerle yakın ilişkilere sahiptir" şeklinde cevap verilmiştir.

FETÖ mensupları izledikleri bu stratejiyle Alman siyasetçilerini ülke basınının ısrarlı soruları karşısında koruma kalkanı olarak kullanmayı da bilmişlerdir. Örnek olarak WDR'in 15 Nisan 2013'te yayımladığı "Der Lange Arm des Imam" (İmam'ın Uzun Kolu) isimli belgeselinden söz etmek gerekir. Söz konusu belgeselde FETÖ örgütlenmesi, öncesinde de Türkiye ve Almanya'daki Türk diasporası ile çok iyi ilişkileri olan Federal Almanya Parlamentosu eski başkanı Rita Süßmuth'un da aralarında bulunduğu birçok siyasetçi ve bilim adamının örgüt hakkındaki görüşleri alınmıştır. Süßmuth'un örgütün çelişkilerine ilk tepkisi şaşkıncu bir şekilde olguları çarpıtacak biçimde tevil etmek yönünde olmuştur.¹⁰³ FETÖ elebaşı Fetullah Gülen'in harekete ait Fransızca bir web sitesinde yayımlanmış bir yazısında "İslam dininden irtidat etmenin cezasının ölüm olduğu" şeklindeki görüşünü nasıl yorumlamak gerektiği sorusu karşısında oldukça şaşırılmış görüldüğü belli olan Süßmuth kaçamak cevaplar vermiştir. Açıklamalarıyla adeta FETÖ'ye kol kanat geren Süßmuth artan kamuoyu baskısı sonunda örgütün o dönem önemli bir teşkilatlanması olan Kültürlerarası Diyalog Forumu mütevelli heyeti üyeliğinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Aynı şekilde Yeşiller Partisi'nin dış politika sözcüsü Omid Nouripour da Kültürlerarası Diyalog Forumu'nun Hessen kolu mütevelli heyet üyeliğinden ayrılmıştır.¹⁰⁴

FETÖ'nün Almanya'daki siyasi etkinliğinin bir başka kanıtı da sözü edilen belgeselin aslında 25 Haziran 2012'de ve "Die Stille Armee des Imam" (İmam'ın Sessiz Ordusu) ismiyle yayımlanmasının planlandığının ortaya çıkmasıdır. Sol Parti Alman Parlamentosuna verdiği bir soru önergesinde söz konusu programın devlet televizyonu WDR'de gösteriminin ertelenmesine açıklama getirilmesini

103. "WDR Doku Fethullah Gülen".

104. "Islamische Bekehrung oder Offenes Dialogforum?", Deutschlandfunk, 2 Ocak 2015.

istemiştir. Aynı soru önergesinde 15 Nisan 2013'te ismi değiştirilerek yayımlanmasına müsaade edilen belgeselin içeriğinde de değişiklik yapıp yapılmadığı ile ilgili hükümetten bilgi istemiştir. Hükümet yetkilileri sorulara konuyla ilgili bilgileri olmadığı şeklinde cevap vermişlerdir.¹⁰⁵

FETÖ'nün Almanya siyasetinde ağırlığını artırmasına yarayan bir başka araç da kendilerine bağlı paravan dernekler vasıtasıyla düzenledikleri "Pangea Matematik Olimpiyatları", "Alman-Türk Kültür Olimpiyatları", dinler arası diyalog çalışmalarları, kültürlerarası sempozyumlar, yıllık festival ve ödül törenlerine Almanya'nın her kesiminden tanınmış isimlerin davet edilmesidir. Bu şekilde önemli oranda medyatik bir görünüme kavuşan FETÖ aynı zamanda etkinliklerin çok sayıda üst düzey politikacının himayesi altında gerçekleştirilmesini de sağlamıştır.¹⁰⁶ Örgüt bu sayede gerek Almanya gerekse faaliyette bulunduğu dünyanın diğer ülkelerinde "doğal" bir meşruiyete kavuşmuştur. Aynı etkinlikler sayesinde FETÖ'nün Almanya'daki çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarından finansal destek aldığı da bilinen hususlardandır.

FETÖ Almanya'daki çok sayıda okul, dersane ve derneğini koordine etmek üzere 2013'te Diyalog ve Eğitim Vakfı'nı kurmuştur. Söz konusu vakıf 6 Mayıs 2014'te aralarında SPD'nin cumhurbaşkanlığı eski adaylarından antikomünist Gesine Schwan'ın da bulunduğu çok sayıda davetlinin katıldığı bir törenle Alman kamuoyunda göz ardı edilemeyecek bir görünürlüğe adım atmıştır. 75 kişinin toplam 160 bin avro kaynak sağlayarak kurduğu vakfın başkanlığını Ercan Karakoyun üstlenmiştir. Karakoyun vakfın "hizmet" olarak adlandırdıkları FETÖ yapılanmasının başta siyaset ve medya dünyası olmak üzere tüm Alman kamuoyu bileşenleri için muhatap olacağını belirtmiştir.¹⁰⁷

FETÖ yapılanmasının Almanya'da izlediği kamuoyunda pozitif görünürlük stratejisinin hedefinin aynı zamanda Alman iç istihbarat örgütü Bundesamt für Verfassungsschutz'un (Anayasayı Koruma Teşkilatı) dikkatini çekmemeyi de içermektedir. Gerek Alman toplumunun örgütlenmeye şüphe ile yaklaşan kesimleri gerekse Almanya'daki Türk diasporasının rahatsızlıklarının kamuoyunda sıkça dile getirilmesi örgüt içinde tedirginliği artırmıştır. Özellikle 2013'te örgütün Türkiye yapılanmasının deşifre olmasıyla Alman makamları ile daha fazla iş birli-

105. "Zusammenarbeit der Bundesregierung mit der Fethullah Gülen Bewegung", Deutscher Bundestag, 6 Haziran 2013, <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/17/137/1713787.pdf>, (Erişim tarihi: 27 Eylül 2016).

106. "Zusammenarbeit der Bundesregierung mit der Fethullah Gülen Bewegung".

107. "Lebhafter Dialog als Grundstein für Respekt und Verständnis", Stiftung Dialog und Bildung, www.forum-dialog.org, (Erişim tarihi: 25 Eylül 2016).

ğine muhtaç hale gelen¹⁰⁸ örgütün bir de Anayasayı Koruma Teşkilatının gözlemi altına girmek istemeyeceği açıktır.

Bununla birlikte özellikle Sol Parti'nin defaatle Alman Meclisinde soru önergesi vererek FETÖ hakkında bilinmeyen gerçekleri ortaya çıkarmaya ve Almanya için tehlikeli olup olmadığı hakkında bilgi sahibi olunması amacıyla Anayasayı Koruma Teşkilatının görevlendirilip görevlendirilmediğini öğrenmeye çalıştığı görülmektedir.¹⁰⁹

Baden-Württemberg Eyaleti Anayasayı Koruma Teşkilatı 25 Temmuz 2014'te Sol Parti tarafından verilen bir soru önergesini "Gülen Hareketi"nin kamuoyuyla paylaştıkları ile demokratik değerler arasında bir zıtlık bulunduğu, düşünce yapısının birçok demokratik değere aykırı düştüğü, Gülen'in din devleti eğilimli olduğu" şeklinde cevaplamıştır.¹¹⁰ Benzer sonuçları Almanya'da sözü edilen yapılanma hakkındaki araştırmaları ile tanınan akademisyen Ralph Ghadban da paylaşmaktadır. Ghadban'ın Baden-Württemberg Eyaleti'nden SPD parti yetkilileri için hazırlamış olduğu bir raporda "Gülen Hareketi"nin resmi bir siyasal parti kurmaksızın politika icra eden bir hareket olduğu vurgulanırken örgütün bu şekilde devlet kontrolünden kaçmayı başardığı ifade edilmektedir. Ghadban ayrıca söz konusu yapının demokratik olmamasını da demokrasinin vazgeçilmezi şeffaflık ve açık bir diyalogdan mahrum olmakla ilişkilendirmektedir.¹¹¹

108. Günter Seufert, "Die Gülen Bewegung in der Türkei und Deutschland", BPB, 1 Eylül 2014, <https://www.bpb.de/internationales/europa/tuerkei/184979/guelen-bewegung>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

109. Georg Neureither, "Bundestag: Fraktion 'Die Linke' Thematisiert Gülen-Bewegung", Religion, 27 Mayıs 2014, <https://religion-weltanschauung-recht.net/2014/05/27/bundestag-fraktion-die-linke-thematisiert-gulen-bewegung>, (Erişim tarihi: 27 Eylül 2016).

110. "Alman İstihbaratından Fethullah Gülen Uyarısı", Deutsche Welle Türkçe, 3 Şubat 2014.

111. Ralph Ghadban, "Anhörung SPD-Landtagsfraktion Baden-Württemberg", ghadban.de, 9 Mart 2014, <http://www.ghadban.de/de/wp-content/data/Anh%C3%B6rung-SPD1.pdf>, (Erişim tarihi: 25 Eylül 2016).

ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI

Almanya'nın FETÖ'ye yönelik politikasında iki önemli dönüm noktası göze çarpmaktadır: Bunlardan ilki 17-25 Aralık'ta örgütün Türkiye'de yargı organları ve emniyet teşkilatındaki mensupları üzerinden girişmiş olduğu darbenin başarısız olmasının ardından Türkiye Cumhuriyeti devletinin FETÖ'ye karşı başlatmış olduğu mücadeleye Berlin'in tepkisiyle ilgilidir. İkincisi ise 15 Temmuz darbe girişiminin arkasında FETÖ'nün Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içerisindeki mensuplarının yer aldığı anlaşıldığı karşısında Almanya'nın izlediği politikaya işaret etmektedir. Bu bölümde Berlin'in söz konusu iki gelişmeyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti devletine açıkça savaş açan FETÖ konusundaki politikasının ne olduğu ele alınmıştır. Özellikle Türkiye'deki darbe girişimleri sonrasında Almanya'da FETÖ konusunda bir politika değişikliğinin söz konusu olup olmadığı ortaya konularak Berlin'in politikalarının nedenleri incelenmiştir.

15 TEMMUZ'DAN ÖNCE

Almanya'da muhafazakar Türklerin kurduğu birçok dernek ve vakıf Alman siyasetçiler tarafından şüphelenirken FETÖ'ye ait kurumlar ya görmezden gelinmiş ya da açıktan desteklenmiştir.¹¹² Özellikle eğitim alanında oldukça hassas olan ve muhafazakar Türk derneklerinin okul kurmalarının önüne çeşitli engeller çıkaran Almanya'nın, gizli gündemlerinin olduğu açık olan FETÖ'nün eğitim ku-

---

112. Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

rumlarına göz yumduğu ve desteklediği görülmektedir. Böylece FETÖ kısa bir süre içerisinde Almanya'da devlet tarafından tanınan çok sayıda okul ve dersane açmayı başarmıştır.¹¹³ Federal ve eyalet düzeyinde eğitim ve entegrasyon politikalarından sorumlu bazı siyasetçiler FETÖ'ye bağlı okulların göçmenlerin çocuklarını Alman eğitim kurumlarından daha iyi bir şekilde üniversiteye hazırladığını gerekçe göstererek örgütün eğitim faaliyetlerini desteklediklerini açıklamışlardır.¹¹⁴

Alman basınının FETÖ'den ayrılan şahıslarla yaptığı mülakatlarda örgütün üyelerini farklı siyasi partilere üye olmaları konusunda teşvik ettiği bilgileri yer almaktadır.¹¹⁵ Böylece FETÖ üyeleri Yeşiller, Hristiyan Demokratlar ve Sosyal Demokratlar arasına karışmaktadır. FETÖ'nün kurduğu ilişkiler ve lobi faaliyetleri sonucu bazı önemli Alman siyasetçilerin örgütün kültürlerarası diyalog derneklerinin danışma kurullarında görev aldıkları bilinmektedir. Bu dernekler vasıtasıyla FETÖ farklı zamanlarda Alman siyasetçilere çeşitli ödüller vererek yakın ilişkiler kurmak için lobi faaliyetleri yürütmektedir.¹¹⁶ Bunların arasında geçmişte bakanlık ve 1988-1998 arasında Alman Federal Meclisinin Başkanlığını yapmış olan CDU üyesi Rita Süßmuth ve Yeşiller Partisi Milletvekili Omid Nouripour bulunmaktadır.¹¹⁷ Her iki siyasetçi de FETÖ'nün Almanya'daki faaliyetleri ile ilgili soru işaretleri ve kamuoyu baskısı nedeniyle 2014'te örgüte ait derneklerdeki görevlerinden istifa etmiştir. Bunların dışında çok sayıda Alman siyasetçi de FETÖ'ye bağlı dernek ve vakıfların düzenledikleri faaliyetlere katılarak destek vermişlerdir.¹¹⁸

CDU partisinden Federal Eğitim Bakanı Johanna Wanka Ekim 2013'ten 2015'in sonuna kadar FETÖ tarafından düzenlenen Pangea Matematik Olimpiyatları'nın hamiliğini üstlenmiştir.¹¹⁹ 2015'ten sonra ise Johanna Wanka'nın da FETÖ ile ilgili artan soru işaretleri nedeniyle söz konusu organizasyonun hamiliğine devam etmediği anlaşılmaktadır.

Ergenekon operasyonları çerçevesinde FETÖ mensubu polis ve hakimlerin örgüte muhalif bazı gazetecileri çeşitli kumpaslar kurarak mahkum etmeleri ile

113. "Bericht des Landesamts für Verfassungsschutz Baden-Württemberg über die Prüfung Tatsächlicher Anhaltspunkte für Verfassungsfeindliche Bestrebungen der Bewegung um den Türkischen Prediger Fethullah Gülen", Die CDU-Fraktion, 25 Temmuz 2014, http://fraktion.cdu-bw.de/fileadmin/user_upload/infothek/Integration/2014-08-06_PM_190_Lasotta_zu_G%C3%BClen-Bewegung_und_Verfassungsschutz_-_Bericht_LfV_zur_G%C3%BClen-Bewegung_25_07_2014.pdf, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

114. Seufert, "Die Gülen Bewegung in der Türkei und Deutschland".

115. Soldt, "Aussteiger Berichten über die Gülen-Bewegung: Wie Eine Sekte".

116. "Was will die Gülen Bewegung", SWR, 3 Şubat 2014.

117. Heike Wipperfürth, "Steuergelder für die Gülen-Bewegung", Deutschlandfunk, 2 Ağustos 2016.

118. Popp, "Der Pate".

119. "Schirmherrschaft unter Ministerin Prof. Dr. Johanna Wanka vom Ministerium für Bildung und Forschung", Pangea, Ekim 2013, <http://pangea-wettbewerb.de/schirmherrschaft>, (Erişim tarihi: 25 Ocak 2017).

Almanya'da da FETÖ ve faaliyetleri ile ilgili ilk soru işaretlerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu tarihten itibaren özellikle Almanya'daki sol gazeteler, partiler ve bunların içerisinde bulunan Türkiye kökenli milletvekilleri FETÖ'nün Almanya'daki faaliyetleri ile alakalı eleştirel bir tutum takınmıştır.¹²⁰ FETÖ tarafından planlanan ve uygulanmaya çalışılan 17-25 Aralık darbe girişimi sonrasında ise örgüt ile ilgili soru işaretleri Almanya'daki bu çevreler arasında daha da artmıştır.¹²¹

Bu durumun bir sonucu olarak 2014'te Baden-Württemberg Eyalet Parlamentosu Milletvekilleri Bernhard Lasotta ve Jörg Fritz, Gülen'e bağlı kuruluşların Baden-Württemberg Eyaleti'ndeki faaliyetleri ile alakalı tartışma başlatmıştır. Tartışma söz konusu eyaletin iç istihbarat birimi olan Anayasayı Koruma Teşkilatının Gülen'in Alman anayasal düzeni için bir tehdit olup olmadığı ile ilgili bir rapor hazırlamasıyla sonuçlanmıştır.¹²²

Söz konusu rapor Gülen'in ideolojisini ve Almanya'da ona bağlı kuruluşların faaliyetlerini incelemektedir. Rapor ilginç bir biçimde Gülen'in kitapları ve vazalarında demokratik düzene aykırı fikirler ileri sürdüğünü tespit etmesine rağmen ona bağlı kuruluşların Almanya'da anayasal düzenin temel ilkelerini ortadan kaldırmak için planlı bir faaliyet içerisinde olmadığını iddia etmektedir. Rapor FETÖ'nün faaliyetlerinin Anayasayı Koruma Teşkilatı tarafından sürekli olarak gözetim altında tutulmasına gerek olmadığı yönünde bir tespitle bitirilmektedir.¹²³ Burada ilginç olan nokta neredeyse kırk yıldır Almanya'da faaliyet gösteren şiddete bulaşmamış Milli Görüş hareketini yıllardır sudan sebeplerle gözetim ve baskı altında tutan Alman makamlarının demokratik düzene aykırı fikirleri savduğunu tespit ettikleri Gülen örgütünün faaliyetlerini göz ardı etmeleridir.

Alman basınında FETÖ'nün faaliyetleri ile ilgili haberlerde örgütün gizli ve demokratik olmayan yapısı, ışık evlerindeki katı disiplin ve tek tipçi eğitim tarzı eleştirilmektedir. İlginç bir biçimde Türkiye'deki tartışmalara benzer şekilde bazı Alman uzmanlar FETÖ'nün Almanya'da paralel bir toplum inşa etmeye çalıştığını söylemektedir.¹²⁴

120. Maximilian Popp, "Ich Habe Gemacht, was sie Wollten", *Der Spiegel*, 15 Nisan 2013.

121. Sol Parti Milletvekili Ulla Jelpke'nin basın açıklaması için bkz. "Bundesregierung Muss Sich von Gülen-Bewegung Distanzieren", *Die Linke*, 19 Mart 2014, <https://www.linksfraktion.de/presse/pressemitteilungen/detail/bundesregierung-muss-sich-von-guelen-bewegung-distanzieren>, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2016).

122. Soldt, "Gülen Bewegung. Das Islamistische Netzwerk".

123. "Bericht des Landesamts für Verfassungsschutz Baden-Württemberg über die Prüfung Tatsächlicher Anhaltspunkte für Verfassungsfeindliche Bestrebungen der Bewegung um den Türkischen Prediger Fethullah Gülen".

124. Jana Lange, "Integration oder Gehirnwasche", *SWR*, 9 Mayıs 2014.

Artan tartışmalar sonucunda Alman Federal Meclisinde Sol Parti tarafından 19 Mayıs 2016'da "Federal hükümetin Gülen Hareketi'ne Karşı Tutumu" adı altında bir soru önergesi verilmiştir.¹²⁵ Soru önergesinde Şubat 2016'da Ankara'da başlayan bir davada Gülen ve 121 kişinin Türkiye'de hükümeti devirmek üzere paralel bir devlet inşa ettikleri ve silahlı terör örgütü kurmak suçundan yargılanmaya başladıkları belirtilmektedir. Buradan hareketle Federal hükümete Gülen ve faaliyetleri ile alakalı yirmi soru sorulmuştur. Alman hükümetinin bu soru önergesine verdiği cevap 15 Temmuz darbesi öncesinde FETÖ ile ilgili tutumunu özetlemektedir.

Soru önergesinde şu hususlar dikkat çekmiştir:

- Türkiye Cumhuriyeti yetkililerinin çeşitli vesilelerle Alman makamlarına FETÖ'nün faaliyetleri hakkında bilgi ve belgeler sunduğunun soru önergesine verilen cevapta ifade edilmesi
- Federal hükümetin söz konusu bilgi ve belgelere rağmen FETÖ'yü bir terör örgütü olarak tanımlamaması
- 17-25 Aralık ve sonrasında Türkiye'de yaşananların Federal hükümetin Gülen ve faaliyetlerine karşı tutumunda bir değişikliğe neden olmaması

Yine söz konusu önergede dikkat çeken başka bir husus ise "Gülen ve takipçilerinin siyasi motiflerle Türk hükümeti tarafından takibat ve baskı altına alındığı konusunda Alman hükümetinin ne düşündüğü" sorusuna verilen cevaptır. Cevapta bu malumatın Almanya'nın siyasi maslahatı ve çıkarları gereği gizli istihbari bilgiler statüsünde olduğu belirtilerek yayımlanamayacağı ancak milletvekilleri tarafından görülebileceği açıklanmıştır. Soru önergesine verilen cevaplarda Federal hükümet yetkililerinin FETÖ temsilcileri ile çeşitli vesilelerle yaptığı görüşmelerde Türkiye'nin örgüte karşı attığı adımların da gündeme geldiği dile getirilmiştir.

Bütün bu resme bakıldığında Federal Alman hükümetinin FETÖ ile arasına mesafe koymasına yetecek kadar bilgi ve belgenin Alman medyasında yer almasına ve muhalefet partilerinin örgütün antidemokratik yapısı hakkında dile getirdikleri eleştirilere rağmen örgütle alakalı kurum ve şahıslarla ilişkilerini ve pozitif tutumunu sürdürdüğü görülmektedir.

Alman Parlamentosunun düşünce kuruluşu olan SWP'nin Türkiye uzmanı Günter Seufert'in bazı tespitleri Almanya'nın FETÖ politikasını anlamamız açısından bazı önemli ipuçları vermektedir. Seufert Almanya ve Türkiye'de FETÖ faaliyetlerini incelediği bir yazısının sonunda Türkiye'de yaşanan gelişmeler son-

125. "Haltung der Bundesregierung zur Gülen-Bewegung".

rasında zor durumda kalan Gülen ve takipçilerinin Almanya'ya entegre olma ve Alman makamları ile iş birliği yapma konusunda daha fazla istekli olacaklarını belirtmektedir. Seufert'e göre Almanya bu fırsatı kullanarak FETÖ'yü finansal, organizasyonel ve kurumsal açıdan daha fazla saydam olmaya zorlayabilir.¹²⁶

Sonuç olarak Almanya'da hem hükümet hem de uzmanların FETÖ ve illegal faaliyetleri hakkında yeterli derecede bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Buna rağmen FETÖ'nün Alman hükümeti açısından siyaseten kullanışlı bir araç olduğu için korunduğu ve kollandığı anlaşılmaktadır.

15 TEMMUZ'DAN SONRA

15 Temmuz darbe girişiminin Almanya'nın FETÖ konusundaki politikasını nasıl etkilediği sorusu gündeme geldiğinde net bir şekilde şu tabloyla karşı karşıya kalıyoruz: Başta Başbakan Angela Merkel olmak üzere Alman hükümeti Türkiye'nin bu konudaki bütün açıklamalarına rağmen darbe girişimi ile FETÖ arasında bağ kurmaktan açık bir şekilde kaçınmaktadır. Almanya darbe girişiminin bu örgüt tarafından yapıldığını görmek istemediği gibi FETÖ'nün bir terör örgütü olduğunu da kabul etmemektedir. Bu noktada Almanya'nın FETÖ'nün bir terör örgütü olduğu ve 15 Temmuz darbesinin arkasında bulunduğu dair Türkiye'de oluşmuş geniş toplumsal ve siyasi mutabakatı göz ardı ettiği görülmektedir. İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ve Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) gibi kuruluşların FETÖ'yü terör örgütü olarak nitelendirerek Ankara'ya bu konudaki mücadelesinde destek vermelerine rağmen Almanya'nın FETÖ'yü terör örgütü olarak görmekten ve darbe ile ilişkisini kabul etmekten kaçınması, bu yapıya karşı mücadelesinde Türkiye'ye destek vermeye yanaşmak istemediğinin göstergesi olarak okunmuştur.

Almanya'nın bu tutumu PKK konusunda Ankara-Berlin arasında yaşanan gerginliklerin FETÖ konusunda da yaşanabileceğini işaret etmektedir. PKK'yı da uzun süre terör örgütü olarak tanımak istemeyen Almanya, Türkiye'nin baskıları karşısında 1993'te bu örgütü yasaklamıştır. Ancak bu yasaklama kararına rağmen PKK diğer birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi Almanya'da da değişik isimler altında faaliyetlerini sürdürmeye, militan devşirmeye ve finansal kaynak toplamaya devam etmiştir. Ankara Berlin'in PKK'ya karşı müsamahalı tavrından şikayet etmiş ve NATO çatısı altında güvenlik ortaklığına sahip olduğu Almanya'yı bu terör örgütüne karşı mücadele konusunda yeterli destek vermemekle suçlamıştır.¹²⁷ Bu

126. Seufert, "Die Gülen Bewegung in der Türkei und Deutschland".

127. Detaylı bilgi için bkz. Ömer Yılmaz, "Almanya'nın Kürt ve PKK Politikası: Denge ve Strateji", *Türk Dış Politikası Yıllığı 2015*, ed. Burhanettin Duran ve Kemal İnat, (SETA, Ankara: 2016), s. 11-43.

yüzden FETÖ'nün gerçekleştirdiği darbe girişimi sonrasında Almanya'nın verdiği ilk tepkiler PKK konusunda Ankara ile Berlin arasında yaşanan sorunların tekrarlanabileceğini göstermiştir.

Almanya'nın FETÖ konusunda bundan sonraki politikasını belirleyecek olan üç temel faktörden bahsedilebilir: İlk olarak Berlin'in Türkiye'de çok iyi örgütlenmiş, başta güvenlik kurumları olmak üzere bürokrasinin neredeyse tamamına sızmış ve finansal kapasitesi hayli yüksek olan bu örgütü Ankara'ya yönelik politikasında bir baskı aracı olarak kullanmak isteyip istemeyeceği FETÖ'ye yönelik politikaları açısından en belirleyici unsur olacaktır. PKK'nın da başta Almanya olmak üzere Batılı ülkeler tarafından Türkiye'yi kendi eksenlerinde tutacak bir manivela olarak sık sık kullanıldığı hatırlanırsa FETÖ konusundaki bu ihtimalin altının çizilmesi gerekir.

İkinci olarak 1990'lardan beri Almanya'da güçlü bir şekilde örgütlenen Güncelcilerin Alman siyaseti üzerindeki lobi gücü Berlin'in bundan sonraki FETÖ politikasının nasıl şekilleneceği konusunda etkili olacaktır. Örneğin Sol Parti ve Yeşiller başta olmak üzere PKK'nın Alman siyasetindeki uzantıları sebebiyle Berlin örgütün faaliyetlerine kısıtlama getirme konusunda yeterince aktif olmamıştır. Ayrıca PKK militanlarının eylem kapasitesi ve toplumu huzursuzluğa sürüklenme ihtimali de Almanya'nın örgüte karşı toleranslı olmasının nedenleri arasındadır. FETÖ'nün Alman siyasetine ne kadar sızdığı ve güvenlik makamlarını endişelendirecek eylem kapasitesine sahip olup olmadığı Berlin'in bundan sonra örgüte yönelik politikasının nasıl şekilleneceği konusunda hesaba katılması gereken bir faktördür.

Üçüncü olarak Ankara'dan FETÖ konusunda gelecek talep ve baskıların düzeyi de Berlin'in örgüte yönelik politikasında önemli etkiye sahip olacaktır. Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti hükümetinin FETÖ'ye karşı mücadeleyi Türkiye'nin en öncelikli meselesi olarak gördükleri dikkate alındığında Berlin yönetiminin örgüte desteğinin Almanya'ya ve Türk-Alman ilişkilerine maliyeti çok ağır olacaktır. Darbe girişimi sonrasında Türkiye'nin FETÖ'nün dış bağlantıları konusunda dikkatini ABD'ye yönelttiği ve örgüt lideri Fetullah Gülen'in iadesi konusunda çok ısrarcı olduğu görülmektedir. Donald Trump'ın ABD başkanı seçilmesiyle birlikte bu konudaki beklentileri artan Ankara'nın Gülen ile birlikte örgütün diğer lider kadrosunun da Türkiye'ye iadesine yoğunlaşacağı öngörülebilmektedir. Bu çerçevede Türkiye'nin, FETÖ'nün en güçlü örgütlendiği ülkelerin başında gelen Almanya'ya yönelik baskıyı artırması da söz konusu olacaktır. Gerek 17-25 Aralık süreci gerekse 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında FETÖ'nün çok sayıda

üst düzey üyesinin Almanya'ya kaçtığı,¹²⁸ burada bulunan bazı NATO görevlisi Türk subayların iltica başvurusunda bulunduğu düşünülürse¹²⁹ bu kişilerin iadesi meselesinin Türk-Alman ilişkilerinin geleceği açısından önemli sonuçlar doğuracağı muhakkaktır. Ankara'nın artan iade talepleri karşısında Almanya'nın Türkiye ile ilişkilerinin bundan sonraki seyri konusundaki kararları Berlin yönetiminin FETÖ politikasının da yönünü belirleyecektir.

Bu genel tespitlerin ardından 15 Temmuz darbe girişimi sonrası Almanya'nın FETÖ konusunda nasıl bir politika izlediğini somut gelişmeler üzerinden okumak mümkündür. Öncelikle darbe girişimi konusunda Alman hükümeti ve medyasının tutumuna değinmekte yarar vardır. Bu tür önemli siyasi gelişmelerde verilen tepkilerin zamanı, açıklamaların içeriği ve kimler tarafından yapıldığının sembolik açıdan çok önemli olduğu bilinir. Fransa'da Paris saldırıları gerçekleştiğinde Türkiye dahil birçok ülke hemen tepki vererek saldırıları kınamış ve Paris'te düzenlenen anma törenlerine bizzat Başbakan Davutoğlu da katılarak güvenlik, kamu düzeni ve demokrasiyi hedef alan saldırılar karşısında Fransa'ya kayıtsız şartsız desteğini göstermiştir.

15 Temmuz darbe girişimi karşısında Türkiye de doğal olarak Almanya ve diğer Batılı ülkelerden aynı dayanışmayı beklemiş ancak bu konuda çok rahatsız edici bir tavırla karşılaşmıştır. Almanya Başbakanı Merkel'in darbe girişimine dair ilk açıklaması 16 Temmuz'da darbenin başarısız olduğu anlaşıldıktan sonra gelmiştir. 15 Temmuz öncesindeki bir yıllık süreçte Türkiye'ye beş kez gelen Merkel darbe girişiminin üzerinden beş aydan fazla süre geçmesine rağmen destek ziyaretinde bulunmamıştır. Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier ise darbe girişiminden ancak üç ay sonra Türkiye'ye gelmiştir. Almanya ve diğer önemli Avrupa ülkelerinin bu tavır Ankara'da darbe girişimine ve onun arkasındaki FETÖ'ye dolaylı destek olarak algılanmıştır.

Almanya'nın 15 Temmuz hakkında yaptığı açıklamalarda darbeye yönelik eleştiri kadar Türkiye'ye yönelik uyarıların da öne çıkması¹³⁰ Ankara'da rahatsızlık uyandırmıştır. Darbe girişimi sonrasında FETÖ'nün devlet birimlerindeki güçlü örgütlenmesi nedeniyle Türkiye uzun süre yeni bir saldırı tehdidi altında kalmıştır. Türkiye'nin muhtemel bir saldırıyı bertaraf etmeye yönelik operasyonları Berlin tarafından sürekli olarak eleştirilmiştir. Bu eleştiriler Almanya'nın örgüte dolaylı desteği olarak algılanmıştır. Alman medyası FETÖ'nün Türkiye için ne

128. "Yüzlerce FETÖ'cü Almanya'ya İltica Başvurusunda Bulundu", *Hürriyet*, 29 Eylül 2016.

129. "Ramstein Üssündeki Türk Askerlerden İltica Başvurusu", BBC Türkçe, 17 Kasım 2016.

130. "Merkel'den Hukuk Devleti Vurgusu", *Deutsche Welle* Türkçe, 16 Temmuz 2016.

kadar büyük bir tehdit olduğunu anlamak istemeyerek Ankara'nın bu tehdide karşı atmış olduğu adımları diktatörlüğe gidiş olarak nitelendirmiştir. Bununla birlikte Alman medyasının Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hakarete varan ağır eleştiriler yönelten tutumu Merkel hükümetinin Türkiye politikasına da yansımış ve Ankara'ya yönelik eleştirilerinin artmasına yol açmıştır. Bu eleştiriler Türkiye'nin terör örgütlerine yönelik mücadelesine yeterince destek verilmeden yapıldığı için Ankara'da "iyi niyetli" olarak görülmemiştir.

Merkel 16 Temmuz'da Almanya saatiyle 15.30'da yaptığı açıklamada bir yandan darbeyi kınarken diğer yandan hukuk devleti vurgusu yapmıştır. Bu yersiz vurgu zaten açıklamanın gecikmesinden rahatsız olan Türkiye hükümeti için ayrı bir memnuniyetsizlik kaynağı olmuştur. Çünkü o saatlerde Batı medyasında Erdoğan ve AK Parti yönetimi aleyhine çok sayıda yayın yapılmaktadır. Darbecilere karşı devlet düzenini yeniden tesis etmeye çalışan hükümet ve darbeci askerlerin saldırısından yeni kurtulmuş Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yapılan "hukuk devleti" uyarısı Almanya ve diğer Batılı ülkelerin darbecileri korumaya yönelik bir girişimi olarak algılanmıştır. Sonraki günlerde ABD Dışişleri Bakanı John Kerry'nin Türkiye'nin NATO üyeliğinin tehlikeye girebileceği yönündeki açıklamalarıyla birlikte düşünüldüğünde darbeci FETÖ ve diğer terör örgütleriyle mücadelede kritik bir dönemden geçen Türkiye'ye yönelik demokrasi ve hukuk devleti eleştirileri samimi görülmemiştir.¹³¹ Bu dönemde Türkiye'de ilan edilen olağanüstü hal (OHAL) uygulaması Alman basınında ağır bir şekilde eleştirilmiş ve bazı siyasetçiler de aynı dozda destek vermiştir. Benzer kaygıların daha uzun bir süredir OHAL uygulayan Fransa'ya yöneltilmemesi ise Ankara'da tepkiye yol açmıştır.

Türkiye darbe karşısında kendisine desteğini geç açıklayan, hükümete hukuk devleti uyarısı yapıp darbenin arkasındaki FETÖ'ye dair herhangi bir şey söylemekten kaçınan, OHAL uygulamasını eleştiren, medyasıyla darbe sırasında ve sonrasında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı –çoğu zaman hakarete varan şekilde– eleştiren bir Almanya ile karşı karşıya kalmıştır.

15 Temmuz darbe girişimiyle FETÖ bağlantısını kabul etmeye yanaşmayan Alman hükümeti Türkiye'nin bu yapıya mensup kişilerin iadesine yönelik taleplerine de olumsuz yaklaşmıştır. Türkiye Almanya'da bulunan FETÖ mensubu firari savcılar Zekeriya Öz ve Celal Kara'nın iadesine dair talepte bulunmuş ancak Alman makamları bu kişilerin Almanya'da bulunduğunu

131. "Erdogan Nach Putschversuch 'Der Westen Steht Auf der Seite der Putschisten'", *Mitteldeutsche Zeitung*, 3 Ağustos 2016.

reddetmiştir. Söz konusu örgüt mensuplarının Berlin'de olduklarına dair medyada çıkan haberler üzerine Eylül sonunda Türkiye'nin Berlin Büyükelçiliği Öz ve Kara'nın yakalanarak Türkiye'ye iade edilmeleri için ilgili makamlara talebini yeniden iletmiştir.¹³² Ancak Berlin'in iade talebi karşısındaki tavrı Ankara'da ciddi rahatsızlığa yol açmıştır. Alman Adalet Bakanı Heiko Mass yaptığı açıklamada adli yardımlaşma konusunda ancak cinayet gibi ağır suçlarda Türkiye'den gelen talepleri dikkate aldıklarını ve siyasi nedenlerden dolayı gelen taleplere olumlu cevap vermeyeceklerini ifade etmiştir.¹³³ Almanya FETÖ mensuplarının iadesine yönelik sergilediği isteksiz tavrına Türkiye'de insan hakları konusunda sorunlar olduğu iddiası ile meşruiyet kazandırmaya çalışmaktadır. Alman Adalet Bakanı'nın açıklamaları Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sert tepkisine yol açmıştır. Beştepe Millet Kongre ve Kültür Merkezi'nde yapılan bir törende konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, Heiko Mass'ın iadeler konusundaki olumsuz tutumu ve "Türkiye'deki gelişmeleri kaygıyla izliyoruz" şeklindeki açıklamasına karşı "Biz de Almanya'nın bu yaklaşımını ve bu uygulamaları kaygıyla, dehşetle izliyoruz" ifadelerini kullanmıştır.¹³⁴ Erdoğan Almanya'nın terör konusundaki genel tutumunu da şu şekilde eleştirmiştir:

Almanya, biz sizin bu duruşunuzdan endişeleniyoruz. Siz şu anda teröre çanak tutuyorsunuz. Bu terör belası bumerang gibi gelip sizi de vuracaktır. Türkiye olarak bizim sizden bir beklentimiz yok ama siz teröre yataklık yapmaktan tarih boyunca anılacaksınız. DHKP-C, FETÖ gibi terör örgütlerinin mensuplarına yıllardır kol kanat geren Almanya'nın şimdi de ısrarla FETÖ'nün arka bahçesi haline dönüşmesi dolayısıyla biz de endişe ediyoruz.¹³⁵

Cumhurbaşkanı Erdoğan Almanya'nın PKK, FETÖ, DEAŞ ve Avrupadaki ırkçı örgütlerle mücadele etmek yerine başka ülkelerin milli güvenlik hassasiyetlerini hiçe sayarak teröristlere kucak açan bir ülke haline gelmesini hayırlı görmeyeceğini söyleyerek şu ifadeleri kullanmıştır:

Şu anda teröristlerin barındığı önemli ülkelerden birisi haline gelmiştir Almanya. Bu kadar açık konuşuyorum. Halbuki bu ülkede Türklere yönelik çok sayıda ırkçı saldırı yapılıyor. Almanya'nın bu saldırıları önlemek yerine Türkiye'nin terörist olarak tanımladığı ve kendisinden istediği örgüt üyelerine sahip çıkmayı tercih etmesi kabul edilebilir bir durum değildir.¹³⁶

132. "Türkiye, Öz ve Kara için Almanya'ya Nota Verdi", *Hürriyet*, 26 Eylül 2016.

133. "Almanya Adalet Bakanı Heiko Maas, Ülkelerine Sığınan FETÖ Üyeleri ile İlgili Açıklamalarda Bulundu", *Habertürk*, 1 Kasım 2016.

134. "Cumhurbaşkanı Erdoğan: Almanya Teröre Çanak Tutuyor", NTV, 3 Kasım 2016.

135. "Erdoğan'dan Almanya'ya Sert Sözler", *Deutsche Welle Türkçe*, 3 Kasım 2016.

136. "Cumhurbaşkanı Erdoğan: Almanya Teröre Çanak Tutuyor", *Anadolu Ajansı*, 3 Kasım 2016.

Cumhurbaşkanı Erdoğan Alman yetkililerinin FETÖ ile darbe arasındaki ilişkiyi görmek istemeyen tutumlarına karşı sert eleştirilerde bulunmuştur:

Şayet Almanya FETÖ'nün terör örgütü olduğu konusunda şüphe ediyorsa buyurunlar ülkemize gelsinler, 15 Temmuz'da bombalanan Meclisimizi ziyaret etsinler. Bombalanan Özel Harekatı gezsinler, görsünler. Külliyeimizin etrafında neler meydana geldi, bunu görsünler. Gecenin şahitleriyle konuşsunlar. Şehitlerimizin yakınlarıyla, gazilerimizle bir araya gelsinler. Hala hastanelerde yatan gazilerimiz var, onlarla konuşsunlar. Eğer buna rağmen FETÖ'yü terör örgütü olarak kabul etmezlerse anlarınız ki niyetleri başkadır.¹³⁷

Almanya'nın FETÖ konusundaki "niyeti"nin ne olduğuna dair bir gösterge Baden-Württemberg Eyalet Hükümetinin tavrına da yansımıştır. Stuttgart Türkiye Başkonsolosu Ahmet Akıntı darbe girişimi sonrasında söz konusu eyaletin Anayasayı Koruma Teşkilatının raporunda FETÖ mensubu olduğunu tespit ettiği kuruluşların durumlarının değerlendirilmesini talep etmiştir. "Anayasayı Koruma Teşkilatı'nın çok iyi bir araştırma yaptığını" söyleyen Akıntı FETÖ'ye ait okul, dersane, dernek ve şirketlerin tehlikeli olduğunu ifade etmiştir. Ancak Türkiye'nin bu talebi Baden-Württemberg Eyalet Hükümeti tarafından kabul edilmemiştir. Eyalet Başbakanı Winfried Kretschmann konunun kendi iç meseleleri olduğunu, başka ülkelerin Almanya'nın işlerine karışmasına müsaade edilmeyeceğini açıklamıştır. Eyaletin İçişleri Bakanı Reinhold Gall da "bu tür listelerin bu şekilde suistimal edilmesinin kabul edilemez olduğunu" ifade etmiştir.¹³⁸

Başbakan Kretschmann daha sonra yaptığı açıklamalarda Türkiye'deki darbe girişiminden "Gülen Hareketi"nin sorumlu olduğuna dair herhangi bir belge olmadığını ileri sürmüştür. Kretschmann söz konusu kurumlardan başkalarının değil kendilerinin sorumlu olduğunu ve kendi ölçütlerine göre değerlendirmeye tabi tuttuklarını dile getirerek Türkiye'nin talebini karşılamayacaklarını yinelemiştir. Federal koalisyon hükümetinin büyük ortağı olan CDU'nun önemli isimlerinden Wolfgang Bosbach da Kretschmann'a destek vererek Türkiye'nin talebinin reddedilmesinin doğru olduğunu ifade etmiş ve darbecilerin iadesinin de söz konusu olmayacağını belirtmiştir. Başka birçok Alman siyasetçi gibi Bosbach da Erdoğan hakkında hakarete varan ifadeler kullanmış ve "otokratik yönetici" olarak tanımlamıştır. Bosbach "Erdoğan'ın Almanya'daki Türkleri ezmesine yardımcı olmayacaklarını" ifade etmiştir.¹³⁹ Bu tavırlarıyla Bosbach da darbenin mağduru

137. "Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Almanya'ya Sert Tepki", *Milliyet*, 3 Kasım 2016; Fazlı Şahan, "Almanya FETÖ'nün Arka Bahçesi", *Yeni Şafak*, 4 Kasım 2016.

138. "Leistete Land Ungewollt Amtshilfe für Erdogan?", *Stuttgarter Zeitung*, 11 Ağustos 2016.

139. "Bloßer Verdacht Keine Grundlage", *SWR Fernsehen*, 29 Temmuz 2016.

olan meşru hükümetin değil darbecilerin yanında olduğunu göstermiş ve ülkesindeki FETÖ mensuplarına sahip çıkmıştır.

Benzer şekilde değişik partilerden çok sayıda Alman siyasetçi yaptıkları açıklamalarla darbe girişimi ve FETÖ'cülere dolaylı destek vermiştir. Cem Özdemir, Jürgen Trittin (Yeşiller) ve Katarina Barley (SPD) gibi isimler “Erdoğan kolunu Stuttgart, Berlin ve başka hiçbir yere uzatmasın” ve “Başbakan Merkel’in mevcut durumu göz önüne alarak şu anki Türkiye’ye herhangi bir iade söz konusu olamayacağını açık şekilde söylemesi gerekir” gibi ifadeler kullanmıştır. Söz konusu siyasetçiler Almanya’daki FETÖ yapılanmasına zarar gelmesini istemediklerini göstermiş ve Türkiye’nin darbe girişimi sonrası örgüte karşı operasyonlarını eleştirmiştir.¹⁴⁰

FETÖ’cülerin iadesi ile ilgili liste skandalı Almanya’nın örgüte yönelik hiyayeci tutumunu açıkça ortaya koymuştur. Sol Parti’nin Alman Meclisine sunduğu soru önergesine verilen cevaptaki iddialara göre Türkiye Şubat 2017’de Alman istihbarat teşkilatı BND’ye (Bundesnachrichtendienst) 400’den fazla FETÖ mensubu ve örgüte bağlı 242 kuruluşun yer aldığı bir liste iletmiştir. İki istihbarat kurumu arasında iş birliğini öngören anlaşmalar uyarınca bunların araştırılması konusunda Ankara Berlin’den yardım istemiştir. Ancak Alman İstihbarat Kurumu bu isim ve kuruluşları araştırarak gerekli bilgileri Türkiye’ye vermek yerine telefonla arayarak uyarmıştır. Sol Parti’nin bir soru önergesine Alman hükümetinin 22 Mayıs 2017’deki cevabından bu kişilerin kimlik tespitleri ve uyarılma süreçlerinin o tarihte de devam ettiği anlaşılmaktadır.¹⁴¹

Almanya’daki iktidar sorumluluğuna sahip siyasetçiler bu tutumlarıyla ya FETÖ’nün Türkiye için ne kadar büyük bir tehlike teşkil ettiğini anlamak istemediklerini gösteriyorlar ya da bu tehlikeyi bilmelerine rağmen söz konusu örgütü korumaya çalışıyorlar. Baden-Württemberg Eyaleti Anayasayı Koruma Teşkilatının yukarıda değinilen raporunun 2015’te söz konusu kurumun web sayfasından kaldırılması da bu konuda soru işaretlerinin oluşmasına yol açmıştır. BND’nin uzun süredir Türkiye’yi dinlediği de dikkate alınırca Almanya’nın FETÖ’nün masum bir dini cemaat olmadığını, Türkiye’de devlet kurumlarını nasıl ele geçirdiğini ve 15 Temmuz darbe girişiminin arkasında olduğunu bilmemesi mümkün değildir. Buna rağmen Almanya’nın FETÖ’yü koruyan bir tavır içerisine girmesi Türkiye’de çok büyük rahatsızlığa yol açmıştır.

140. “Gülen Okullarının Denetlenme Talebine Tepki”, DW Türkçe, 29 Temmuz 2016.

141. Haltung der Bundesrepublik zu Vorwürfen der Türkischen Regierung Gegenüber der Gülen Bewegung, Soru önergesine verilen cevap, 22 Mayıs 2017, <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/18/124/1812498.pdf>, (Erişim tarihi: 1 Ekim 2017).

Mülteciler konusunda çok sert politikalarıyla bilinen ve Başbakan Merkel'i Suriyeli mültecileri ülkeye kabul ettiği için eleştiren koalisyon ortağı Hristiyan Sosyal Birliği'nin (CSU) söz konusu FETÖ mensupları olunca kapıları açma taraftarı olması Almanya'nın bu örgüte dair niyetleri konusunda Ankara'daki kuşkuları artırmıştır. CSU Genel Sekreteri Andreas Scheuer katıldığı bir televizyon programında “Erdoğan ve partisinin baskılarından kaçan insanlar”ın Almanya'da mülteci olarak kabul edileceğini söylemiştir.¹⁴² Suriye, Irak ve Afganistan'dan gelen mültecilere bile kapıları kapatmayı savunan CSU'nun FETÖ mensuplarına yönelik neden bu kadar “mülteci dostu” bir tavır takındığı soru işaretlerine neden olmuştur.

Almanya'nın Türkiye'den kaçan FETÖ, PKK ve diğer terör örgütü mensuplarına bu şekilde kucak açan bir politika izlemesi 13 Aralık 2016'da *The Wall Street Journal*'de yayımlanan “Turkish Opposition Finds Base in Germany” başlıklı yazıya konu olmuştur. Andrea Thomas imzasıyla çıkan yazıda Almanya'ya 2016'da Türkiye'den yapılan iltica başvurularının 2015'e göre üç kat artış gösterdiği, özellikle 15 Temmuz darbe girişiminden sonra bu sayıda büyük artış yaşandığı, Kasım ayına kadar yapılan toplam 5 bin 166 başvurunun neredeyse üçte birinin FETÖ mensuplarına ait olduğu ifade edilmektedir.¹⁴³ Darbe girişimi öncesinde de çok sayıda FETÖ mensubunun Türkiye'den Almanya'ya kaçtığı bilinmektedir.¹⁴⁴ Darbe girişimi sonrasında örgüt mensuplarının bazıları Türkiye'den Almanya'ya kaçarken¹⁴⁵ Türk diplomatik ve askeri misyonlarında görevli olanların da Alman makamlarından iltica talebinde buldukları kaydedilmiştir.¹⁴⁶

Almanya'nın FETÖ konusunda takındığı tutum Alman İstihbarat Şefi Kahl Bruno'nun açıklamalarıyla farklı bir boyut kazanmıştır. Kahl 18 Mart'ta *Der Spiegel*'e verdiği röportajda FETÖ'nün şeffaf olmayan yapılanmasına yönelik daha önce Alman kamuoyunda dillendirilen iddiaları ve uzmanların örgütle ilgili uyarılarını göz ardı ederek örgütün yalnızca dini ve seküler eğitim faaliyetlerinde bulunan bir STK olduğunu ifade etmiştir.¹⁴⁷ Kahl'ın açıklamaları sadece Türkiye'de değil Alman kamuoyunda da şaşkınlıkla karşılanmıştır.

142. “CSU Stellt Verfolgten Türken Asyl in Deutschland in Aussicht”, Zeit Online, 22 Temmuz 2016.

143. Andrea Thomas, “Turkish Opposition Finds Base in Germany”, *The Wall Street Journal*, 13 Aralık 2016.

144. “4 Bine Yakın Ağabey Almanya'ya Kaçtı”, *Hürriyet*, 22 Temmuz 2016.

145. “Gülen Yanlılarından Almanya'ya İltica Başvurusu”, Deutsche Welle Türkçe, 28 Eylül 2016.

146. “Alman Medyasından Flaş İddia: 3 Türk Diplomat İltica Talebinde Bulundu”, *Hürriyet*, 7 Ekim 2016.

147. “Coup in Turkey was Just a Welcome Pretext”, İstihbarat Şefi Bruno Kahl ile röportaj, *Spiegel*, 20 Mart 2017.

Bruno Kahl'ın açıklamaları Alman hükümetinin FETÖ ile ilgili tutumunun Alman siyasetinde yeniden sorgulanmasına neden olmuştur. Nitekim Sol Parti Kahl'ın açıklamalarını konu alan ve Almanya'nın FETÖ ile ilgili tutumunu sorgulayan soru önergesini 10 Nisan 2017'de Meclise sunmuştur.¹⁴⁸ Burada Bruno Kahl'ın hangi bilgi kaynaklarına dayanarak örgütün sadece seküler ve dini eğitim veren bir STK olduğu kanaatine vardığı sorulmuştur. Hükümet 22 Mayıs 2017'deki cevabında açık kaynaklarda yer alan bilgilere atıfta bulunarak Almanya'da "Gülen Hareketi" olarak bilinen yapılanmanın sadece eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunduğunu ifade etmiştir. Önergede ayrıca örgütün ekonomik alanda kardeş kuruluşu olan BUV vasıtasıyla ticari faaliyetlerde bulunduğu gerçeğine rağmen BND başkanının nasıl olup da örgütün yalnızca seküler ve dini eğitim faaliyetlerinde bulunan bir STK olduğu kanaatine vardığı sorulmuştur. Hükümet FETÖ'nün açık kaynaklardaki bilgilere göre bir eğitim STK'sı olduğu yönündeki görüşünü tekrar etmekle yetinmiştir. Yapılanma ve propaganda stratejisi "takiye" olan ve manipülatif yöntemlere sıklıkla başvurduğu bilinen bir örgütle ilgili olarak açık kaynaklarda geçen bilgilerin sorgulanmadan veri olarak kabul edilmesi oldukça ilginçtir. Soru önergesinde geçen İstihbarat Şefi Bruno Kahl'ın örgütle ilgili bilgileri hangi açık kaynaklardan edindiği sorusuna ise açık kaynakların yanında istihbari bilgiler de kaynak olarak gösterilmiştir. Önergeye verilen cevapta örgütün Anayasa Koruma Teşkilatı tarafından izlenmediği ısrarla vurgulanırken bu istihbari bilgilere Alman istihbaratı BND vasıtasıyla mı yoksa yabancı servisler üzerinden mi ulaşıldığı konusuna ise açıklık getirilmemiştir.

Aynı soru önergesinde 15 Temmuz darbesine karışan güçlerin kimler olduğuna dair Berlin'in bilgisi olup olmadığı sorulmuştur. Hükümet bu soruyu cevaplamanın Alman devletinin ali menfaatleri gereği mümkün olmadığını belirtmiştir. Ayrıca BND'nin bu bilgileri açıklaması durumunda bilgi kaynaklarının zayıflayacağı ve bundan sonraki istihbarat çalışmalarına zarar verebileceğini ifade etmiştir. Bu durum Alman makamlarının darbeye karışan güçler hakkında bilgi ve fikir sahibi olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Daha önce de değinildiği gibi Alman hükümeti ülkesine kaçan Zekeriya Öz ve Celal Kara gibi FETÖ'nün önemli isimleriyle diğer örgüt mensubu kamu görevlilerini de Türkiye'ye iade etmeyi reddetmektedir.

Bruno Kahl'ın açıklamaları yalnızca siyasilerin değil Alman medyasının da Berlin yönetiminin FETÖ konusunda Türkiye'ye karşı tutumunu sorgulamasına yol açmıştır.

148. "Haltung der Bundesrepublik zu Vorwürfen der Türkischen Regierung Gegenüber der Gülen Bewegung", Soru önergesi, 10 Nisan 2017, <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/18/120/1812008.pdf>, (Erişim tarihi: 1 Ekim 2017)

Jürgen Gottschlich 11 Eylül 2017'de *TAZ* gazetesinde yayımlanan “Wo Erdoğan Recht Hat” (Erdoğan'ın Haklı Olduğu Noktalar) başlıklı makalesinde Kahl'ın FETÖ lehine yaptığı açıklamalardan ya meseleye vakıf olmadığı ya da kasıtlı bir biçimde örgütü himaye ettiği ihtimalini akla getirdiğini ileri sürmüştür. Aynı yazıda Türk kamuoyunda darbeyi FETÖ'nün gerçekleştirdiği yönünde görüş birliği olduğu vurgulanmış, Almanya'nın darbeye karıştığını bildiği halde örgütü himaye ettiği görüşünün de hakim olmaya başladığının da altı çizilmiştir. Makalenin ilerleyen bölümlerinde Erdoğan karşıtlığının masum sayılmak için yeterli gerekçe olamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca Almanya'ya kaçan Zekeriya Öz ve Adil Öksüz gibi FETÖ üyelerinin demokratik ve özgürlükçü olmadıklarına, aksine Ergenekon davaları sürecinde belli kesimden insanları düzmece delil ve iddialarla yargılayıp suçsuz yere hapis yatmalarına neden olduklarına dikkat çekilmiştir. Kahl'ın açıklamalarının siyaset kulislerinde konuşulan bazı iddiaların aksine Merkel'den habersiz yapılmış olamayacağı yazıda ifade edilmiştir. Devamında Berlin'in FETÖ'yü koruyan tutumunun darbenin ABD ve Almanya'nın bilgisi dahilinde gerçekleştiği yönündeki “komplo teorileri”ni güçlendirdiği vurgulanmıştır. Ayrıca Alman hükümetinin FETÖ politikasında bir düzeltmeye gitmediği takdirde Türk kamuoyunda sadece AK Parti çevrelerince değil toplumun diğer kesimlerince de inandırıcılığını ve etki alanını yitireceği iddia edilmiştir.¹⁴⁹

Bu makalenin yayımlanmasından bir hafta sonra konu bu kez Almanya'nın itibarlı gazetelerinden *FAZ*'da gündeme getirilmiştir. Söz konusu yazıda Türkiye'de anayasal düzeni yıkma amacıyla gerçekleştirilen 15 Temmuz darbesine katıldıkları ispat edilmiş FETÖ'cülerin Almanya'da saklandıklarının ortaya çıkması durumunda Berlin'in bir suç örgütünü hiçbir hukuki kovuşturmayla tabi tutmadan topraklarında barındırma sorumluluğunun altından kalkamayacağı uyarısında bulunulmuştur. FETÖ ile ilgili hazırladığı eleştirel haber dosyaları ile örgütün hedefi haline gelen *Der Spiegel* dergisi İstanbul muhabiri Maximilian Popp da *Posta* gazetesinden Nedim Şener'e verdiği bir röportajda Bruno Kahl'ın açıklamalarının kendisini şaşırttığını ifade etmiştir. Popp FETÖ yapılanmasının gizli ajandası olan mafyatik bir örgüt olduğunu ve Türkiye'de demokrasiye zarar verdiğini belirtmiştir.¹⁵⁰

Kahl'ın söz konusu mülakatına Türkiye'den de tepkiler gelmiş ve Cumhurbaşkanlığı sözcüsü İbrahim Kalın bir televizyon programında istihbarat şefleri-

149. Jürgen Gottschlich, “Wo Erdoğan Recht Hat”, *Tageszeitung*, 11 Eylül 2017.

150. Nedim Şener, “Maximilian Popp: BND Başkanı'na Şaşırdım, Cemaat Mafya Yapılanmasıdır”, *Posta*, 24 Mart 2017.

nin bu gibi spesifik konularda basına ayrıntılı açıklama yapmalarının alışılmış bir durum olmadığını ve Alman istihbarat şefinin sözlerinin açıkça FETÖ'yü aklama operasyonu anlamına geldiğini belirtmiştir. Kalın ayrıca Almanya'nın bu tutumu ile FETÖ konusunda da PKK örneğindeki gibi bir siyaset izleyerek dolaylı yoldan örgüte arka çıkacağından endişe duyduğunu ifade etmiştir.¹⁵¹

Ocak 2018 itibarıyla iki ülke arasında bakanlık düzeyinde istişare toplantılarının yeniden başlatılması ile Türk-Alman ilişkilerinde yeniden iş birliği ve normalleşme arayışlarına girilmiştir. Bu bağlamda Alman kamuoyunun ikili ilişkilerde gerçek manada bir normalleşmenin ancak Almanya'nın FETÖ meselesinde somut adımlar atması ile mümkün olacağı noktasında ikna olduğuna dair emareler mevcuttur. Nitekim Alman devletince finanse edilen ve devlete danışmanlık yapan Berlin merkezli düşünce kuruluşu Bilim ve Politika Vakfı'nın Türkiye uzmanı Günter Seufert FETÖ'nün ikili ilişkilerde ciddi bir sorun oluşturduğunu belirtmekte ve Almanya'yı örgütle ilgili tutumunu gözden geçirmeye davet etmektedir. Almanya'nın örgüte yönelik tutumunun Türkiye'de hiçbir kesim tarafından kabul görmediğine değinen Seufert, Berlin yönetimini örgüte karşı daha mesafeli bir tavır takınması noktasında uyarılmaktadır. Seufert'in FETÖ meselesinde Türk tarafının argümanlarının dinlenilmesi gerektiği yönündeki uyarısı oldukça önemlidir. FETÖ'nün kapalı iç organizasyon yapısının Alman kamuoyunda da biri açık diğeri gizli olmak üzere ikili bir ideolojik ve idari yapılanma şüphesi uyandırdığı görülmektedir. Bu noktada Seufert'in örgüte ait kurumların Alman devleti tarafından daha titizlikle mercek altına alınması yönünde yaptığı uyarı dikkat çekicidir.¹⁵²

Son dönemde ikili ilişkilerde gözlemlenen normalleşme arayışları çerçevesinde Alman tarafının Türkiye'nin FETÖ mensupları ile ilgili taleplerini ciddiye aldığı gözlemlenmektedir. Darbenin sivil aktörlerinden Adil Öksüz'ün Almanya'da bulunduğu dair basındaki iddiaların ardından Türkiye Kasım 2017'de iade talepnameşi hazırlamıştır. Alman makamlarının 14 Kasım 2017'de Öksüz'ün ikamet yerinin tespitine yönelik başlattığı soruşturmanın halen devam ettiği bilgisi ise Alman *Süddeutsche Zeitung* gazetesinin 24 Ocak 2018'deki haberinde gündeme getirilmiştir. Son yıllarda iyice gerilen Türk-Alman ilişkilerinin normalleşme sürecine girdiği bir dönemde gazetenin "Bir İyi Niyet Göstergesi" (Ein Zeichen des guten Willens) başlığıyla bu habere yer vermesi dikkat çekicidir.

151. "Türkiye'den Almanya'ya Çok Sert FETÖ Tepkisi", *Hürriyet*, 19 Mart 2017.

152. "Wir Arbeiten uns an der Türkischen Identität ab", Kondrad-Adenauer Stiftung, 22 Ocak 2018, <http://www.kas.de/wf/de/33.51332>, (Erişim tarihi: 27 Ocak 2018).

3 Şubat 2018'de *Der Spiegel* dergisinde “Diplomatik Krize Neden Olacak Olay” (Diplomatischer Kriesenfall) başlığı ile bir yazı yayımlanmıştır. Yazıda Almanya'nın sahte pasaportlarla Yunanistan üzerinden Almanya'ya kaçan FETÖ mensubu eski Kara Harp Okulu Kurmay Başkanı Albay İlhami Polat, Yarbay Atakan A., askerler İbrahim Y. ve Hasan E.'ye iltica hakkı tanıdığı iddia edilmiştir. Batı Almanya'da bir kasabada yaşadığı belirtilen İlhami Polat *der Spiegel*'deki beyanında Alman İç İstihbarat Teşkilatı (Verfassungschutz) ve polislerinin kendisine Almanya'da güvencede olduğu teminatını verdiğini belirtmiştir. Darbenin Fetullah Gülen'den gelen emirle gerçekleştirildiği Polat'ın eşi dahil pek çok şahidin ifadelerinde açıkça ortaya çıkmıştır. Fakat İlhami Polat Alman polislerinin kendisini konuşmaması gerektiği noktasında uyardığını belirtmiş, dergi muhabirinin bu iddiaların doğru olup olmadığına yönelik sorusuna cevap vermekten kaçınmıştır. Makaleden anlaşıldığına göre Türkiye'den Almanya'ya kaçan darbeci subay ve albaylara yerleştirildikleri yurtların önüne polis araçları konuşlandırılarak özel koruma sağlanmıştır. Yazıda darbecilerin Türkiye'ye iadesinin insan hakları noktasındaki bazı kaygılardan dolayı mümkün olmadığı iddia edilmiştir. İnsan hakları örgütlerinin tüm uyarılarını ve Alman kamuoyundaki tepkileri kulak ardı ederek kaçak Afgan sığınmacıları can güvenliğinin bulunmadığı Afganistan'a geri gönderme kararı alan Almanya'nın FETÖ'cülere karşı sergilediği bu korumacı tavrın siyasi olduğu açıktır.¹⁵³ Nitekim *der Spiegel* dergisi bu olayın Türkiye'de FETÖ ile Almanya arasında bir iş birliği olduğunu savunanların iddialarını güçlendireceğine ve son dönemde ilişkileri düzeltme arayışına giren iki ülke arasında yeni bir diplomatik krize neden olabileceğine dikkat çekmektedir.¹⁵⁴

FETÖ'NÜN STRATEJİ DEĞİŞİKLİĞİ

15 Temmuz sonrası örgütün Türkiye'deki merkezini tamamen Almanya'ya taşıyacağı hem örgüt mensuplarınca hem de FETÖ üzerine araştırmalar yapan bazı Alman akademisyenlerce açıkça dile getirilmektedir. Federal Göç ve Mülteciler Dairesinin (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, BAMF) açıkladığı verilere göre darbe girişiminden 7 Mart 2018'e kadar geçen sürede 288'si diplomatik ve 771'i de yeşil pasaport sahibi olmak üzere toplam 1.059 Türk vatandaşı Almanya'ya iltica başvuru

153. Jürgen Webermann, “Rückkehr ins Kriegsgebiet”, Deutschlandfunk, 30 Ekim 2016, http://www.deutschlandfunk.de/afghanistan-rueckkehr-in-ein-kriegsgebiet.724.de.html?dram:article_id=370010, (Erişim tarihi: 5 Şubat 2018); “23-Jähriger Afghane Wird Zwei Wochen Nach Abschiebung bei Anschlag Verletzt”, Focus, 12 Şubat 2017, https://www.focus.de/politik/ausland/kabul-23-jaehriger-afghane-wird-zwei-wochen-nach-abschiebung-bei-anschlag-verletzt_id_6634718.html, (Erişim tarihi: 5 Şubat 2018).

154. “Diplomatischer Kriesenfall”, *Der Spiegel*, 3 Şubat 2018.

rusunda bulunmuş ve bunun yüzde 42'si kabul edilmiştir. Açıklanan rakamlara söz konusu kişilerin eş ve çocuklarının da dahil olduğu belirtilmektedir.¹⁵⁵

Amaçlarına ulaşmak için pragmatist hareket eden ve ideolojik olarak takiye siyaseti izleyen örgütün değişen şartlara hızla adapte olarak söylem ve siyaset değişikliğine gidebildiği bilinmektedir. FETÖ sözcüsü Ercan Karakoyun örgütün şeffaf olmadığı yönündeki eleştirileri bertaraf edebilmek için röportajlarında örgütün öz eleştiri yaptığını belirtmiştir. Bu bağlamda müstakil okullar açma gayretlerinin aslında yanlış olduğunu, eğitime önem veren bir yapılanma olarak Alman okullarında “entegrasyon” çalışmalarını yoğunlaştırmalarının daha iyi olabileceğini ifade etmiştir. Bu şekilde Alman kamuoyunda öz eleştiri yapıldığı izlenimi verilerek örgütün eski “günahları”nı affettirmeye ve kamuoyu nezdinde sempatik olmaya çalıştığı görülmektedir. Gerçekte ise örgütün yeni okullar açacak mali ve insani kaynakları kalmadığı bilinmektedir. Karakoyun ayrıca örgütle ilgili Alman kamuoyunda sıklıkla dillendirilen şeffaflık suçlamalarına cevaben kişisel Facebook sayfasında bir deklarasyon yayımlamıştır. Karakoyun bu deklarasyonda 28 Şubat sürecinde Kemalistler ve sonrasında da “Türkiye rejimi” tarafından kendilerine baskı uygulandığı için kapalı ve şeffaf olmayan bir yapılanmaya gitmek zorunda bırakıldıklarını ileri sürmektedir.¹⁵⁶ FETÖ'nün kurulduğu ilk günden bu yana faaliyet yürüttüğü tüm ülkelerde aynı stratejiyi takip ettiği ve özellikle de 28 Şubat sürecinde Kemalist ideolojiyle uzlaşarak iş birliği yaptığı hesaba katıldığında Karakoyun'un iddialarının doğruyu yansıtmadığı ve Alman kamuoyunun gözünü boyamaya yönelik bir girişim olduğu anlaşılacaktır.

Karakoyun yine bir röportajında FETÖ'nün Türkiye'de faaliyet imkanı kalmadığını söylemiş ve Almanya'nın örgütün yeni merkezi olduğunu açıkça itiraf etmiştir. Söz konusu röportajdan Türkiye'den Almanya'ya firar eden FETÖ'cülerin bu ülkeye gider gitmez diğer örgüt mensuplarınca hem finansman hem de lojistik olarak desteklendiği, ülkeye yerleşmeleri ve entegre süreçlerinin kolaylaştırıldığı anlaşılmaktadır.

SWP'nin Türkiye uzmanı Günter Seufert'in de öngördüğü gibi Almanya'daki Türk topluluğunun büyük oranda FETÖ'den desteğini çekmesi örgütün Almanlara daha çok yaklaşmasına ve onlardan destek arayışına girmesine neden olacaktır. Nitekim Almanya'da FETÖ'nün sözcülüğünü ve kamuoyu çalışmalarını yürüten Ercan Karakoyun bir röportajında yapının giderek daha bölgeselleşeceğini hatta örgüte

155. “Mehr als 1000 Asylanträge von Türkischen Staatsbediensteten”, *Süddeutsche Zeitung*, 1 Nisan 2018, <http://www.sueddeutsche.de/news/politik/konflikte-mehr-als-1000-asylantraege-von-tuerkischen-staatsbediensteten-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-180401-99-715383>, (Erişim tarihi: 18 Nisan 2018).

156. Ercan Karakoyun, Facebook, <https://www.facebook.com/ercankarakoyunberlin/posts/10156757252684937>, (Erişim tarihi: 17 Kasım 2017).

bağlı okul ve kurumların “Almanlaşacağını” ifade etmiştir.¹⁵⁷ Bu açıklamalara göre Almanların da örgütün Almanya ve diğer ülkelerde sahip olduğu altyapı ve organizasyon gücünden yararlanmayı düşündüğü öne sürülebilir. FETÖ Afrika’da yüzden fazla okula sahiptir. Türk devletinin diplomatik çabaları sonucunda bu okullar satışa çıkarılmıştır. Söz konusu okulların bazılarının Alman vatandaşı olan FETÖ’cü iş adamları tarafından satın alınması Alman devletinin himayesine girdiği anlamına gelmektedir. Bu himaye Afrika’da nüfuz alanlarını artırmaya yönelik siyaset izleyen Almanya için iyi bir imkan olarak durmaktadır. Nitekim Etiyopya’da iki bin çocuğun öğrenim gördüğü FETÖ’ye ait bir okula Alman yönetici arandığı bilgisi ülke medyasında yer almıştır.¹⁵⁸

Almanya’da yaptığımız saha çalışmasında edindiğimiz izlenime göre FETÖ’nün bir diğer stratejisi de örgüte ait okulların mültecilere eğitim veren merkezlere dönüştürülmesidir. Örgüt böylelikle mültecilerin entegrasyonu ile ilgili altyapı sorunları yaşayan Almanya’dan maddi ve manevi destek alarak kurumlarını yaşatmayı hedeflemektedir. Örgütün Türkiye’den Almanya’ya kaçan kendi mensupları için de özel sığınma merkezleri açmayı planladığı bilgisi basında yer almıştır. Sahada edindiğimiz bilgilere göre FETÖ’nün 15 Temmuz’un ardından Türklere aldığı desteği büyük oranda kaybetmesi sebebiyle Alman kuruluşlarla daha çok dayanışma içine girme eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir.

FETÖ ile ilgili çalışmalarıyla bilinen araştırmacı Kristina Dohrn örgütün yaşlı ve büyük abilerinin Türkiye’den Almanya’ya sığınmasıyla içe kapanma ve muhafazakarlaşma eğilimlerinin daha çok artacağı öngörüsünde bulunmaktadır.¹⁵⁹

Almanya FETÖ konusunda PKK sorununda olduğu gibi Türkiye’yi yoracak bir yol izleyeceğinin işaretlerini vermektedir. Berlin yönetimi 15 Temmuz darbe girişiminin FETÖ tarafından gerçekleştirildiğini kabule yanaşmamış ve kendisine sığınan Türkiye’de suç işlemiş örgüt mensuplarını iade etmemiştir. Ayrıca FETÖ’ye bağlılığı açıkça bilinen Almanya’daki kurumlara karşı herhangi bir işlem yapmaya karşı çıkmış ve Türkiye’nin örgütle mücadelede attığı adımları ağır bir şekilde eleştirmiştir. Bütün bunların yanında darbe girişimine karşı Köln kentinde düzenlenen mitinge Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın telekonferansla bağlanmasını engellemek için bizzat Anayasa Mahkemesi kararı çıkarmıştır. Berlin yönetimi bu politikasıyla Türkiye ile ilişkilerini riske atmaktadır.

157. Arnfrid Schenk ve Martin Spiewak, “Die Schüler des Predigers Gülen”, Zeit Online, 13 Ekim 2016.

158. Arnfrind Schenk ve Martin Spiewak, “Die Musterschüler”, Zeit Online, 19 Temmuz 2017.

159. Deniz Aykanat ve Hakan Tanrıverdi, “Ein Jahr Nach dem Putschversuch: So Geht es der Gülen Bewegung in Deutschland”, Süddeutsche Zeitung, 14 Temmuz 2017.

SONUÇ

Almanya'nın FETÖ'yü bir terör örgütü olarak tanımayıp faaliyetlerini engellemesi Türkiye için olduğu kadar Ankara-Berlin ilişkilerinin geleceği açısından da ciddi bir sorundur. PKK'nın Almanya'daki faaliyetleri, Berlin'in Türkiye'nin AB üyeliği konusundaki tutumu ve Türkiye'nin içişlerine müdahale ettiğine dair Ankara'daki algılar nedeniyle zaten sorunlu olan Türk-Alman ilişkilerinin FETÖ meselesiyle daha da gerginleşmesi iki ülke açısından geri dönülemez zararların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu yüzden Almanya'nın FETÖ konusunda Türkiye ile iş birliğine yönelmesi ve Ankara'nın da Berlin'i buna sevk edecek politikalar geliştirmesi gerekmektedir.

Bunun için öncelikle FETÖ'nün nasıl tehlikeli bir örgüt olduğu ve Türkiye'nin güvenliği için teşkil ettiği tehdit açık bir şekilde Alman kamuoyuna anlatılmalıdır. Örgütün bu ülkede sahip olduğu medya ağları ve siyasi bağlantılarıyla Türkiye'de haksızlığa uğradığını anlatıp mevcut yönetimi karalamaya yönelik yoğun bir çaba içerisinde olduğu düşünülürse bu alanda ciddi çalışmaların yürütülmesi gerektiği daha iyi anlaşılır. FETÖ'nün gerçek yüzü sadece siyasi karar vericilere değil onlar üzerinde etkili olan sivil toplum kuruluşları ve halka da izah edilmelidir. Alman medyasında her geçen gün artan Türkiye ve Cumhurbaşkanı Erdoğan karşıtlığının ülke halkı üzerindeki olumsuz etkisi düşünüldüğünde Alman kamuoyunun Türkiye ve FETÖ konusunda doğru bilgilendirilmesinin önemi açığa çıkar. Alman hükümetlerinin Türkiye karşıtı politikalarının arkasında Türkiye karşıtı lobilerin olduğu unutulmamalıdır. Bu çerçevede medya ve siyaset dünyasından FETÖ ile olağan dışı

ilişkiler kuranların ortaya çıkarılması Alman hükümeti ve halkı üzerinde Türkiye konusundaki olumsuz etkilerinin hafifletilmesi açısından faydalı olacaktır.

FETÖ'nün izlediği manipülatif stratejiler ve takiyeci ideoloji Türkiye örneği üzerinden gereğince anlatılır, Alman toplumu ve devleti açısından bunların riskleri açıkça ortaya konulursa örgütün gerçek kimliğinin anlaşılması sağlanabilir.

Türkiye'nin FETÖ'nün ifşa olmasının ardından girdiği tutum değişikliğinin gerekçelerinin Alman kamuoyu tarafından yeterince anlaşılmadığı görülmektedir. Bu tutum değişikliğinin anlaşılmasına yönelik örgütün Türkiye'de geçirdiği gelişim ve ifşa süreci, eski FETÖ mensuplarının itirafları ve mahkeme kayıtları eşliğinde Alman kamuoyuna aktarılmalıdır.

Almanya'daki bazı gazeteci ve siyasetçiler kendi ülkelerinden çok Türkiye ile ilgilenmektedir. Uluslararası ilişkilerin genel kabul görmüş kuralları ve medya etiğine aykırı bir şekilde Türkiye'deki seçilmiş iktidar aleyhinde karalama kampanyaları yürütmekte ve hakarete varan suçlamalarda bulunmaktadır. Bu durum Almanya'daki Türkiye karşıtı lobinin gücünü ve etkinliğini göstermektedir. FETÖ'nün bu lobinin organizasyon ve finansmanında çok önemli bir rolü vardır. Bu hususlar göz önüne alınarak örgütün Türkiye ve Almanya için nasıl bir tehdit olduğu etkili bir şekilde anlatılmalıdır.

İkinci olarak FETÖ Almanya'daki Türkiye kökenli insanlara bütün yönleriyle anlatılmalıdır. Bu ülkedeki üç milyondan fazla Türkiye kökenlinin örgütlü olarak hareket etmeleri durumunda Berlin yönetimi üzerinde sahip olacağı lobi gücü iyi kullanılarak Alman kamuoyu ikna edilmelidir. Bu sağlandığı takdirde Alman kamuoyunun siyasetler üzerinde baskı kurması mümkün olabilir. Ayrıca Türkiye'nin bu insanları bilgilendirmesi FETÖ'nün Almanya'daki Türk toplumu içerisinde örgütlenmesini ve finansal destek bulmasını zorlaştıracaktır. Bunun dışında Alman basın mensuplarının örgüt hakkında Almanca kaynak azlığından yakındığı dikkate alındığında özellikle örgüt yapısı ve stratejileriyle ilgili yapılacak yayınların önemi anlaşılmaktadır. Gerçekçi bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde Alman hükümetinin örgüt hakkındaki politikasını değiştirmesi sağlanamasa bile ülke kamuoyu Berlin'in FETÖ'ye yönelik himayeci tutumunun yanlışlığı konusunda ikna edilmelidir.

Son dönemde FETÖ'nün içe kapalı ve gizemli yapılanmasına yönelik Alman kamuoyunda yapılan eleştiriler ve şeffaf olması yönünde baskılar giderek artmıştır. Örgütün bu yeni durum karşısındaki şeffaflık stratejisinin bir manipülasyon yöntemi olduğu Alman kamuoyuna izah edilmelidir. Zira yalnızca Fetullah Gülen ile ideolojik ve örgütsel bağın artık gizlenmiyor oluşu şeffaflık manasına gelmemektedir. Örgütün dayandığı ideolojik ve yöntemsel temel "takiye"dir. FETÖ Türkiye örneğinde açıkça görüldüğü gibi devlet ve toplum kurumlarına sızmasını

tam anlamıyla gerçekleştirip yeterli güce ulaştığında gerçek yüzünü göstermekte ve esas hedeflerini belli etmektedir. Birleştirici ve hoşgörülü bir hareket olma iddiası ile Alman kamuoyunda da sempati toplamaya çalışan örgütün sızdığı kurumlarda yeterince güç elde ettikten sonra kendine dahil edemediği farklı görüş ve bireyleri fişlemek suretiyle tasfiye ettiği bilinmektedir. Nitekim bir örgüt mensubunun mahkemedeki ifadesinde itiraf ettiği gibi TSK'ya sızan örgüt mensupları Alevi kökenli askerleri "A Takımı" başlığı altında fişlemiştir. Örgütten olmayan asker ve subaylar yaşam tarzları, namaz kılıp kılmadıkları ve alkol içip içmediklerine göre bir fişlenmeye tabi tutulmuştur.¹⁶⁰

Örgütün kurulduğu günden açıkça eyleme geçtiği 15 Temmuz darbe girişimine kadar geçen süreçte Türkiye'de izlediği siyaset, strateji ve yürüttüğü söylemler tüm çelişki ve tutarsızlıklarıyla Alman kamuoyuna aktarılmalıdır. Bilhassa örgütün söylem ve eylemleri arasındaki zıtlık ifşa edilmelidir. Türkiye'de "Siyasete uzağız ve girmeyiz" sloganı ile kendine siyaset yapma imkanı ve meşruiyeti sağlayan örgüt¹⁶¹ şeffaflaşacağı yönündeki söylemleriyle de gizli ajandasını yürütmek için daha da komplike ve sofistike yöntemler geliştireceğinin sinyallerini vermektedir.

Son dönemde iki ülke ilişkilerinde girilen normalleşme arayışları kapsamında Alman tarafının FETÖ konusunda atacağı ciddi ve somut adımlar ikili ilişkilerin iyileşmesine ciddi katkı sunacaktır. Nitekim Alman kamuoyunda örgütün şeffaf yapılanmasına yönelik kaygıların daha yüksek sesle ifade edilmeye başlanması Berlin yönetiminin FETÖ konusundaki tutumunda revizyona gitmesi gerektiğini işaret etmektedir. Bu noktada antidemokratik, tek merkezden yönetilen ideolojik ve idari bir yapılanmanın hakim olduğu örgüte ait dernek ve okulların Alman makamları tarafından daha yakından incelenmesi yerinde bir adım olacaktır.

Son olarak Berlin hükümetine FETÖ gibi illegal bir örgütü korumaya devam etmesinin Türkiye ile ilişkilerine vereceği zarar şüpheye yer bırakmayacak şekilde anlatılmalıdır. Almanya'nın terör örgütlerine destek vermek ile Türkiye'yle sağlıklı ilişkiler kurmak arasında tercihini yapması gerektiği ifade edilmelidir. Almanya'da FETÖ ve PKK gibi terör örgütlerine hareket imkanı sağlamak suretiyle bunları Türkiye'ye karşı bir baskı aracı olarak kullanmak isteyen siyasetçilerin bu hesabının yanlış olduğu ve bunun Türkiye kadar Almanya'ya da zarar vereceği izah edilmelidir. Terörün kendisini destekleyenlere bumerang gibi döneceği gerçeği hatırlatılmalıdır.

160. Halife Yalçınkaya, "FETÖ, TSK'daki Alevileri 'A Takımı' Adıyla Fişlemiş", Anadolu Ajansı, 30 Ocak 2018.

161. İshak Torun, "Paralel İslam'dan Paralel Devlete", *Yeni Şafak*, 2 Mayıs 2014.

EK 1. FETÖ'NÜN ALMANYA YAPILANMASI

1. EKONOMİK FAALİYETLER

A. İLLEGAL YÖNTEMLER

Kara para aklanması
Toplanan yardım ve zekat paralarının amaç dışı kullanımı
Banka promosyonlarına "haram" olduğu gerekçesi ile el konulması

B. BAĞIŞLAR

"Himmet"
Kimse Yok mu Derneği
Maaşlardan kesinti
Alman devletinin örgüt dernek ve okullarına sağladığı sübvansiyonlar

C. TİCARİ VE FİNANSAL FAALİYETLER

1. EĞİTİM KURUMLARI

150'den fazla etüt merkezi
25-30 özel okul
Yüzlerce "Işık evi" isimli öğrenci evleri

2. ŞİRKETLER

Girişimciler Derneği Federal Birliği (Bundesverband der Unternehmervereinigung-BUV)
20'den fazla derneğin üye olduğu BUV 3.000'den fazla işletmeyi temsil ettiğini iddia etmektedir.

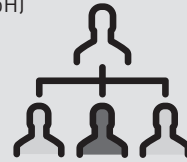
3. DERNEKLER

Alman Diyalog Kurumları Birliği (Bund Deutscher Dialog Institutionen)
Diyalog Dernekleri adıyla örgütlenen 300'den fazla STK

4. BASIN-YAYIN-MEDYA

World Media Group AG
Zukunft Medya Ltd. Şti. (Zukunft Medien GmbH)
Zaman Avrupa
Zaman-online.de
Deutsch-Türkisches Journal (dtj-online.de)
Deutsch-türkischenachrichten.de
Peyk Medya Limited Şirketi (Peyk Media GmbH)
Ebru TV/QLAR
Samanyolu TV Avrupa
Tuwa Medya&Pazarlama Ltd. Şti. (Tuwa Media&Marketing GmbH)
Sun Basım&Dağıtım Ltd. Şti. (Sun Print&Vertriebs GmbH)
Die Fontäne (Çeşme)

2. SİYASİ YAPILANMA

FETÖ LİDERİ
(FETULLAH GÜLEN)

FETÖ AVRUPA İMAMI
(ABDULLAH AYMAZ)

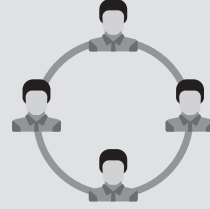
FETÖ ALMANYA İMAMI
(HAYRETTİN ÖZKUL)

FETÖ ALMANYA SÖZCÜSÜ
(ERCAN KARAKOYUN)

EYALET İMAMLARI

İL İMAMLARI

ABİLER/ABLALAR

3. LOBİ VE PROPAGANDA FAALİYETLERİ

Kültürlerarası Diyalog Forumu (Forum für Interkulturellen Dialog)
Pangea Matematik Oyunları
Alman-Türk Kültür Olimpiyatları
Alman Diyalog Ödülleri (Alman Diyalog Ödülü)
Diyalog ve Eğitim Vakfı (Stiftung Dialog und Bildung)
Farklı isimler altında kurulmuş diyalog dernekleri
Siyasi partilerle iletişim kurma, üye olma

Almanya'nın FETÖ Politikası

- Berlin yönetimi FETÖ'nün terör örgütü olduğunu kabul etmemektedir.
- Almanya FETÖ ile 15 Temmuz darbe girişimi arasındaki ilişkiyi kabul etmemektedir.
- FETÖ mensubu firari savcılar Zekeriya Öz ile Celal Kara Almanya tarafından Türkiye'ye iade edilmemektedir.
- Almanya FETÖ mensubu NATO'da görevli Türk subaylarını iade etmeye yanaşmamaktadır.
- 7 Mart 2018 itibarıyla binden fazla kişi (288 diplomatik pasaport ve 771 yeşil pasaport sahibi Türk vatandaşları) Almanya'ya iltica başvurusunda bulunmuştur. 2018 Şubat ayı itibarıyla bu taleplerin yüzde 42'si kabul edilmiştir.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

KEMAL İNAT

Lisans eğitimini 1992'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlayan Kemal İnat, doktorasını 2000'de Almanya'nın Siegen Üniversitesi'nde "21. Yüzyılın Başında Türkiye'nin Ortadoğu Politikası" başlıklı teziyle aldı. 2005 yılından beri yayımlanmakta olan *Ortadoğu Yıllığı* ve SETA tarafından 2009'dan beri yayımlanan *Türk Dış Politikası Yıllığı* isimli çalışmaların editörleri arasında yer alan İnat'ın *Dünya Çatışmaları*, *Blaetter für Deutsche und International Politik*, *Bilgi*, *Demokrasi Platformu* gibi birçok ulusal ve uluslararası kitapta ve hakemli dergide makaleleri yayımlandı. Halen Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde profesör olarak Ortadoğu çalışmaları, Türk dış politikası ve uluslararası çatışmalar alanlarında dersler veren İnat aynı üniversitenin Ortadoğu Araştırmaları Merkezi'nin de müdürlüğünü yürütmektedir.

ENES BAYRAKLI

Viyana Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü lisans mezunu olan Enes Bayraklı aynı üniversitede Siyaset Bilimi alanında yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamladı. 2009-2010 arasında İngiltere Nottingham Üniversitesi'nde doktora tezi için araştırmalarda bulundu. 2011-2013 arasında Londra Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nde uzman ve müdür yardımcılığı pozisyonlarında çalıştı. Aynı dönem içerisinde 2012 Ağustos-Aralık arasında kurucu müdür olarak Bükreş ve Köstence Yunus Emre Türk Kültür Merkezlerinde görev aldı. 2013'ten beri Türk-Alman Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü öğretim üyesidir. Çalışma alanları arasında Türk dış politikasının dönüşümü, İsrail'in Kuzey Irak politikası, kültürel diplomasi, dış politika analizi, Alman siyaseti ve dış politikası bulunmaktadır.

KAZIM KESKİN

1993'te Galatasaray Lisesi'ni bitiren Keskin lisans eğitimini Viyana Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde, yüksek lisansını ise aynı fakülte ve bölümde "İnsan Haklarının Uluslararası İlişkilerde Araçsallaştırılması: 2. Körfez Savaşı Örneği" konulu teziyle tamamladı. İyi derecede Fransızca ve Almanca bilen Keskin, Avusturya ve Almanya iç siyaseti üzerine çalışmakta olup halen Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktora eğitimine devam etmektedir.

HALİL İBRAHİM DOĞAN

2014'te Viyana Üniversitesi Medya Bilimleri Bölümü'nden mezun oldu. İki sene ulusal gazetelerde muhabir olarak çalıştı. Çeşitli dergilerde medya algısı, propaganda, dezenformasyon konularında makaleler yayımladı. Halen Viyana Üniversitesi Medya Bilimleri ve Felsefe-Bilim Tarihi bölümlerinde yüksek lisans yapmakta ve tez aşamasındadır. Yoğunlaştığı konular arasında medya algısı, propaganda, dezenformasyon, Avrupa'daki Türk imajı ve Kopernik sonrası Avrupada zihni değişim yer almaktadır.

ÖMER YILMAZ

2001'de Selçuk Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını Üniversitt Kassel'de (Almanya) "Global Political Economy" isimli master programında 2006'da tamamladı. Doktora çalışmasını ise Üniversitt Siegen'de (Almanya) Siyaset Bilimi alanında tamamlayarak siyaset bilimi doktoru (phd) unvanını "magna cum laude" (yüksek onur) derecesi ile Şubat 2015'te kazandı. Akademik dergi ve kitaplarda yayımlanmış makaleleri bulunmaktadır. İleri düzeyde İngilizce ve Almanca, başlangıç düzeyinde ise Arapça bilmektedir.

SERRA CAN

Lisans eğitimini Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamlamış olan Serra Can yüksek lisans eğitimini aynı niversitenin Ortadoğu Enstitüsü'nde sürdürmektedir. Ayrıca 2015'ten itibaren bu birimde araştırma görevlisi kadrosunda çalışmaktadır. Federal Almanya devletinin sunduğu Uluslararası Parlamento Bursu (IPS, International Parliamentary Scholarship) kapsamında Almanya Parlamentosunda beş ay boyunca staj yapmış olan Can, Avrupa Birliği'nin Ortadoğu politikası ve küresel cihat konularıyla ilgilenmektedir.

ZELİHA ELİAÇIK

İlk orta ve lise eğitimini Türkiyede tamamladıktan sonra Almanya'da yabancı öğrenciler için niversiteye hazırlık okulu "Studienkolleg"ten dönem birincisi olarak mezun oldu. Almanya'nın Ruhr Bochum niversitesi'nde Oryantalistik ve Siyaset Bilimi bölümlerinden (ift ana dal) mezun olan Zeliha Eliaçık, "İsrail Devletinin Kuruluşundan Gnmize Yemen Yahudilerinin Sosyal ve Hukuki Statüleri" isimli saha çalışmasıyla aynı üniversitede yüksek lisansını tamamladı. Alman Akademik Değişim Servisi'nin (DAAD) burs ve teşvikleriyle Suriye, Yemen ve Ürdün'de beş yıl süreyle alan çalışmaları ve akademik görevlerde bulundu. Son olarak Alman-Ürdün niversitesi'nde ğretim görevlisi ve kültür işleri sorumlusu olarak çalıştı. SETA İstanbul Avrupa Araştırmaları Direktörlüğünde göreve başlayan Eliaçık ağırlıklı olarak Őarkiyat (Oryantalistik), Müslüman ve Avrupa toplumlarında azınlıklar, Almanya'nın dış politikası ve İslam siyaseti alanlarında çalışmalar yapmaktadır.

ALMANYA'DA FETÖ YAPILANMASI VE ALMANYA'NIN FETÖ POLİTİKASI

KEMAL İNAT, ENES BAYRAKLI, KAZIM KESKİN, ÖMER YILMAZ
HALİL İBRAHİM DOĞAN, SERRA CAN, ZELİHA ELİAÇIK

Ekonomik, siyasi ve kültürel açıdan Türkiye ile çok yakın ilişkilere sahip bir ülke olan Almanya, Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) çok kuvvetli örgütlendiği ülkelerin başında gelmektedir. Örgütün Almanya'yı önemli merkezleri arasında seçmesinin nedenlerinin başında bu ülkenin 3 milyon civarında –yarıya yakını Alman vatandaşı olan– ciddi bir Türkiye kökenli nüfusa sahip olması gelmektedir. Türkiye'den sonra en fazla Türkiye kökenli insanın yaşadığı ülke olan Almanya, FETÖ tarafından kendisine eleman kazanma ve finansal destek sağlama konularında verimli topraklar olarak görülmüştür. Ayrıca Almanya'nın Avrupa'nın en büyük ekonomik gücü olması, güç kavramını her zaman çok önemseyen FETÖ'nün bu ülkede yerleşmesi için önemli bir kriter haline gelmiş ve örgüt Almanya'nın Avrupa üzerindeki nüfuzunu kendi çıkarları için kullanmayı hesaplamıştır. Son olarak Berlin yönetiminin FETÖ mensuplarına kucak açması ve ülkedeki örgütlenmesinde her türlü kolaylığı sağlaması da yapının Almanya'yı önemli merkezlerinden biri olarak seçmesinin gerekçelerinden birini oluşturmuştur.

Bu raporda Almanya'daki FETÖ yapılanmasının tarihi, kurumsallaşması, eğitim ve medya ağı ele alınmaktadır. Ayrıca Almanya siyasetinde FETÖ'nün siyasi yapılanması analiz edilmektedir. Bunun yanında Almanya'nın FETÖ politikasına 15 Temmuz öncesi ve sonrası olarak iki ayrı bölümde değinilmektedir.